

GİRESUN
ÜNİVERSİTESİ . UNIVERSITY

SOSYAL BİLİMLER **ENSTİTÜSÜ** Graduate School of Social Sciences

SİYASET BİLİMİ VE
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
Yüksek Lisans Tezi

Sebahattin PUL
162026007

2019

GİRESUN

T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE GENÇLİK HAREKETLERİNE BİR ÖRNEK: ÜLKÜCÜ
HAREKET (1968-1980)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sebahattin PUL

(162026007)

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Fuat UÇAR

GİRESUN-2019

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 24.05.2019 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Anabilim Dalı Yüksek Lisans / Doktora / Sanatta Yeterlilik öğrencisi Sebahattin PUL'un **TÜRKİYE'DE GENÇLİK HAREKETLERİNE BİR ÖRNEK: ÜLKÜCÜ HAREKET (1968-1980)** başlıklı tezini incelemiş olup aday 24.5.2019 tarihinde saat 12.00 da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans/~~Doktora/Sanatta~~ Yeterlilik tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Dr. Öğr. Üyesi Cengiz SUNAY	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Fuat UÇAR	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Cenk ÖZGEN	
Üye		
Üye		

ONAY

...../...../201..

Prof. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Gençlik Hareketlerine Bir Örnek: Ülkücü Hareket (1968-1980)” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

24/05/2019

Sebahattin PUL

ÖN SÖZ

“Türkiye’de Gençlik Hareketlerine Bir Örnek: Ülkücü Hareket (1968-1980)” başlıklı bu çalışma; Türk milliyetçiliği ve onun özelinde ülkücü hareketi, gençlik hareketleri kapsamında incelemek amacıyla hazırlanmıştır.

Yapmış olduğum bu çalışmanın her anında bilgisini, tecrübesini ve emeğini benimle paylaşan, sağlamış olduğu katkılar ile sabrını benden hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fuat UÇAR’a bu süre zarfında vermiş destekten dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Kısa bir süre zarfında da olsa danışmanlığımı yapan ve tez konumu belirlediğim dönemde bana tavsiyelerde bulunan Dr. Öğr. Üyesi Gökhan EŞEL’e teşekkür ederim.

Ayrıca tez jürimde bulunan Dr. Öğr. Üyesi Cengiz SUNAY ve Dr. Öğr. Üyesi Cenk ÖZGEN’e tezim için yapmış oldukları önerilerden ve değerli katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Bu günlere gelmemde şüphesiz maddi ve manevi üzerimde büyük emekleri bulunan, eğitim hayatım boyunca desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen ve her zaman yanımda olan sevgili annem Ayfer, babam Ünal ve kardeşim Gürkan PUL’a teşekkür ederim. Ve son olarak bana böylesine rahat bir çalışma ortamı hazırlayan rahmetli dedem Sebahattin PUL ve yüksek lisansımı yaptığım süre zarfında beraber yaşadığım fakat son senesinde kaybettiğim rahmetli babaannem Ayşe PUL’a teşekkür etmeyi kendime bir borç bilirim.

ÖZET

Osmanlı Devleti'nin parçalanma sürecine girmesiyle beraber Türk siyasal hayatında çeşitli fikir akımlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Ortaya çıkan fikir akımları gençlik hareketlerini önemli ölçüde etkilemiştir. Bu açıdan çalışmanın konusunu, Türk milliyetçiliği fikrinden etkilenen ülkücü gençlik hareketi oluşturmaktadır. Türk milliyetçiliğinin kurumsallaşması ve kitleselleşmesi uzun bir dönemi kapsamıştır. Bu bağlamda milliyetçiliğin kurumsallaşma ve kitleselleşme sürecinde gençliğin önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Nitekim gençler tarafından kurulan; dernekler ve yayın organları vasıtasıyla, milliyetçiliğin yayılması ve kitleselleşmesi için çaba gösterilmiştir. 1965 yılında ise Alparslan Türkeş'in Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Genel Başkanı olmasıyla birlikte Türk milliyetçiliğinin, Türk siyasal hayatında temsil edilmeye başlandığı görülmektedir. İlerleyen yıllarda "ülkücü hareket" ismiyle anılacak olan bu girişim, milliyetçi gençler üzerinde büyük etki yaratmıştır. Ülkücü hareketin ortaya çıkışıyla beraber; milliyetçi gençliğin, kurulan ülkücü gençlik teşkilatları altında birleştiği ve mücadele ettiği görülmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde; Türk milliyetçiliği fikrinin ortaya çıkışı, gelişim süreci ve gençler tarafından kurulan milliyetçi teşkilatlar incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde; ülkücü hareketin çatısı altında birleşen milliyetçi gençlerin, 1968-1980 yılları arasında devleti koruma iddiası ile vermiş oldukları mücadele incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümde ise; 1968-1980 yılları arasında kurulan ülkücü gençlik teşkilatlarının detaylı bir analizi yapılmıştır.

Bu zamana kadar ülkücü hareket üzerine yapılan çalışmaların; genel itibariyle Türk milliyetçiliği ve Milliyetçi Hareket Partisi temelinde yapıldığı görülmektedir. Yapılan bu çalışma ile ülkücü hareketin gençlik yapılanmasına ağırlık verilerek, literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ülkücü Hareket, MHP, Türk Milliyetçiliği, Gençlik Hareketleri, Alparslan Türkeş

ABSTRACT

As the Ottoman Empire entered the process of disintegration, various ideas emerged in Turkish political life. The emerging ideas have affected youth movements significantly. In this respect, the subject of the study is the *lkc* youth movement, which is affected by the idea of Turkish nationalism. Institutionalization and massing of Turkish nationalism has extended a long period of time. Youth had a big role on nationalism institutionalize and massification process. As a matter of fact, efforts have been made to spread and popularize nationalism through associations and publications established by youth. In 1965, when Alparslan Trke became the chairman of the Republican Peasant Nation Party, it was seen that Turkish nationalism started to be represented in Turkish political life. This initiative, which will be known as the “*lkc* movement” in the following years, has had a great impact on nationalist youth. As a matter of fact, with the emergence of the *lkc* movement, it is seen that nationalist youth joined and fought under the established *lkc* youth organizations.

In the first part of the study, the emergence of the idea of Turkish nationalism and the nationalist organizations established by youth were examined. In the second part of the study, the struggle of nationalist youth under the roof of the *lkc* movement with the mission to protect the state between 1968-1980 was examined. In the third part of the study, a detailed analysis of the *lkc* youth organizations established between 1968-1980 was made.

Until now, studies on the nationalist movement have been conducted on the basis of Turkish nationalism and Nationalist Movement party. With this study, it was aimed to fill this gap in the literature by emphasizing the youth structure of the nationalist movement.

Keywords: *lkc* Movement, MHP, Turkish Nationalism, Youth Movements, Alparslan Türkes

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
KISALTMALAR	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜLKÜCÜ HAREKET'İN FİKRİ KÖKENLERİ VE TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ

1.1. OSMANLI DEVLETİ'NDE TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ VE GELİŞİMİ . 6	
1.1.1. Osmanlı Devleti'nin Çöküş Sürecindeki Siyasi Ortam ve Fikirler	7
1.1.1.1. Osmanlıcılık.....	8
1.1.1.2. İslamcılık.....	10
1.1.1.3. Türkçülük	11
1.1.2. Osmanlı Devlet'inde Türk Milliyetçiliği Temelinde Kurulan Teşkilatlar.....	14
1.1.2.1. Türk Derneği	15
1.1.2.2. Türk Yurdu Cemiyeti	17
1.1.2.3. Türk Ocakları.....	18
1.2. CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ VE GELİŞİMİ.....	22
1.2.1. Cumhuriyet Devrinde Kurulan Milliyetçi Teşkilatlar	29
1.2.1.1. Türk Kültür Ocağı	30
1.2.4.2. Türk Kültür Çalışmaları Derneği	31
1.2.4.3. Türk Gençlik Teşkilatı.....	31
1.2.4.4. Türk Kültür Derneği.....	32
1.2.4.5. Milliyetçiler Federasyonu	33
1.2.4.6. Türk Milliyetçiler Derneği	34
1.2.4.7. Üniversiteliler Kültür Derneği	36

İKİNCİ BÖLÜM

1968-1980 YILLARI ARASINDA ÜLKÜCÜ HAREKET

2.1. ÜLKÜCÜ HAREKETİN TÜRK SİYASAL HAYATINDA DOKTRİNER OLARAK ORTAYA ÇIKIŞI	38
---	----

2.1.1. Dokuz Işık Doktrini	41
2.2. TÜRKİYE'DE GENÇLİK HAREKETLERİ VE 68 KUŞAĞI	45
2.2.1. Sol Gençlik Hareketleri	49
2.2.2. Ülkücü Gençlik Hareketi.....	53
2.2.2.1. CKMP-MHP Eğitim Kampları.....	58
2.3. 12 MART 1971 MUHTIRASINA GİDEN SÜREÇ	62
2.3.1. 12 Mart 1971 Muhtırası ve Ülkücü Hareket	69
2.4. 12 EYLÜL 1980 DARBESİNE GİDEN SÜREÇ	73
2.4.1. 12 Eylül 1980 Darbesi ve Ülkücü Hareket.....	76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜLKÜCÜ HAREKET VE GENÇLİK

3.1. ÜLKÜCÜ HAREKETİN GENÇLİK TEŞKİLATLARI	79
3.1.1. 1966-1971 Yılları Arasında Kurulan Ülkücü Gençlik Teşkilatları....	81
3.1.1.1. Ülkü Ocakları-Ülkü Ocakları Birliği	81
3.1.1.2. Genç Ülkücüler Teşkilatı.....	84
3.1.2. 1971-1980 Yılları Arasında Kurulan Ülkücü Gençlik Teşkilatları....	88
3.1.2.1. Türk Ülkücüler Teşkilatı.....	88
3.1.2.2. Büyük Ülkü Derneği	90
3.1.2.3. Ülkü Ocakları Derneği.....	93
3.1.2.4. Ülkücü Gençlik Derneği	97
3.1.2.5. Ülkü Yolu Derneği	99
3.1.3. 12 Eylül 1980 Darbesinden Sonra Ülkücü Gençlerin Teşkilatlanma Dönemi	100
3.2. ÜLKÜCÜ GENÇLİK HAREKETİNİN MHP İLE İLİŞKİSİ	101
3.3. ÜLKÜCÜ HAREKETTE EĞİTİM	104
3.4. İRKÇİLİK-FAŞİZM-NAZİZM SUÇLAMALARI.....	107
SONUÇ.....	110
KAYNAKÇA	114
ÖZGEÇMİŞ.....	129

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.g.e.	: Adı Geçen Eser
A.g.m.	: Adı Geçen Makale
A.g.t.	: Adı Geçen Tez
AP	: Adalet Partisi
Bknz	: Bakınız
BÜD	: Büyük Ülkü Derneği
C.	: Cilt
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP	: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
Dev-Genç	: Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu
Dev-Yol	: Devrimci Yol
DTCF	: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
DP	: Demokrat Parti
FKF	: Fikir Kulüpleri Federasyonu
GÜT	: Genç Ülkücüler Teşkilatı
Haz.	: Hazırlayan
MDD	: Milli Demokratik Devrim
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi

MTTB	: Mili Türk Talebe Birliği
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa Sayısı
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TGT	: Türk Gençlik Teşkilatı
THKO	: Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu
THKP	: Türkiye Halk Kurtuluş Partisi
TKÇD	: Türk Kültür Çalışmaları Derneği
TKD	: Türk Kültür Derneği
TKO	: Türk Kültür Ocağı
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
TMD	: Türk Milliyetçiler Derneği
TMGÖ	: Türkiye Milli Gençlik Örgütü
TMTF	: Türkiye Milli Talebe Federasyonu
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜT	: Türk Ülkücüler Teşkilatı
UÜD	: Ulu Ülkü Derneği
ÜKB	: Ülkü ve Kültür Birliği
ÜKK	: Üniversiteliler Kültür Kulübü
ÜKD	: Üniversiteliler Kültür Derneği

- ÜTD** : Ülkücüler Teşkilatı Derneği
ÜGD : Ülkücü Gençlik Derneği
ÜOB : Ülkü Ocakları Birliği
ÜOD : Ülkü Ocakları Derneği
ÜYD : Ülkü Yolu Derneği

GİRİŞ

19. yüzyıldan günümüze kadar uzanan tarihsel süreçte milliyetçilik akımının, Türk siyasal hayatında önemli ve belirleyici bir rolü olduğu görülmektedir. Nitekim Osmanlı Devleti'nin parçalanma sürecine girmesi, Türk siyasal hayatında çeşitli fikir akımlarının doğuşunu da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda siyasal hayatta ortaya çıkan ve etkili olan başlıca fikir akımlarının “Osmanlılık”, “İslamcılık” ve “Türkçülük” olduğu görülmektedir.¹ Her üç fikir akımı da kaynağını farklı noktalardan alarak, devletin parçalanma sürecini durdurabileceğini iddia etmiş ve çeşitli reçeteler sunmuştur. Bu bağlamda Türk milliyetçileri her ne kadar Osmanlı Devleti'nin çöküş sürecini durduramamış olsa bile yerine kurulacak olan Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerini atmışlardır.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ortaya çıkan Türk milliyetçiliği uzun bir kurumsallaşma ve kitleselleşme süreci yaşamıştır. Nitekim Türk milliyetçiliği, ilk zamanlarda belirli bir aydın zümre tarafından benimsenmiş ve ifade edilmiştir. İlerleyen süreçte ise gençlerin de Türk milliyetçiliğine sahip çıkarak benimsediği görülmektedir. Gençlerin Türk milliyetçiliğini benimsemesi ise ideolojiye farklı bir dinamizm getirmiştir. Bu bağlamda Türk milliyetçiliği uzun bir dönem dernekler ve dergiler etrafında gelişmeye başlamış ve kurumsallaşmıştır. Dergilerde yayınlanan yazılar ile Türk milliyetçiliğinin kuramsal olarak gelişmesi sağlanmış, dernekler aracılığıyla ise; çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetler icra edilmiş, seminer, konferans gibi eğitim programları uygulanarak gençlerin eğitilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda gösterilen bütün bu çabalar Türk milliyetçiliğinin kurumsallaşması için de bir ortam hazırlamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla beraber Türk milliyetçilerinin uzun bir dönem aktif siyasete uzak kaldığı görülmektedir. Bu dönemde milliyetçiler nezdinde hâkim olan düşünce Türk milliyetçiliği ekseninde kurulan devletin teorik olarak alt yapısının hazırlanması olmuştur. Nitekim uzun bir dönem Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde Türk milliyetçileri, Türkiye Cumhuriyeti'nin teorik alt yapısının oluşması için çaba göstermiştir. İlerleyen yıllarda Atatürk'ün ölümünden sonra

¹ Yusuf Akçura, *Üç Tarz-ı Siyaset*, (Haz. Mehmet Ali Erdem), Lotus Yayınevi, (3. Baskı), Ocak 2008.

milliyetçiliğin devlet tarafından ötekileştirildiği ve geri plana atıldığı görülmektedir. Özellikle 1944 yılında meydana gelen İrkçılık-Turancılık davası Türk milliyetçileri tarafından farklı bir düşüncenin yani devlete karşı milliyetçilik anlayışının hâkim olmasını sağlamıştır.

Çok partili yaşama geçişle birlikte Türk milliyetçilerinin dernekleşme faaliyetlerinde de gözle görülür bir artış yaşanmıştır. Bu sürecin özellikle üniversitelerde eğitim gören milliyetçi gençler tarafından başlatıldığı görülmektedir. 1946 yılı ile başlayan bu dernekleşme faaliyetleri, 1951 yılında kurulan derneklerin bir çatı altında birleşmesiyle sonuçlanmıştır. Bu dönemde Türk milliyetçilerinin ülkeyi yöneten siyasal iktidar tarafından ikinci kez darbe aldığı görülmektedir. Nitekim milliyetçilerin uzun gayretler sonucunda bir araya gelerek oluşturmuş oldukları dernek kapatılmıştır. Bu döneme kadar milliyetçiler arasında “Türk milliyetçiliğinin siyaset üstü bir düşünce” olduğu görüşü hâkim konumda olmuştur. Bu yüzden de siyasal hayat içerisinde milliyetçi bir parti kurulması konusunda çaba mevcut olmamıştır. İlerleyen yıllarda ise Alparslan Türkeş’in siyaset sahnesine çıkmasıyla beraber Türk milliyetçiliğinin kurumsallaşması farklı bir aşamaya ulaşmıştır.

Türkeş ile Türk milliyetçiliğinde başlayan bu kurumsallaşma süreci zamanla “Ülkücü Hareket” adını almış ve bu şekilde anılmaya başlanmıştır. Türk milliyetçileri tarafından siyasal bir hareket olarak başlatılan ülkücü hareketin, teşkilatlanması sadece siyasal alan ile sınırlı kalmamıştır. Nitekim Milliyetçi İşçi Sendikaları, Ülkücü Öğretmenler Birliği, Ülkücü Köylüler Derneği, Ülkücü Polisler Derneği, Ülkücü Esnaf ve Sanatkarlar Derneği² gibi ülkücü hareketin çeşitli yaş ve meslek grupları arasında farklı şekillerde teşkilatlandığı görülmektedir. Bu bağlamda ülkücü hareketin tamamen bir gençlik hareketi olduğundan bahsetmek mümkün gözükmemektedir. Ancak hareketin en büyük kaynağını gençlik kesimi oluşturmaktadır. Dönemin gençlik hareketleri içerisinde aktif bir şekilde yer alan Muzaffer Kader’in “Ülkücüler ve Kadrolaşma Meselesi” adlı yazısı da bu durumu kanıtlar niteliktedir. Kader; ülkücü hareketin gençlik teşkilatlarında yetişen gençlerin, meslek hayatına başladıklarında gerek siyasi parti ile gerekse de gençlik teşkilatlarıyla irtibatlarının kesilmek durumunda kaldığını vurgulamış ve bu dağılmanın önüne geçebilmek için çeşitli

² E. Semih Yalçın, *Başbuğ Alparslan Türkeş*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2017, s. 133.

teşkilatlanmalara gidilmesi gerektiğini söylemiştir. Aynı şekilde eğitim hayatını bitiren ve mezun olan ülkücü gençlere de kendi alanlarında kurulmuş olan meslek kuruluşlarına girmelerini ve mücadeleye devam etmelerini telkin etmiştir.³ Bu bağlamda ülkücü hareketin en önemli dayanak noktasını oluşturan yapılardan birisinin; ülkücü hareket tarafından kurulan ve milliyetçi gençleri bir araya getiren ülkücü gençlik teşkilatlarının olduğu görülmektedir. Bu durumdan dolayı tezde ele alınan konuyu ağırlıklı olarak ülkücü hareketin kurmuş olduğu gençlik teşkilatları ve teşkilatların gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler oluşturmaktadır.

Tezin birinci bölümünde ülkücü hareketin fikri kökenleri ve geçmişten aldığı miras incelenmiştir. Bu bağlamda bölüm Türk milliyetçiliğinin, Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkışı ve gelişimi ile başlamaktadır. Daha sonra ise Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra ülkücü hareketin Türk siyasal yaşamında ortaya çıktığı döneme kadar Türk milliyetçiliğinin seyri incelenmektedir. Aynı zamanda geçmişten gelen miras göz önünde bulundurularak milliyetçi gençliğin gerek kurmuş olduğu gerekse de aktif olarak katıldığı teşkilatlar incelenmiştir. Durmuş Hocaoğlu, “ülkücü milliyetçilik” tabirini kullanarak ifade ettiği ülkücü hareketin çekirdeğinin 1940'lı yıllarda ortaya çıktığını ve geliştiğini vurgulamıştır.⁴ Tanıl Bora ise 1940'lı yıllardan sonra Türkcülüğün bir ülküye çevrildiğini ifade etmiştir.⁵ Aynı şekilde 12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonra hazırlanan MHP ve Ülkücü Kuruluşlar İddianamesinde de geçmişten gelen bir süreçten bahsedilmektedir. Nitekim iddianamenin “*Ülkücü Görüşün Ülkemizdeki Gelişimi*”⁶ başlığı altında anlatılan süreç Osmanlı Devleti'nde kurulan milliyetçi derneklere kadar götürülmektedir. Türkes ise yapmış olduğu savunmada Türk milliyetçiliğinin Osmanlı Devleti'nden itibaren tüm tarihinin yargılandığını ve suçlu sayıldığını vurgulamıştır.⁷ Bu bağlamda ülkücü hareketin iyi bir şekilde analiz edinilebilmesi için Türk milliyetçiliği ve milliyetçilik temellerinde kurulan dernekler ortaya çıkış sürecinden itibaren incelenmiştir.

³ Muzaffer Kader, “Ülkücüler ve Kadrolaşma Meselesi”, *Devlet*, 24.11.1975, s. 6.

⁴ Durmuş Hocaoğlu, “Cumhuriyet Tarihinde Milliyetçilik Serüveni”, *Türk Yurdu*, C. 18, S. 134, Ekim 1998, s. 11.

⁵ Tanıl Bora, *Cereyanlar Türkiye'de Siyasi İdeolojiler*, İletişim Yayınları, (2. Baskı), İstanbul, 2017, s. 298.

⁶ M.H.P ve Ülkücü Kuruluşlar İddianamesi, (Ankara, Çankırı, Kastamonu İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı), Ankara, 1981, s. 121.

⁷ Alparslan Türkes, *12 Eylül Adaleti(!) Savunma*, Hamle Yayınevi, İstanbul, 1994, s. 117.

Tezin ikinci bölümünde ülkücü hareketin, Türk siyasal hayatında doktriner bir şekilde ortaya çıkışı ve 1968-1980 arası dönemde üstlenmiş olduğu devleti koruma misyonu hakkındaki iddiaları incelenmiştir. 1968-1980 yılları arasında gençlik grupları aktif bir şekilde siyasetle ilgilenmekte ve siyasete ilgi duymaktadır. Bu noktada Türk siyasal hayatında milliyetçi bir partinin kurulması, milliyetçi gençlerin tek çatı altında birleşmesi için önemli bir noktayı oluşturmuştur. Bu dönemde verilen mücadeleye ise geçmişten gelen anti-komünist reflekslerin etkisi büyük olmuştur. Nitekim milliyetçiler ile sosyalistler arasında yaşanan mücadelenin geçmişten gelen bir arka planı bulunmakla birlikte⁸ 1968-1980 yılları arasında zirve noktaya çıkmıştır. Bu bağlamda 1968-1980 yılları arasında ülkücü hareketin ve gençlik kuruluşlarının vermiş olduğu mücadele gerek Türk siyasal hayatı açısından gerekse de Türk milliyetçiliği açısından önemli bir noktayı teşkil etmektedir.

Tezin üçüncü bölümünde ise konun geçtiği tarihler arasında kurulan ülkücü gençlik teşkilatları detaylı olarak ele alınmıştır. Nitekim ikinci bölümde konunun bütünlüğünün bozulmaması için teşkilatların ayrı bir bölüm halinde anlatılması uygun görülmüştür. Çünkü bu dönemde ülkücü hareket tarafından kurulan gençlik teşkilatlarının sayısının bir hayli fazla olduğu görülmektedir. Bu duruma neden olan sebeplerden birisinin gençlik teşkilatının belirli dönemlerde üzerinde oluşan siyasal baskılar oluşturmaktadır. Diğer bir neden ise çeşitli zamanlarda gençlerin kurmuş olduğu derneklerin kapatılması olmuştur. Bu bağlamda; dernekler gerek kapatıldığında gerekse de baskılar nedeniyle faaliyetlerine ara vermek durumunda kaldığı zamanlarda, ülkücü gençler tarafından aynı misyonu devam ettirecek farklı gençlik teşkilatların kurulduğu görülmektedir. Daha sonra ise bölüm içerisinde ülkücü gençlik teşkilatlarının, ülkücü hareketin siyasi kanadını oluşturan MHP ile ilişkisi, eğitim faaliyetleri ve ülkücü harekete dair çeşitli iddialar incelenerek, açıklanmaya çalışılmıştır.

Yapılan çalışmanın temelini literatür taraması ve arşiv araştırması oluşturmaktadır. Ülkücü hareket ve Türk milliyetçiliğine yönelik yapılan çalışmalar ve veriler, literatüre dayalı kaynak taraması ve arşiv araştırması yöntemi ile

⁸ Necmettin Hacıeminoğlu, *Milliyetçilik Ülkücülük Aydınlar*, Töre-Devlet Yayınevi, (2. Baskı), Ankara, 1976. s. 99.

çalışılmıştır. Literatür taraması yapılırken gerekli olan yazılı bilgi ve belgelere ulaşılmaya özen gösterilmiştir. Bu bağlamda 1968-1980 yılları arasında ülkücü gençler tarafından kurulan teşkilatların yayınlamış olduğu bildiriler ve ülkücü hareketin ideolojisine paralel şekilde yayın yapan süreli yayınlar incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜLKÜCÜ HAREKET'İN FİKRİ KÖKENLERİ VE TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ

1.1. OSMANLI DEVLETİ'NDE TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ VE GELİŞİMİ

Osmanlı Devleti'ni oluşturan uluslar arasında; ulusal kimliğini keşfedip, kimliğine sarılan ve ulusal kimlik etrafında birlik olan en son ulus Türkler olmuştur. Şüphesiz bu durumun çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Bu bağlamda Türklerin kendilerini devletin asli unsuru olarak görmeleri ve Osmanlı Devleti'nin çok uluslu bir imparatorluk haline gelmesi ifade edilmesi gereken önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Çünkü devlet imparatorluk haline geldikten sonra diğer ulusları kapsayıcı politikalar uygulamaya çalışılmış ve devletin birliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Türk ulusal kimliğinin geç keşfedilmesindeki bir diğer faktörün ise toplumsal yapının dini cemaatler şeklinde teşkilatlanması olmuştur. Çünkü bu durum toplumdaki aidiyet duygusunun din üzerinden şekillenmesini sağlamış ve ulusal kimliklerin geri planda kalmasına neden olmuştur.

Her şeye rağmen modern anlamda olmasa bile Türklerin milliyetçilik anlayışı çok eski devirlere kadar dayanmaktadır. Nitekim bu konuda İbrahim Kafesoğlu; Alman Fr. Hirth'in yaptığı çalışmalar sonucu, milliyetçiliği tarihte devlet felsefesi olarak uygulamaya koyan ilk kişinin Türk Hakanı "Çi-çi" olarak vurguladığını ifade etmektedir.⁹ Türklerdeki millet şuurunu ortaya koyan başka bir örneğin ise 8. yüzyılda Göktürkler tarafından inşa edilen "Orhun Abideleri" olduğu görülmektedir.¹⁰ Bu konuda Kaşgarlı Mahmud tarafından 1072 kaleme alınan "Divanu Lugati't-Türk" ve Ali Şir Nevai tarafından yazılan "Muhakemetü'l-Lugateyn" farklı örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.¹¹ Bu bağlamda Türkler'de var olan milliyetçilik anlayışının ortaya çıkması ve ulusal bir kimlik olarak algılanması çeşitli aşamalardan geçmiştir.

⁹ İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milliyetçiliğinin Meseleleri*, Ötüken Neşriyat A.Ş., (5. Baskı), İstanbul, Aralık 2013, s. 20.

¹⁰ Fatih Kirişçioglu, "Türk Milliyetçiliğinin Politik Gelişimine Dair", *Türk Yurdu*, C. 19. S. 139-140-141, Mart-Nisan-Mayıs 1999, s. 134.

¹¹ Fuat Uçar, *Üç Tarz-ı Siyaset "Türkçülüğün Manifestosu"* (Osmanlılık-İslamcılık-Türkçülük), IQ Kültür Sanat Yayıncılık, (2. Baskı), İstanbul, Mart 2009, s. 74-75.

1.1.1. Osmanlı Devleti'nin Çöküş Sürecindeki Siyasi Ortam ve Fikirler

Fransız Devrimi'nden sonra dünyaya yayılan milliyetçilik akımının etkileri, en fazla çok uluslu imparatorlukları etkilemiştir. Çünkü; yayılan milliyetçilik akımı imparatorluk içinde bulunan uluslarda, mikro milliyetçiliği arttırmış ve imparatorlukların parçalanmasına neden olmuştur. Bu etkilerin hissedildiği çok uluslu imparatorluklardan birisi de Osmanlı Devleti olmuştur. Nitekim Osmanlı Devleti'nde yaşayan uluslar da kaçınılmaz olarak yayılan bu milliyetçilik akımlarından etkilenmiştir. Bu bağlamda yayılan milliyetçilik akımlarının etkisiyle beraber devlet adeta bir parçalanma sürecine girmiştir. Osmanlı Devleti'nin parçalanma sürecine girmesi ise Türk siyasi hayatında çeşitli fikir akımlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Nitekim ortaya çıkan bu fikir akımları tarafından, devletin parçalanmasının engellenebilmesi için çeşitli çözüm yolları sunulmuş ve uygulanmaya çalışılmıştır. Bu fikir akımlarının hepsinin uzlaştığı ortak nokta, devletin çöküş sürecini durdurulmak istenmesi ve eski görkemli günlerine geri getirmek konusundaki fikir birliği olmuştur. Ancak fikir akımlarının arasında esas farklılıkları oluşturan sebebin gelecek dönemde Osmanlı Devleti'nin; hangi unsur etrafında, ne şekilde özdeşleşeceği ve kenetleneyeceği sorusu önem kazanmaya başlamıştır.¹² Nitekim bu soruya “Osmanlılık-İslamcılık-Türkçülük” gibi fikir akımları, odak noktasına farklı unsurları koyarak cevap vermiştir.

Fransız Devrimi'nin etkileri, kendisini ilk önce imparatorluğun Avrupa ile temas halinde bulunan Hıristiyan cemaatleri üzerinde göstermiştir. Nitekim çözülme ilk önce Osmanlı Devleti'nde yaşayan gayrimüslim unsurlar etrafında başlamıştır.¹³ Milliyetçilik fikri Balkanlara, Akdeniz üzerinden Avrupa ile ticarete aktif bir şekilde bulunan Yunanlılar tarafından girmiş ve gün geçtikçe etki alanını genişletmiştir.¹⁴ Bu bağlamda bakıldığında, Fransız Devrimi'nin ortaya çıkarmış olduğu akımlardan ilk etkilenen grupların, Avrupa ile ticari ilişkileri kuvvetli olması sebebiyle Rumlar ve Sırpolar olduğu görülmektedir. Fransız Devrimi'nin “özgürlük, kardeşlik, eşitlik” gibi

¹² Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, (Çev. Yasemin Saner), İletişim Yayınları, (30. Baskı), İstanbul, 2015, s. 194.

¹³ Cengiz Sunay, “Türk Milliyetçiliğinin Doğu Evresinde; Yusuf Akçura ve Üç Tarz-ı Siyaset”, *Düşünen Siyaset: Osmanlı ve İdeolojisi II*, S. 8, Ankara, 2008, s. 49.

¹⁴ Halil İnalçık, “Tanzimat Nedir?”, *Tanzimat: Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu*, (Ed. Halil İnalçık-Mehmet Seyitdanlıoğlu), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Mayıs 2011, s. 47.

kendisini bulduğu sloganlardan, gayrimüslim cemaatler arasında en fazla ilgi çekeni özgürlük olmuştur. Özgürlük sloganının cemaatler arasında yansması ise kendisini ulusal bağımsızlık olarak göstermiştir.¹⁵ Daha sonra ise ortaya çıkan bu akımlar, devletin içerisinde yaşayan Müslüman unsurlar arasında da yayılmış ve etkisini artırmıştır.

1.1.1.1. Osmanlıcılık

Osmanlı Devleti'nin toplumsal yapısı "millet sistemi"¹⁶ üzerinden şekillenmiştir. "Millet sistemine" göre toplum; müslümanlar ve gayrimüslimler olmak üzere iki bölüme ayrılarak, dini inançlar üzerinden ifade edilmiş ve sistemleştirilmiştir.¹⁷ Özellikle konum itibariyle Avrupa'ya yakınlığından dolayı; Balkanlarda ortaya çıkan milliyetçilik akımının etkileri, bağımsızlık isyanları ve yabancı devletlerin bu nedenlerden dolayı ülkenin iç işlerine karışması Osmanlı Devleti'ni zor durumda bırakmıştır. Böyle bir durumda Osmanlı aydınları tarafından, gayrimüslim unsurlar arasında yayılan milliyetçilik akımına panzehir olarak Osmanlıcılık fikrinin uygulanması gündeme gelmiştir. Nitekim Osmanlıcılık böyle bir toplumsal yapıda ve siyasi atmosferde ortaya çıkmıştır. Osmanlıcılık fikri ile toplumsal yapıdaki dini farklılıkları ortadan kaldırarak, eşit yurttaşlık temelinde ortak bir kimlik yaratmak için gayret gösterilmiştir. Başka bir ifade ile Osmanlıcılık; din esasına dayanmadan, devlet sınırlarını içerisinde yer alan bütün ulusları, Osmanlı kimliği ekseninde birleştirerek ortak bir ulus yaratma sürecini ifade etmektedir.

Bu fikre göre oluşturulacak olan Osmanlı kimliğinde; diğer uluslar ile ortak bir payda etrafında buluşulacak ve azınlıkların başlatmış olduğu milliyetçi akımların önüne geçilecektir. Başarılı olunması sonucunda ise devletin bütünlüğü sağlanarak, parçalanmasına engel olunacaktır. Bu noktada Osmanlılık ekseninde bir üst kimlik oluşturulmak istenildiği görülmektedir. Nitekim Yusuf Akçura; Osmanlıcılık fikrinin nihai amacının, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) olduğu gibi bir Amerikan

¹⁵ Zürcher, a.g.e., s. 50-51.

¹⁶ Osmanlı Devleti'nde kullanılan millet tabiri günümüzdeki gibi ulusu ifade etmek için kullanılmamaktadır. Bu bağlamda millet dini grupları ifade etmektedir. Millet sistemi ise dini cemaatleri ifade etmek için kullanılmıştır. Örnek vermek gerekirse "Ortodoks Milleti", "Müslüman Milleti" şeklinde bkz: Şükrü Hanioğlu, "Osmanlıcılık", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 5, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985, s. 1389.

¹⁷ Bitil Eryılmaz, *Osmanlı Devleti'nde Millet Sistemi*, Ağaç Yayıncılık, İstanbul, 1992, s. 11.

Milleti yaratmaya benzediğini ifade etmiştir.¹⁸ Farklı ulusların bir arada üst kimlik oluşturması bakımından ABD örneğine benzetilmesi doğrudur, fakat ABD'nin kuruluşunda yer alan, İngiltere'ye karşı bağımsızlık mücadelesi göz önüne alındığında büyük bir sorunun olduğu da görülmektedir.¹⁹ Bir tarafta ortak bir şekilde verilen bağımsızlık mücadelesi bulunurken yani mücadelenin verildiği ortak bir düşman imgesi varken, Osmanlı Devleti'ndeki durum tam tersidir. Çünkü Osmanlı'nın önüne geçmek istediği bağımsızlık hareketlerinin bizzat Osmanlı Devleti'ne karşı verilmiş olması, bu manada Osmanlılık fikrinin başarılı bir sonuç almasına olanak sağlamamıştır.

Fiili kökenleri III. Selim ve II. Mahmut'un merkezîyetçilik politikasına kadar dayandırılan Osmanlıcılığın²⁰, pratikte uygulanması için toplumsal yapıya egemen olan millet sisteminde değişikliğe gidilmesi gerekmektedir. Osmanlı Devleti'nin toplumsal yapısındaki dinsel farklılıkları ortadan kaldırmak ve toplumsal yapıyı eşit yurttaşlık temelinde kurmak için çeşitli adımlar atılmıştır. Bu bağlamda Osmanlı Devleti'nde; 1838 Tanzimat Fermanı, 1856 Islahat Fermanı ve 1876'da Kanun-i Esasi'nin kabul edilmesi yapılan değişikliklere örnek olarak gösterilebilir. Nitekim Tanzimat ve Islahat Fermanı Osmanlı Devleti'nde başlayan siyasal ve toplumsal bir geçiş dönemini ifade etmekte olup, 1876 yılında ilan edilen Kanun-i Esasi ise yaşanan duruma biçimsel ve hukuki bir özellik kazandırmıştır.²¹ Yine bu amaçla 1864 yılında çıkarılan vatandaşlık kanunu ile ülkede yaşayan vatandaşlara kimlik verilmiştir.²² Nitekim Osmanlı Devleti'nde gerçekleştirilen reformlar sonucunda, Osmanlıcılık akımı bütün Osmanlı tebaasını eşit yurttaş olarak sayma fikrini gerçekleştirmeyi amaçlamıştır.

Fakat Osmanlı vatandaşlığı fikri; öncelikle azınlıklarda başlayan, ilerleyen süreçte ise Türkler tarafından da benimsenen milliyetçilik fikri ile manasını

¹⁸ Akçura, a.g.e., s. 36.

¹⁹ Yavuz Çilliler, "Modern Milliyetçilik Kuramları Açısından 19. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu Fikir Akımları", *Akademik İncelemeler Dergisi*, C. 10, S. 2, 2015, s. 53.

²⁰ Kemal H. Karpat, *Osmanlı'dan Günümüze Kimlik ve İdeoloji*, (Çev. Güneş Ayas), Timaş Yayınları, (3. Baskı), İstanbul Aralık 2009, s. 64.

²¹ Fuat Uçar, "Türk Düşüncesinde Osmanlıcılık Fikrinin Ortaya Çıkışı ve Türk Siyasal Hayatına Etkileri", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, C 10, S. 18, 2018, s. 105.

²² Fahri Yetim, "II. Meşrutiyet Döneminde Türkçülüğe Geçişte Kapsayıcı Formül: "Millet-i Hâkime" Düşüncesi ve Etkileri", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 8, 2008, s. 72.

kaybetmiştir.²³ Balkan Savaşları sonucunda Osmanlı Devleti'nin yaşamış olduğu toprak kayıpları, bir anlamda Osmanlıcılık düşüncesinin varlık gayesini de ortadan kaldırmıştır.²⁴ Nitekim gelinen noktada Osmanlıcılık fikrinin, Balkanlar'da başlayan milliyetçilik düşüncesini engelleyemediği kesin olarak ortaya çıkmıştır. Çünkü yaşanan toprak kayıplarından sonra ülkede yaşayan gayrimüslimlerin büyük bir çoğunluğu Osmanlı Devleti'nden ayrılmıştır.

1.1.1.2. İslamcılık

Osmanlı Devleti'nde Türkçülük fikrinden önce uygulanmaya çalışılan bir diğer fikir akımı ise İslamcılık olmuştur. Nitekim Osmanlıcılık fikri ile ülkede yaşayan gayrimüslimlerin devlete olan bağlılığı sağlanamayınca; ülkenin içinde bulunan Müslüman grup göz önünde bulundurularak, İslamcılık fikrinin ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bu bağlamda İslamcılık; Osmanlıcılık politikaları ile devletin dağılma sürecinin önüne geçilemeyeceği anlaşılınca, uygulamaya konulan bir diğer fikir akımı olarak önem kazanmıştır.

İslamcılık fikri Osmanlı Devleti'nin merkeze uzak coğrafyasında ve Hindistan'da şekillenmiş olmasına rağmen 1870'li yıllardan itibaren devletin merkezinde gittikçe güç kazanmaya başlamıştır.²⁵ Özellikle II. Abdülhamid'in padişah olmasıyla birlikte İslamcılık fikri devlet yönetiminde etkili bir konuma gelmiştir. Nitekim II. Abdülhamid ile hilafet devlette etkin bir şekilde temsil edilmeye başlanmıştır.²⁶ Bu bağlamda hilafetin güçlendirilmesiyle beraber bir İslam birliğinin oluşturulması da amaçlanmış ve devletin dağılma sürecinin bu şekilde durdurulabileceği düşünülmüştür.²⁷ Aynı zamanda halifelik makamının Osmanlı Devleti'nde bulunması ise İslamcılık politikasının uygulanması sırasında devletin elini güçlendiren bir faktör olmuştur. Nitekim bu dönemde İslamcılık fikrinin; devletin

²³ Kemal H. Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller*, Afa Yayıncılık, Ekim 1996, s. 35.

²⁴ Fethullah Güner, *Milliyetçilik Akımına Bir Alternatif Olarak "Osmanlıcılık" Hareketi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2008, s. 145.

²⁵ Şerif Mardin, "İslamcılık", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 5. İletişim Yayınları, İstanbul 1985, s. 1400.

²⁶ Nevzat Kösoğlu, "Türk Milliyetçiliği İdeolojisinin Doğuşu ve Özellikleri", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik*, (Ed. Tanıl Bora), İletişim Yayınları, (5. Baskı), C. 4, İstanbul 2017, s. 221.

²⁷ Turgay Uzun, *Türk Milliyetçiliği ve MHP*, Ebabil Yayıncılık, Ankara 2005, s. 162.

uygulamaya çalıştığı gerek iç gerekse de dış politika da bir araç olarak kullanılarak, devletin uygulamış olduğu politikalara önemli bir şekilde etki ettiği görülmektedir.²⁸

Osmanlı Devleti'nde yaşayan Müslümanlar arasında ilk milliyetçi fikirler ve bağımsızlık hareketleri Araplarda gelişmiştir. Daha sonra ise bu fikirlerin, devletin Türkler ve Araplardan sonra sayıca en fazla kalabalık Müslüman grubu olan, Arnavutlarda geliştiği görülmektedir.²⁹ Bu bağlamda her ne kadar İslamcılık politikası, devleti yönetenler tarafından etkili bir şekilde uygulanmaya çalışılsa bile Arap ve Arnavut milliyetçiliklerinin üzerinde engelleyici bir özelliğinin olmadığı açık bir şekilde görülmüştür.³⁰ Nitekim İslamcılık fikri ve bu ekseninde uygulanan politikalar, Arap ve Arnavut milliyetçiliklerini engelleyememiş ve bu kesimlerin devlete olan bağlılıklarını sağlayamamıştır. I. Dünya Savaşı sırasında ise Osmanlı halifesinin cihat ilan etmesi, Müslüman olan toplumların genelinde kabul görmemiş ve cihat ilanına katkıları sınırlı derecede olmuştur. Bu bağlamda özellikle I. Dünya Savaşı sırasında yaşanan gelişmeler, İslamcılık politikasının başarısızlığını kanıtlayan durumlardan birisi olarak ortaya çıkmıştır.

1.1.1.3. Türkçülük

Osmanlı Devleti'nin parçalanma sürecinde, Osmanlı aydınlarının kurtuluş yolu olarak gördüğü ilk fikir akımı Türkçülük olmamıştır. Bu durumun çeşitli sebepleri bulunmakla birlikte en önemlisi; Türkçülüğün, devletin içindeki diğer uluslara dışlayıcı bir etki yapması ve onların milliyetçilik hareketlerinin tamamen kökleşmesine yol açacağı şeklindeki bir düşünce tarzı neden olmuştur. Osmanlıcılık ve İslamcılık politikalarının başarısız bir şekilde sonuçlanması, bu düşüncenin yanlış olduğunu teyit eder niteliktedir. Nitekim bu iki fikir akımı da devletten ayrılmak isteyen uluslar tarafından benimsenen milliyetçi akımların önüne geçememiş ve devlete olan bağlılıklarını sağlayamamıştır.

Osmanlı Devleti'nde Türkçülük akımı ortaya çıkmadan önce, Avrupa'da Türklükle ilgili iki farklı akım ortaya çıkmıştır. Bu akımlardan birincisi; Fransızca

²⁸ Fuat Uçar, "Üç Tarz-ı Siyaset'in Bir Unsuru Olarak İslamcılık ve Türk Siyasal Hayatına Etkileri", *International Journal Of History Studies*, C. 10, S. 4, Haziran 2018, s. 197.

²⁹ Turgay Uzun, "Osmanlı Devleti'nde Milliyetçilik Hareketleri", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, C. 4, S. 2, İzmir 2000, s. 258-263.

³⁰ Jacob M. Landau, *Pantürkizm*, (Çev. Mesut Akın), Sarmal Yayınevi, Aralık 1999, s. 72.

“Turqueri”, Ziya Gökalp’in tabiriyle “*Türkseverlik*” olarak ifade edilen, Batı’da Türklere duyulan hayranlıktır. Ortaya çıkan ikinci akımın ise Avrupa’da başlayan Türkoloji çalışmaları olduğu görülmektedir. Bu dönemde Fransa, Almanya, Danimarka, Rusya, Macaristan, İngiltere gibi ülkelerdeki bilim adamları, eski Türklerle ilgili tarihi ve arkeolojik araştırmalar yapmaya başlamışlardır.³¹ Nitekim Türkçülüğün doğuşundaki ilk büyük etkiyi, Batı’daki Türkologlar tarafından başlatılan Türkoloji çalışmalarının yapmış olduğu görülmektedir. Burada dikkat çeken nokta ise çalışmaların Türkler tarafından değil diğer uluslara mensup bilim adamları tarafından başlatılmış olmasıdır. Batı’da Türkoloji üzerine yapılan çalışmalar; Türklerin eski bir tarihe ve eski bir uygarlığa sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır. Aynı zamanda da Balkanlardan, Asya’ya ve Sibirya’ya uzanan coğrafya da yaşayan Türklerin, bir kültür birliğine sahip olduğunu göstermiştir.³² Türkoloji çalışmalarından çıkan bu sonucun Osmanlı aydınları üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Nitekim bu dönemden sonra Osmanlı aydınlarının ilgisi Türk tarihi, Türk dili ve Türk kültürü üzerine yoğunlaşmaya başlamıştır.³³

Türkçülük akımının gelişmesine bir başka önemli katkıyı ise; Rusya’nın uygulamış olduğu Ruslaştırma politikasından kaçarak, Osmanlı Devleti’ne gelen Türk aydınlarının yaptığı görülmektedir. Azerbaycan ve Kırım’dan gelen bu aydınların büyük çoğunluğu iyi bir eğitim almış ve aynı zamanda da Panславизм’in³⁴ Türkler açısından nasıl bir tehlike oluşturduğunu bizzat yaşayarak görmüşlerdir.³⁵ Yaşanan bu tecrübeden dolayı Rusya’daki Türkler arasında, Türklük ve milli bilincin, Osmanlı aydınlarına göre çok daha önceden gelişmiş olduğu görülmektedir. Nitekim Osmanlı Devleti’nde; Türk milliyetçiliği fikrinin tartışılmaya başlandığı zamanlarda,

³¹ Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, Tümcce Yayınları, Şubat 2008, s. 1.

³² François Georçeon, *Osmanlı-Türk Modernleşmesi 1900-1930*, (Çev. Ali Berktaş), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ocak 2006, s.

³³ Uzun, a.g.e., s. 130. Arthur Lumley “Grammar of the Turkish Language”, Joseph de Grignes “Hunlar, Türkler, Moğollar ve diğer Batı Tatarlarının Genel Tarihi”, Mustafa Celaledin Paşa “Eski ve Modern Türkler”, Leon Cahun “Asya Tarihine Giriş” Türkçülüğün gelişmesini etkileyen önemli eserler olmuştur. David Kushner, *Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu (1876-1908)*, (Çev. Şevket Serdar Türet, Rekin Ertem, Fahri Erdem), Kervan Yayınları, İstanbul, 1979, s. 18.

³⁴ Panславизм hem ayaklanan Slav topluluklar için etkileyici bir düşünce hem de Ruslar’ın bölgeye müdahalede bulunması için zemin hazırlayan bir yapıda olması sebebiyle Osmanlı Devleti için bir tehdit olarak algılanmıştır. A.g.e., s. 11.

³⁵ François Georçeon, *Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri Yusuf Akçura 1876-1935*, (Çev. Alev Er), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Ankara, Ocak 1986, s. 15.

Rusya'daki Türkler arasında bu fikirler *Tercüman* ve *Ekinci* gibi gazeteler tarafından yayılma aşamasına geçmiştir.³⁶

Türkçülük akımının Tanzimat döneminde kültürel bir akım olarak çıktığı görülmektedir. Nitekim bu dönemde aydınlar, “Türk” kavramına sahip çıkmaya başlamış ve Türk tarihi, Türk dili, Türklerin ana yurdu gibi daha önce çalışma yapılmayan alanlarda çalışmalar yapmıştır. Ayrıca bu dönemde dini grupları ifade etmek amacıyla kullanılan “millet” kavramı değişikliğe uğramış ve etnik grupları ifade etmeye başlayarak “Türk milleti” kavramı kullanılmaya başlanmıştır.³⁷ Milliyetçilik fikrinin kültürel bir hareket olarak geliştiğinin bir başka örneği ise 1893 yılında “Türklerin gazetesidir” başlığıyla çıkarılan *İkdam* gazetesidir.³⁸ Akçura; Ahmet Cevat Bey tarafından yayınlanan *İkdam* gazetesinde çıkan makalelerin, dil ve tarih konuları üzerinden Türkçülük akımının gelişmesine katkı sağladığını vurgulamıştır. Ayrıca Akçura bu durumun Abdülhamid idaresi tarafından fark edildiğini belirtmiş ve yalnız bir Türkçe ile yayın yapılmasının yasaklandığını ifade etmiştir.³⁹ Nitekim *İkdam* gazetesinin o dönemde ne kadar etkili olduğunu anlayabilmek için tirajına bakmak yeterli olacaktır. *İkdam* gazetesinin bu dönemlerde İstanbul’da 15.000 gibi yüksek bir tiraja ulaşarak temel günlük yayın organlarından birisi haline geldiği görülmektedir.⁴⁰ Bu bağlamda Türkçülük akımının, Osmanlı Devleti’nde politik bir akım olmadan önce dil ve tarih gibi kültürel konular üzerinden geliştiği gözlemlenmektedir.

1904 yılında ise Yusuf Akçura tarafından “Üç Tarz-ı Siyaset” adlı bir makale kaleme alınmıştır. Akçura yazmış olduğu makalede, “Osmanlıcılık”, “İslamcılık” ve “Türkçülük” akımlarının devlet politikası olarak uygulandığı takdir de nasıl bir sonuç doğuracağını detaylı bir şekilde incelenmiştir. Nitekim Türkçülüğün manifestosu olarak görülen “Üç Tarz-ı Siyaset” adlı makale Kahire’deki *Türk* gazetesinde yayınlanmıştır.⁴¹ Akçura tarafından yazılan “Üç Tarz-ı Siyaset” ile Türkçülüğün politik bir anlam kazandığı görülmektedir. Çünkü bu ana kadar kültürel manada

³⁶ Şükrü Hanioglu, “Türkçülük”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 5, İletişim Yayınları, İstanbul 1985, s. 1395.

³⁷ Uzun, a.g.e., s. 172.

³⁸ Şerif Mardin, *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri 1895-1908*, İletişim Yayınları, (5. Baskı), Ağustos 1994, s. 62.

³⁹ Yusuf Akçura, *Türkçülük: Türkçülüğün Tarihi Gelişimi*, İlgili Kültür Sanat, (2. Baskı), İstanbul Kasım 2009, s. 112.

⁴⁰ Georgeon, *Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri Yusuf Akçura 1876-1935*, s. 28.,

⁴¹ A.g.e., s. 35.

gelişme gösteren Türkçülük akımı artık “Osmanlıcılık” ve “İslamcılık” fikirlerinin karşında bir alternatif olarak ortaya çıkmıştır.

1908 yılında ise ilan edilen II. Meşrutiyet’in, Osmanlı Devleti’nde bir özgürlük ortamı oluşturduğu görülmektedir. Nitekim bu dönemde Türk milliyetçileri tarafından dernekler kurulmuş ve çeşitli yayın organları çıkarılmıştır. Özellikle yayınlanan dergiler aracılığıyla Türk milliyetçiliğinin kavramsal çerçevesinin oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu bağlamda dönemde yayınlanan *Genç Kalemler* ve *Türk Yurdu* dergileri kilit bir noktayı oluşturmaktadır. *Genç Kalemler*, Selanik merkezli çıkarılan bir dergi olup, dilde milliyetçilik akımını savunmaktadır.⁴² Daha sonra ise *Genç Kalemler* kadrosu, Gökalp’in ifadesiyle; Türkçülük fikrinin yayıcısı olan *Türk Yurdu* dergisine katılmışlardır.⁴³

1908 yılından sonra; Bulgaristan, Bosna Hersek ve Girit, Osmanlı toprakları olmaktan çıkmış, 1912 yılında ise Trablusgarp İtalyanlar tarafından işgal edilmiştir. 1913 yılında ise 1912 yılında başlayan Balkan Savaşları’nın bir sonucu olarak, Balkanlar’da büyük toprak kayıpları yaşanmıştır. Bütün bu neticelerin sonucunda Jön Türkler ile milliyetçiler arasında bağlar kurulmaya başlanmış ve tavırlar yaklaşmıştır. Nitekim bu dönemde Gökalp ve Ahmed Ağaoğlu gibi milliyetçi aydınların, İttihat ve Terakki’nin içerisine yer almaya başladığı görülmektedir.⁴⁴ Osmanlı Devleti’nin yaşamış olduğu bu kayıplar, devleti yöneten kadroların Türkçülük fikrine doğru bir kayış yaşamasına neden olmuştur. Aynı zamanda yaşanan bu gelişmeler Türk milliyetçilerinin dernekler üzerinden teşkilatlanmaya başladığı dönemi de özetlemektedir.

1.1.2. Osmanlı Devlet’inde Türk Milliyetçiliği Temelinde Kurulan Teşkilatlar

II. Meşrutiyet’in ilan edilmesiyle beraber, daha öncesinde yasak olan millet ve milliyet temelinde dernek kurmanın önünün açıldığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle ilan edilen II. Meşrutiyet fikirlerin serbest bir şekilde ifade edilebilmesini ve bu fikirler

⁴² Akçura, *Türkçülük: Türkçülüğün Tarihi Gelişimi*, s. 208.

⁴³ Ziya Gökalp, *Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak*, (Haz. Osman Karatay), Akçağ Yayınları, Ankara 2006, s. 11.

⁴⁴ Zürcher, a.g.e., s. 158-159., Georgeon, *Osmanlı-Türk Modernleşmesi 1900-1930*, s. 19.

etrafında özgür bir şekilde insanların teşkilatlanmasına olanak sağlamıştır.⁴⁵ Bu bağlamda 1909 yılında yapılan değişiklik ile vatandaşlara dernek kurma hakkı ve özgürlüğü getirilmiştir.⁴⁶ Millet ve milliyet esasına dayalı teşkilatlanmanın önünün açılmasıyla birlikte Türk milliyetçiliği fikrini yaymak ve geliştirmek için bu dönemde çeşitli dernekler kurulmuştur. Bu dernekler bazen milliyetçi aydınlar tarafından doğrudan kurulduğu gibi bazen de teşkilatlanma fikri gençlik tarafından talep edilmiştir. Bu noktada dikkat çeken hususlardan birisi de milliyetçilik akımının askeri okullarda ve mülkiyede öğrenim gören gençler arasında yayılmış olmasıdır. Bu nedenden dolayı hareketin dayanağında mektepler önemli bir etken olmuştur. İttihat ve Terakki bu duruma tipik bir örnek oluşturmaktadır.⁴⁷ Aynı şekilde Türk Ocakları'nın kuruluş sürecinde Askeri Tıbbiye de öğrenim gören gençlerin aktif bir şekilde rol oynaması ise farklı bir örnek olarak ortaya çıkmaktadır.

Kurulan dernekler çeşitli yayın organları çıkarmış, konferanslar ve çeşitli sosyal organizasyonlar düzenlemiştir. Dönemin aydınları ise yayınlanan iletişim araçları vasıtasıyla görüşlerini topluma anlatmışlardır. Dernekler tarafından çıkarılan yayın organlarının, Türk milliyetçiliği fikrinin gelişmesine önemli etkileri olmuştur. Nitekim Akçura ve Gökalp gibi Türk milliyetçiliğinde önemli isimlerin yazıları, makaleleri o dönemde dergiler aracılığıyla yayınlanmıştır. Yayınlanan bu yazılar ise kuramsal olarak Türk milliyetçiliğinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu durum ise Türk milliyetçiliğinin belli bir döneme kadar dernekler ve yayın organları üzerinden teşkilatlanıp ilerlemesini beraberinde getirmiştir. Başka bir ifade ile Türk milliyetçiliğinin gelişim evresindeki teşkilatlanma, dernekler ve dergiler üzerinden sağlanmıştır.

1.1.2.1. Türk Derneği

1908 yılında İstanbul'a gelen Yusuf Akçura; Necip Asım Bey ve Veled Çelebi Efendi ile iletişime geçerek, kültürel nitelikte bir Türk cemiyeti kurulmasını teklif etmiş ve kendilerinin bu yolda rehber olmasını istemiştir. Türk Derneğinin

⁴⁵ Ali Rıza Saklı, "Osmanlı Döneminde Türk Milliyetçiliği", *Akademik Bakış Dergisi*, S. 33, 2012, s.6. <http://www.akademikbakis.org/eskisite/33/29.pdf>, (E.T.: 27.02.2018)

⁴⁶ Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasi Partiler*, C 1, İletişim Yayınları, (4. Baskı), İstanbul 2011, s. 368.

⁴⁷ Yusuf Sarıncay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları 1912-1931*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1994, s. 122.

kurulmasındaki bu ilk teşebbüs, Mülkiye Mektebi Müdürü Celal Bey'in odasında yapılan görüşme ile sonuçlanmıştır. Akçura'nın anlatımına göre Türk milliyetçiliği fikrini esas alan ve bu temellere dayalı olarak kurulan ilk dernek olarak ortaya çıkan Türk Derneği'nin kuruluşu bu şekilde gerçekleşmiştir.⁴⁸ Bu bağlamda Türk Derneği, Türk milliyetçiliğinin dernekler üzerinden teşkilatlanmasında bir temel teşkil etmiştir. Nitekim Türk Yurdu Cemiyet'inin kurucuları, Türk Derneğinin kurucuları arasından çıkacak ve kurulan cemiyet ilerleyen süreçte Türk Ocakları ile birleşerek yerini Türk Ocaklarına bırakacaktır.

Türk Derneği Nizamnamesinin 2. Maddesine göre derneğin amacının; Türk dili, Türk tarihi, Türk edebiyatı gibi kültürel konularda çalışmalar yapmak ve bu çalışmaları yaymak olmuştur. Dernek amacını gerçekleştirmek için gazeteler, broşürler, kitaplar yayınlamayı ve müzakereler düzenlemeyi ön görmüştür. Bu bağlamda dernek tarafından; Necib Asım Bey tarafından yazılan "Türklerin Pek Eski Yazısı", Bursalı Tahir Bey tarafından yazılan "Türklerin Ulüm ve Fünuna Hizmetleri" isimli yazılar yayınlanmıştır. Aynı zamanda dernekte Akçura tarafından "Cengiz Han" konulu ders verilmiştir. Ayrıca dernek tarafından, derneğin ismi ile aynı olan *Türk Derneği* adında bir dergi yayınlamıştır.⁴⁹ Bu bağlamda dernek kültürel amaçlarla kurulduğu için siyasete karşı mesafeli durmuştur.

Dernek II. meşrutiyetin siyasal iklimi içerisinde kurulmasından dolayı, bu dönemde aktif olarak döneme hâkim olan "Osmanlıcılık" fikrinin gölgesi altında kalmıştır. Bu nedenden dolayı da etkili çalışmalar yapamamıştır.⁵⁰ Türk Derneği her ne kadar düşünüldüğü gibi etkili çalışmalar yapamamış olsa bile dönemin ünlü Türkçülerini bir araya getirerek, onları bir çatı altında toplamayı başarmıştır.⁵¹ Masami Arai *Türk Derneği Dergisi*'nde yayınlanan yazı ve şiirleri sınıflandırarak bir tablo oluşturmuştur. Arai'nin oluşturduğu tabloya göre dergide yayınlanan yazılar;

1-) Osmanlı imparatorluğunun o günkü durumu,

⁴⁸ Akçura, *Türkçülük: Türkçülüğün Tarihi Gelişimi*, s. 197-198.

⁴⁹ A.g.e., s. 198-199.

⁵⁰ Tunaya, a.g.e., s. 440-441.

⁵¹ Masami Arai, *Jön Türk Dönemi Türk Milliyetçiliği*, (Çev. Tansel Demirel), İletişim Yayınları, (6. Baskı), İstanbul, 2016, s. 23-24.

2-) İmparatorluğun geçmişine ait olaylar,

3-) Orta Asya'nın o günkü durumu,

4-) Orta Asya'nın geçmişine ait olaylar olmak üzere 4 gruba ayrılmaktadır.⁵²

1.1.2.2. Türk Yurdu Cemiyeti

Türk Derneği'nin kapanmasından kısa bir süre sonra, 31 Ağustos 1911 tarihinde bazı dernek mensupları tarafından Türk Yurdu Cemiyeti kurulmuştur. Kuruluşuna Mehmet Emin Bey'in öncülük ettiği cemiyette, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Ahmet Ağaoğlu, Yusuf Akçura, Hüseyin Alizade Turan gibi dönemin önemli Türk milliyetçisi aydınları da yer almıştır.⁵³

Cemiyet kurulduktan sonra Mehmet Emin Bey tarafından ortaya atılan dergi yayınlama fikri ile cemiyetin bir yayın organı çıkarması kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda cemiyetin ismiyle aynı olan *Türk Yurdu* dergisi, 30 Kasım 1911 yılı itibariyle cemiyet tarafından yayın organı olarak kullanılmaya başlanmıştır.⁵⁴

Cemiyet, Türk Ocakları'nın kuruluş hazırlıklarının yapıldığı bir dönemde kurulmasından dolayı fazla bir varlık gösterememiştir. Daha sonra ise kurucuları Türk Ocakları bünyesinde yer almışlardır.⁵⁵ Cemiyetin Türk Ocakları bünyesine katılmasıyla beraber, yayın organı olarak kullandığı *Türk Yurdu* dergisi de Türk Ocakları'nın yayın organı haline gelmiştir.⁵⁶ Cemiyet öğrencilere yardım konusunda özellikle durmuş ve Türk çocukları için öğrenci yurdu kurulması konusunu ele almıştır.⁵⁷ Ancak pansiyonun yapımını üstlenen Evkaf Nazırı Hayri Bey'in ölümü üzerine pansiyonun inşaat çalışmaları yarıda kalmıştır.⁵⁸

⁵² Tablo 2, "Türk Derneği Dergisinde Yayımlanan Yazı ve Şiirlerin Sınıflandırılması", a.g.e., s. 29.

⁵³ Füsün Üstel, *İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları (1912-1931)*, İletişim Yayınları (3. Baskı), İstanbul 2010, s. 42.

⁵⁴ Firdevs Gümüšoğlu, "Türk Yurdu", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik*, (Ed. Tanıl Bora), İletişim Yayınları, (5. Baskı), C. 4, İstanbul 2017, s. 269.

⁵⁵ Sarıay, a.g.e., 112.

⁵⁶ Üstel, a.g.e., s.42-43.

⁵⁷ Tunaya, a.g.e., s. 442.

⁵⁸ Akçura, *Türkçülük: Türkçülüğün Tarihi Gelişimi*, s. 202.

1.1.2.3. Türk Ocakları

Türk Ocakları, Türk milliyetçiliği ve milliyetçi gençlik hareketleri açısından önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Nitekim Türk Ocakları'nın, Osmanlı Devleti'nin kozmopolit yapısı içerisinde, tepkisel bir şekilde milliyetçilik düşüncesiyle ortaya çıkışı önemli bir noktayı oluşturmaktadır.⁵⁹ Kuruluş fikrinin dönemin milliyetçi gençliği tarafından gündeme getirilmesi Türk Ocakları'na farklı bir özellik katmıştır. Bu durum daha önceleri bir grup aydın tarafından savunulan Türk milliyetçiliği fikrinin, gençliğin bir kısmına ulaşmış ve onlar tarafından benimsenmiş olduğunu gösterir niteliktedir.

Türk Ocakları'nın kuruluşunda yapılan çalışmalar Askeri Tıbbiye'de eğitim gören öğrenciler tarafından başlatılmıştır. Tıbbiyeli gençler ilk zamanlar okullarının üst katında bulunan boş bir odada toplanmışlardır. Ancak okulun kanunlarının çok sıkı olmasından dolayı toplantılarına Karacaahmet mezarlığında devam etmişlerdir.⁶⁰ Nitekim yapılan toplantılar sonucunda gençlerin gerçekleştirmek istedikleri düşünceler netleşmeye başlamıştır. Daha sonra ise fikirlerine sıcak bakacaklarını düşündükleri bazı aydınlara, 190 Tıbbiyeli genç adına mektup göndermişlerdir.⁶¹ Tıbbiyeli gençler tarafından kaleme alınarak aydınlara gönderilen mektup şu şekildedir;

"Efendimiz,

Türk ırkının maarif mekteplerine hizmet ederek, içtimai geleceğini temin emeliyle toplanmış 190 Askeri Tıbbiyeli namına zat-ı âlilerinize müracaat ediyoruz.

Maksadımız, arz edeceğimiz şeylere dair hâkimane ve edibane fikirlerinizi öğrenmektir.

Türk kavmi, hayat-ı inkıraz yaşamaktadır. Buna seleflerimiz gibi lâkayı kalamayız. Hayat ebedî bir mücadeledir ve bu mücadelede muvaffakiyetin en büyük şartı, maarif ve

mekteplerin

galebesidir.

Bizler; tekamül kanununa riayet fikrinde ısrarlı, ziraat, ticaret ve sanayi ile kazanılmış bir içtimai hakimiyeti, kuru bir siyasi hakimiyete tercih etmekteyiz.

⁵⁹ Tunaya, a.g.e., s. 459.

⁶⁰ Sarıncı, a.g.e., s. 121-122.

⁶¹ <https://www.turkocaklari.org.tr/turk-ocagi-tarihi/turk-ocaklarinin-kisa-tarihcesi-3496>, (E.T.: 17.03.2019)

Nesl-i müstakbel temiz olsun; miskinliği günah, faaliyeti ibadet bilsin. Müteşebbis, kııvvetli ve servet sahibi olsun.

Böyle bir cemiyetin temel taşlarını yüksek mekteplere devam eden Türk gencinin maddî-manevî fedakârlıklarıyla atacağız.

Bu babdaki hâkimane ve edibane görüşlerinizi öğrenmek istediğimizi bildirir; ilmi ve fiili iş birliğinde bulunmalarını ısrarla temenni eyleriz:

Efendimiz. ⁶²

Gençlerin, aydınlara mektup göndererek başlatmış oldukları bu girişimin, olumlu bir şekilde sonuçlandığı görülmektedir. Nitekim 20 Haziran 1911 tarihinde, aydınlar ile gençler arasında bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantı sonunda ise bir dernek kurulmasına karar verilerek, oluşturulacak tüzük hakkında tartışmalar yapılmıştır. 25 Mart 1912 yılında ise derneğin resmi kuruluşu gerçekleşmiştir.⁶³ Bu bağlamda Türk Ocakları'nın fiili ve resmi kuruluşlarının farklılık gösterdiği görülmektedir.

Kuruluş bildirgesinin yer aldığı "Türk Ocağı Esas Nizamı" 2. maddesine göre Türk Ocakları'nın amacı: "*Türklerin harsi birliğine ve medeni kemaline çalışmaktır.*" şeklinde açıklanmıştır. 3. maddesinde ise Ocağın siyasi bir kuruluş olmadığı vurgulanmıştır.⁶⁴ Dernek kendisine koymuş olduğu amaçlara ulaşmak için başvuracağı yolları; "*Türk Ocağı adı ile kulüpler açarak dersler, konferanslar, müsamereler tertip, kitaplar ve risaleler neşir edecek, mektepler açmaya çalışacak*"⁶⁵ şeklinde belirtmiştir. Bu bağlamda Türk Ocakları'nın siyasetle arasına bir mesafe koymuş olduğu ve kültürel bir dernek olarak kurulduğu görülmektedir. Aynı zamanda Türk Ocağı adıyla kulüpler açacak olması, teşkilatlanmasının sadece merkezle sınırlı kalmayacağını göstermektedir. Nitekim derneğin şube sayısının 1916 yılında 25'e, 1919'da yılında ise 35'e ulaşmıştır.⁶⁶ Türk Ocakları'nın kuruluşundan sonra maddi anlamda ilk önemli

⁶² <https://www.turkocaklari.org.tr/basin-aciklamalari/190-askeri-tibbiyelinin-mektubu-1-5634>, (E.T.: 16.02.2019)

⁶³ Üstel, a.g.e., s. 55.

⁶⁴ "Türk Ocağı Esas Nizamı" için bkz. Tunaya, a. g. e., s. 465-466-467.

⁶⁵ <https://www.turkocaklari.org.tr/turk-ocagi-tarihi/turk-ocaklarinin-kisa-tarihcesi-3496>, (E.T.: 17.03.2019)

⁶⁶ <https://www.turkocaklari.org.tr/turk-ocagi-tarihi/turk-ocaklarinin-kisa-tarihcesi-3496>, (E.T.: 17.03.2019)

yardımı ise dönemin *Tanin* gazetesi yazarı olan Hüseyin Cahit Bey tarafından 50 Osmanlı altını verilerek yapılmıştır.⁶⁷

Türk Ocakları, devletin birçok yerinde kulüpler açmıştır. Kurulan kulüpler aracılığıyla; çeşitli konferanslar, tartışmalar, tiyatrolar ve gösteriler düzenlemiş ve Türk milliyetçiliği fikri işlenmiştir. Bu bağlamda kulüpler milliyetçilik fikrinin yayılmasına yardımcı olmuştur. *Türk Yurdu* dergisi ise o dönemde yaygın olarak okunulan bir dergi olmuştur.⁶⁸ Nitekim Tunaya; Askeri Tıbbiyeli gençlerin Gökâlpci bir çizgide olduğunu belirterek, onların Tanzimat'ın ıslahatçı yapısının bir kenara bırakılarak, devleti devrim ile kaldırma isteğinden bahsetmiş, aynı zamanda da imparatorluktan çok Türkleri kurtarmak gerektiğine inandıklarını vurgulamıştır. Bu dönemde Selanik'te yayınlanan ve dilde Türkçülük akımını savunan *Genç Kalemler* dergisi de Türk Ocakları'na yakınlık göstermiştir. Aynı zamanda Selanik dönüşü Gökâlpciler de Türk Ocakları'na üye olmuştur. Bu bağlamda Tunaya; Gökâlpcilerin Ocağa üye olmasıyla beraber, Türk Ocakları ile İttihat ve Terakki arasında bir bağ oluştuğunu vurgulamaktadır.⁶⁹ François Georgeon'da buna benzer bir yargıya ulaşmış ve *Türk Yurdu* dergisinin yayın politikalarının o dönemde İttihat ve Terakki'nin uygulamış olduğu politikayla kısmen de olsa uyduğunu vurgulamıştır. Eğer aksi bir durum söz konusu olsaydı İttihat ve Terakki'nin tüm gücü eline geçirdiği zaman derginin yayınlanmasına izin vermeyeceğini söylemiştir.⁷⁰

İşgal döneminde ise Türk Ocakları'nın göstermiş olduğu faaliyetler, işgal kuvvetlerinin dikkatini çekmiştir. Nitekim bu durumun sonucunda İngiliz işgal kuvvetleri tarafından, Ocağın faaliyetleri takip edilmiş ve 1920 yılında Türk Ocakları'na iki kere baskın düzenlenmiştir. Ocağa yapılan baskınlar sonucunda bazı eşya ve belgeler tahrip edilmiştir. Bu durum üzerine Ocağın Merkez Heyet Başkanı Hamdullah Suphi Bey tarafından; Mustafa Kemal'e bizzat kendi imzasının bulunduğu bir mektup yazılmış ve yaşanan olaylar karşısında nasıl bir yol izlemeleri gerektiği konusunda tavsiye istenmiştir. Mustafa Kemal ise vermiş olduğu cevapta olayların elçilik nezdinde protesto edilmesini ve gerekli görülen durumlarda ise mitingler

⁶⁷ Akçura, *Türkçülük: Türkçülüğün Tarihi Gelişimi*, s. 207.

⁶⁸ Zürcher, a.g.e., s. 196-197.

⁶⁹ Tunaya, a.g.e., s. 459-460. Aynı şekilde Zürcher'de Gökâlpcilerin, İttihat Terakki ve Türk Ocakları üzerindeki ağırlığına dikkat çekmiştir. Zürcher, a.g.e., s. 199.

⁷⁰ Georgeon, *Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri -Yusuf Akçura- (1876-1935)*, s. 59.

yapılmasını tavsiye etmiştir.⁷¹ Hatta bu dönemde Ocağın bir siyasi partiye dönüşeceği konusunda haberler ortaya çıkmıştır. Fakat siyasi parti konusunda çıkan bu tür haberleri Ocağın “İdare Heyeti” yalanlamış ve kabul etmemiştir. İlerleyen dönemlerde ise Ocağın üstündeki baskıların artmaya başlaması nedeniyle faaliyetlerine ara vermek durumunda kalmıştır. Ocak faaliyetlerine ara verdikten sonra üyelerinden bazı tanınan kişiler, milli mücadeleye katılmak için Anadolu’ya geçmişlerdir.⁷²

Milli Mücadele döneminin başarılı bir şekilde sonuçlanmasından sonra Türk Ocakları’nın faaliyetlerine aktif olarak tekrar başladığı görülmektedir. Türk Ocakları bu dönemde gerçekleştirilen inkılapları hem desteklediği hem de toplumsal tabana yayılması için çaba göstermiştir.⁷³ 1927 yılında Türk Ocakları’nın 4. kurultayı yapılmıştır. Bu kurultayda alınan karar ile Ocakların iştiğal sahasının Türkiye Cumhuriyeti’nin sahip olduğu sınırlar içerisinde kalmasına karar verilmiştir.⁷⁴ Nitekim daha önceleri Ocakların faaliyet alanı tüm Türk dünyasını kapsadığı görülmektedir. Yapılan değişiklik ile bu sınırlar değiştirilmiştir. Aynı zamanda 1927 yılında Türk Ocakları’nın, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ile bütünleşme sürecinin de başlamış olduğu görülmektedir.⁷⁵ CHP ile yaşanan bu birleşme süreci Türk Ocakları’nın kapatılması konusunda atılan ilk adımı oluşturmaktadır. Nitekim Türk Ocakları 10 Nisan 1931 tarihinde olağanüstü kurultayında almış olduğu karar ile kendisini feshederek CHP’ye katılmıştır.⁷⁶

Türk Ocakları’nın ikinci kuruluşu 1949 yılında tekrar açılmasıyla gerçekleşmiştir. Böylece 1931 yılında kapanan Türk Ocakları’nın, 18 yıl aradan sonra tekrar açılarak faaliyetlerine başlamıştır. Ocaklar 1949 yılından 12 Eylül 1980 darbesine kadar aktif olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Darbeyle beraber bir müddet faaliyetlerine ara veren Türk Ocakları, çalışmalarına 15 Nisan 1984 tarihinde tekrar başlamıştır.⁷⁷ Bu bağlamda Türk Ocakları’nın tarihsel serüveni göz önüne alındığı zaman belirli dönemlerde faaliyetlerinin kesintiye uğradığı görülmektedir.

⁷¹ Akçura, *Türkçülük: Türkçülüğün Tarihi Gelişimi*, s. 215-216.

⁷² Tunaya, *a.g.e.*, s. 464-465.

⁷³ <https://www.turkocaklari.org.tr/turk-ocagi-tarihi/turk-ocaklarinin-kisa-tarihcesi-3496>, (E.T.: 17.03.2019)

⁷⁴ İbrahim Karaer, “Türk Ocakları ve Türk Milliyetçiliği”, *Türk Yurdu*, C. 19, S. 139-140-141, Mart-Nisan-Mayıs 1999, s. 177.

⁷⁵ Üstel, *a.g.e.*, s. 252.

⁷⁶ Sarıay, *a.g.e.*, s. 323-324.

⁷⁷ <https://www.turkocaklari.org.tr/turk-ocagi-tarihi/turk-ocaklarinin-kisa-tarihcesi-3496>, (E.T.: 17.03.2019)

Ancak ilerleyen dönemlerde Türk Ocakları tekrar teşkilatlanmış ve faaliyetlerine devam etmiştir.

Ülkücü gençlik teşkilatları ile Türk Ocakları arasında dönem boyunca çeşitli temaslar sağlanmıştır. Örneğin *Devlet*⁷⁸ gazetesinde çıkan bir habere göre Ülkü Ocakları Birliği ile Genç Ülkücüler Teşkilatı'nın ortaklaşa düzenleyecek oldukları "Bozkurtlar Gecesi"nin, bilet satış noktalarından birisi de Türk Ocağı gösterilmiştir.⁷⁹ Aynı şekilde Üniversiteliler Kültür Derneği'nin kuruluşunda Türk Ocakları'na mensup gençlerin rol oynaması da bir diğer örnek olarak görülmektedir. 1974-1994 yılları arasında Türk Ocakları başkanı olarak görev yapan Orhan Düzgüneş'in aynı zamanda ülkücü hareketin farklı kuruluşlarında da başkanlık yaptığı görülmektedir.⁸⁰ Ayrıca ülkücü hareket gençler üzerinde eğitim çalışmalarına başladığında belirli bir dönem Türk Ocakları'nın salonlarını kullanmış ve eğitim faaliyetlerine bu salonlarda devam etmiştir.⁸¹ Bu bağlamda her ne kadar farklı teşkilatlar olsa bile iki grubunda milliyetçi bir çizgide olması ve bu doğrultuda hareket etmesi, teşkilatların ortaklaşa hareket etmesine zemin hazırlamıştır.

1.2. CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ VE GELİŞİMİ

Türk milliyetçinin yükselişinde, teoriden ziyade dönemde yaşanan olayların etkili olduğu görülmektedir. Nitekim Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı, Osmanlıcılık fikrinin başarısızlığa uğradığını kesin olarak kanıtlayan bir durum olmuştur. Aynı zamanda yaşanan bu gelişmeler İslamcılık fikrinin de büyük bir yara almasına sebep olmuş ve uygulanma zemininin olmadığını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda I. Dünya Savaşı sonunda sağlam bir şekilde ayakta kalabilen tek fikir akımının Türk milliyetçiliği olduğu görülmektedir. Türk milliyetçiliğinin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda etkili bir şekilde uygulanabilmesi ise ancak

⁷⁸ 1969 yılında haftalık olarak yayınlanmaya başlayan Devlet gazetesinin yayın politikasının, MHP'nin görüşleri ile örtüşmekte olduğu görülmektedir. Ali Öztürk, *1960-1980 Döneminde Milliyetçi İdeolojiyi Savunan Dergi Muhtevalarının Tahlili (Toprak, Bozkurt, Devlet)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2008, s. 45.

⁷⁹ *Devlet*, 09.03.1970, s. 8.

⁸⁰ <https://www.turkocaklari.org.tr/genel-baskanlar/prof-dr-orhan-duzgunes>, (E.T.: 15.04.2019)

⁸¹ Hulusi Turgut, *Türkeş'in Anıları Şahinlerin Dansı*, ABC Yayınları, Ekim 1995, s. 401.

Mustafa Kemal'in önderliğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla gerçekleşebilmiştir.⁸²

Bu bağlamda Mustafa Kemal'in önderliğinde; Türk milletinin vermiş olduğu Kurtuluş Savaşı'ndan sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin, Türk kimliğine dayalı bir ulus devlet olarak kurulduğu görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus devlet olarak kurulmasını, modern dönemlerin başlıca devrimlerinden birisi olarak nitelendiren Bernard Lewis'e göre: "*Türkler Türkiye'de yaşayan ve Türkçe konuşan bir halktır.*". İlk bakışta bu önermenin çarpıcı bir yönünün bulunmamasına rağmen; Türkiye'de ortaya çıkışı, yayılışı ve halk tarafından benimsenerek ortak bir kimlik etrafında devletleşmeleri büyük bir devrimdir.⁸³ Nitekim Türk milliyetçileri her ne kadar Osmanlı Devleti'nin parçalanma sürecini engellememiş olsa da yerine kurulacak olan ulus devletin temellerini oluşturdukları görülmektedir.

Kurtuluş Savaşı'nın başladığı zamanlar Türk milliyetçiliğinin hedeflerinin de değiştiği bir dönemi ifade etmektedir. Bu dönem de amacın Osmanlı Devleti'ni kurtarmanın aksine Türk milletinin varlığını devam ettirmek olduğu görülmektedir. Bu durumun neticesinde Anadolu Türklüğünü içinde barındıran bir devletin kurulması ve aynı şekilde kurulacak devlete, Anadolu Türklüğü ekseninde bir milli kimlik yaratılması konusunda bir zorunluluk oluşturmuştur.⁸⁴ Nitekim I. Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan Sevr Antlaşması Osmanlı Devleti'ni, Tunaya'nın ifadeleri ile "*hukuken ve fiilen ölüme mahkum etmiş*" ve Türkler için milli bir devlet kurmaktan başka gerçekçi bir yol kalmamıştır.⁸⁵ Türk milliyetçiliğindeki bu değişim Mustafa Kemal'in milliyetçilik anlayışını da ifade etmektedir. Bu bağlamda Mustafa Kemal döneminde Türk milliyetçiliğinin romantik ve irredentist tarafları ılımlı bir hale

⁸² Yusuf Sarıay, "Atatürk Döneminde Milliyetçilik Anlayışı ve Uygulamaları", *Türk Yurdu*, C. 19, S. 139-140-141, Mart-Nisan-Mayıs 1999, s. 431. Bu konu da Kemal Karpat'da, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra güçlü bir şekilde ayakta kalan tek fikrin Türk milliyetçiliği olduğunu vurgulamıştır. Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller*, s. 47.

⁸³ Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (Çev. Boğaç Babür Turna), Arkadaş Yayınları, (7. Baskı), Ankara, 2014, s. 3.

⁸⁴ Mehmet Karakaş, "Türkçülük ve Türk Milliyetçiliği", *Doğu-Batı Düşünce Dergisi: Milliyetçilik I*, Yıl 9, S. 38, 2006, s. 67-68.

⁸⁵ Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri*, Yedigün Matbaası, İstanbul, 1960, s. 100.

getirilmiş ve Misak-ı Milli sınırları içerisinde kalan bir milliyetçilik anlayışı uygulanmaya başlanmıştır.⁸⁶

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla beraber milliyetçiler, yeni kurulan devletin sağlam bir zemin üzerinde inşa edilmesi için çaba göstermiştir. Nitekim bu dönemde Türk milliyetçileri, Türk Ocakları vasıtasıyla yeni kurulan rejimin benimsenmesi ve gerçekleştirilen inkılapların toplumsal tabana aktarılması için bir köprü vazifesi görmüştür. Öyle ki Türk Ocakları'nın 1924 yılında yapılan büyük kongresinde, dönemin Türk Ocakları Başkanı Hamdullah Suphi Tanrıöver yapmış olduğu konuşmada; Ocakların temel gayesinin, Türk kültürünü korumak ve gerçekleştiren reformları desteklemek olarak açıklamıştır.⁸⁷ Türk Ocakları'nın 1927 yılında yapılan kongresinde ise Ocakları'nın ilgi alanına giren sınırlar, Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları ekseninde değiştirilmiştir. Daha sonra ise 1931 yılında Türk Ocakları'nın kapatılmasıyla beraber, devletin Türk milliyetçiliğini tamamen kendi egemenliği altına aldığı görülmektedir.⁸⁸

Cumhuriyet'in kurulmasıyla beraber milli kültür ve tarih anlayışının oluşturulması için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Özellikle 1930'lu yıllardan itibaren basılan paralar, pullar ve öğrenci şapkalarının üzerine "bozkurt" motifleri işlenerek eski Türk kültürü ile bağ kurulmaya çalışılmıştır.⁸⁹ Yine bu dönemde Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (DTCF) gibi kurumlar bizzat Atatürk'ün direktifleri ile kurulmuştur. Kurulmuş olan bu kurumlar aracılığıyla devletin resmi milliyetçilik anlayışının teorik temelleri de oluşturulmaya çalışılmıştır.⁹⁰ Ayrıca bu dönemde uygulanan devlet politikalarının gençlik hareketleri üzerinde de etkili olduğu görülmektedir. Nitekim gençler tarafından "vatandaş Türkçe konuş" kampanyası düzenlenmiş, yerli malı kullanımının teşvik edilmesi için çeşitli faaliyetler icra edilmiştir. Aynı zamanda gençler tarafından "Vagon-Li", "Razgard" ve

⁸⁶ Uzun, a.g.e., s. 227.

⁸⁷ Landau, a.g.e., s. 115.

⁸⁸ Üstel, a.g.e., s. 359.

⁸⁹ Uzun, a.g.e., s. 236.

⁹⁰ Karakaş, a.g.m., s. 70.

“Hatay” konusunda düzenlenen gösteriler ise dönemde yaşanan milliyetçi gençlik hareketleri açısından farklı örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.⁹¹

1940’lı yıllar ise Türk milliyetçiliğinin seyri açısından farklı bir döneme girildiğini göstermektedir. Bu dönemde ön plana çıkarılan hümanist anlayışın, ilerleyen dönemlerde adeta bir Antik Yunan ve Rönesans hayranlığına evrilerek, taklitçiliğe dönüşmeye başladığı görülmektedir. Nitekim “Türk milleti” ve “Türk kültürü” gibi kavramlar yerine “Anadolu insanı” ve “Türkiyeli” şeklinde kavramlar kullanılmaya başlanmıştır. Devlet politikalarında yaşanan bu değişimin, Türk milliyetçiliğinin gidişatı açısından bazı değişikliklerin yaşanmasına sebep olmuştur. Uygulanan bu politikalar devlette milliyetçi düşüncenin arka planda kalmasına yol açmış ve Atatürk’ten bu yana uygulanan milli kültür politikalarının zayıflamasına neden olmuştur.⁹² Bu bağlamda Hocaoğlu, Atatürk’ün ölümünden sonra devlette Türk milliyetçiliğinin resmi ideoloji olarak temsil edilmekten vazgeçilmiş olduğunu ifade etmiş ve milliyetçilik yerine kozmopolitizm ile komünizmin yerleşmeye başladığını vurgulamıştır.⁹³ 1940’lı yıllar Türk milliyetçilerinin, devletin resmi milliyetçilik anlayışına itiraz ettiği ve devletle karşı karşıya geldiği bir dönem olması açısından önem kazanmıştır. Bu dönemde Türk milliyetçilerine karşı uygulanan baskı ve yıldırma politikası, milliyetçiler tarafından rejimin milletine yabancılaşması şeklinde yorumlanmıştır.⁹⁴ Nitekim “İrkçılık-Turancılık” davası olarak bilinen dava bu dönemlerde yaşanmış ve 3 Mayıs tarihi Türk milliyetçileri açısından bir sembolik değer kazanarak “Türkçülük günü” olarak kutlanmaya başlanmıştır.

7 Temmuz 1942 yılında Başbakan Refik Saydam’ın ölümü üzerine, 9 Temmuz’da Başbakanlığa Şükrü Saraçoğlu getirilmiştir. Saraçoğlu’nun 5 Ağustos’ta hükümet programını açıkladığı konuşma dikkat çekicidir. Saraçoğlu yapmış olduğu konuşmada, “*Biz Türküz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar ve laakal o kadar bir vicdan ve kültür meselesidir.*” sözlerini de söylemiştir. Söylenen bu sözlerin ülkedeki Türkçü gruplar tarafından

⁹¹ Detaylı bilgi için bkz. Sebahattin Pul, “1930-1940 Döneminde Uygulanan Devlet Politikalarının Gençlik Hareketlerine Etkisi”, *Türkiye’de Toplum, Yerleşim ve Yönetim Tartışmaları Kaysem 12 Bildiriler E-Kitabı*, (Ed. Hasan Yaylı), <http://kaysem12.kku.edu.tr/KAYSEM012.pdf>

⁹² Sarıay, a.g.m., s. 436.

⁹³ Hocaoğlu, a.g.m., s. 11.

⁹⁴ Bora, a.g.e., s. 285.

büyük bir memnuniyetle karşılanmıştır.⁹⁵ Nitekim 1944 yılında Hüseyin Nihal Atsız'ın *Orhun* dergisinde, Başbakan Saraçoğlu'na hitaben yazmış olduğu mektuplarda da bu olgu yer almaktadır. Atsız yazmış olduğu birinci mektupta; Saraçoğlu'na yapmış olduğu konuşmayı hatırlatmış ve söylemiş olduğu sözlerin uygulamaya konulmadığından bahsetmiştir. Daha sonra ise İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun, Eminönü Halk Evi'nde yapmış olduğu konuşma sırasında yaşanan hadiseyi anlatarak, ülkedeki üniversite ve lise gençliği arasında komünizm düşüncesinin yayıldığını söylemiştir. Bu durumun ise ilerleyen yıllarda ülkenin geleceği açısından sorunlar yaratacağını vurgulamıştır.⁹⁶ Atsız bir ay sonra *Orhun* dergisinde ikinci mektubunu kaleme almıştır. Yazılan ikinci mektupta ise Sabahattin Ali, Pertev Naili Boratav, Sadrettin Celal Antel ve Ahmet Cevat gibi komünist faaliyetlerde bulunduğu iddia edilen isimlerin, Maarif Vekilinin gafletinden faydalanarak devlette etkin görevlere geldiklerini anlatmıştır. Mektubun sonunda ise Hasan Ali Yücel'in bu kişilerin görevlerine son vermesi gerektiğini söylemiş ve hatta kendisinin de Maarif Vekilliği'nden ayrılmasının vatansever bir davranış olacağını vurgulamıştır.⁹⁷

Atsız'ın hükümete getirmiş olduğu bu eleştiriler üzerine *Orhun* dergisi 6 Nisan 1944'te hükümet tarafından çıkarılan bir kararname ile kapatılmıştır. Daha sonra ise Sabahattin Ali, kendisine “vatan haini” denilerek hakaret edildiği gerekçesiyle Atsız'ı mahkemeye vermiştir.⁹⁸ Her ne kadar birbirinden ayrı davalar olarak görüle de “İrkçılık-Turancılık” davasının açılması, Sabahattin Ali ile Hüseyin Nihal Atsız arasındaki hakaret davası kapsamında 3 Mayıs'ta yaşanan gösteriler neden gösterilerek açılmıştır.⁹⁹ Bu bağlamda Atsız hakkında açılan davanın ilk duruşması 26 Nisan 1944'te başlamıştır. Davanın ikinci duruşması ise 3 Mayıs 1944 tarihinde yapılmıştır. Özellikle 3 Mayıs'ta yapılan ikinci duruşmaya, milliyetçi gençler büyük bir ilgi göstermiştir. Nitekim mahkemenin önü, salonları ve koridorları tamamen milliyetçi

⁹⁵ İlhan Darendeliöğlu, *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, Toker Yayınları, 1968, s. 96-97.

⁹⁶ Mektubun tam metni için bkz. Hüseyin Nihal Atsız, “Başvekil Saracoğlu Şükrü'ye Açık Mektup”. *Orhun*, S. 15, Mart 1944, s. 1-4.

⁹⁷ Mektubun tam metni için bkz. Hüseyin Nihal Atsız, “Başvekil Saracoğlu Şükrü'ye İkinci Açık Mektup”, *Orhun*, S. 16, Nisan 1944, s. 1-6.

⁹⁸ Uzun, a.g.e., s. 258.

⁹⁹ Hülya Öztekin, “1944 İrkçılık-Turancılık Davası ve Basındaki Tartışmalar”, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, C. 11, S. 1, 2018, s. 221.

gençler tarafından doldurulmuştur.¹⁰⁰ Mahkeme salonunda başlayan gösteriler caddelere taşmış ve gençler milli marşlar söyleyerek yürüyüşe geçmişlerdir.¹⁰¹ “Yaşasın Milliyetçi Türkiye”, “Yaşasın Türk Milleti”, “Kahrolsun Komünistler” sloganları ise gösteriler sırasında gençler tarafından kullanılan sloganlar olmuştur.¹⁰²

Sabahattin Ali ile Atsız arasındaki hakaret davası; 9 Mayıs'ta sonuçlanmış, Atsız hakkında 4 ay hapis 66 lira para cezası verilmiş, ancak Atsız'ın hareket davasından almış olduğu bu ceza ertelenmiştir. Ertesi gün ise Atsız, Ankara'dan İstanbul'a dönmek için hazırlık yaptığı sırada, milliyetçi gençler tarafından 3 Mayıs tarihinde yapılan gösteriler nedeniyle sorumlu tutulmuş ve tutuklanmıştır. Nitekim 3 Mayıs'ta milliyetçi gençler tarafından yapılan bu gösteriler, Türkçü-Turancı camiada birçok kişinin yargılanmasına neden olan “İrkçılık-Turancılık” davasının başlangıç aşamasını oluşturmaktadır.¹⁰³ 18 Mayıs'ta yayınlanan tebliğ ile anayasaya aykırı olarak gizli bir cemiyet kurmak, düzene karşı gelmek, hükümeti devirmek gibi suçlardan dava açılmasına karar verilmiştir. Ertesi gün 19 Mayıs'ta ise İsmet İnönü yapmış olduğu konuşmada açık bir şekilde Türkçüleri suçlamış ve bu akımın devleti dış politikada sıkıntılı bir duruma düşürebileceğini vurgulamıştır.¹⁰⁴ 23 kişinin yargılandığı “İrkçılık-Turancılık” davası 7 Eylül 1944 tarihinde başlamış, uzun bir süreçten sonra 31 Mart 1947 tarihinde açılan dava sonuçlanmış ve yargılanan 23 kişinin de beraat etmesine karar verilmiştir.¹⁰⁵

II. Dünya Savaşı sırasında hükümetin izlemiş olduğu dış politikanın etkileri kendisini iç politikada da göstermiştir. Bu bağlamda II. Dünya Savaşı'nın seyri önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Nitekim savaşta Almanlar öndeyken Türkçü akımın içeride rahat hareket etmesine imkan verilmiştir. Savaşın gidişatı Almanların aleyhine döndüğünde ise Türkçü-Turancı akımlara karşı bir baskı politikası uygulanmaya

¹⁰⁰ Darendelioğlu, a.g.e., s. 116-117.

¹⁰¹ Mustafa Müftüoğlu, *Çankaya'da Kabus 3 Mayıs 1944*, Yağmur Yayınevi, İstanbul, 1977, s. 49.

¹⁰² Alparslan Türkeş, *1944 Milliyetçilik Olayı*, Kutluğ Yayınları, (11. Baskı), İstanbul, 1975, s. 35.

¹⁰³ Öztekin, a.g.m., s. 221.

¹⁰⁴ Darendelioğlu, a.g.e., s. 122,129.

¹⁰⁵ Öztekin, a.g.m., s. 228-230. “İrkçılık-Turancılık” davasında yargılanan kişiler: Hüseyin Nihal Atsız, Alparslan Türkeş, Nejdet Sançar, Zeki Velidi Togan, Orhan Şaik Gökyay, Hasan Ferit Cansever, Hüseyin Namık Orkun, Fethi Tevetoğlu, Reha Oğuz Türkkın, İsmet Tümtürk, Cihat Savaşfer, Muzaffer Eriş, Zeki Sofuoğlu, Sait Bilgiç, Hikmet Tanyu, Cemal Oğuz Öcal, Cebbar Şenel, Hamza Sadi Özbek, Fehiman Altan, Nurullah Barıman, Fazıl Hisarcıklı, Saim Bayrak, Yusuf Kadıgil. Necmeddin Sefercioğlu, *3 Mayıs 1944 ve Türkçülük Davası*, Türk Ocakları Ankara Yayınları, Mart 2009, s. 23.

başlanmış¹⁰⁶ ve bu seferde ülkedeki sosyalist-komünist düşüncesinin rahat bir şekilde faaliyetlerde bulunmasına ve güçlenmesine izin verilmiştir.¹⁰⁷

“İrkçilik-Turancılık” davası Türk milliyetçiliğinin seyrini değiştiren bir olgu olmuştur. Yapılan gösteriler hakkında yıllar sonra Atsız; Türkçülüğün duygu ve düşünce evresinden artık hareket evresine geçtiğini vurgulayarak, ilk hareketi “*birkaç bin meçhul Türk genci yaptı.*” demiştir.¹⁰⁸ Nejdet Sançar ise bu dönemde yapılan gösterileri “Türkçülük ruhuyla dolu gençliğin şahlanması” şeklinde ifade etmiştir.¹⁰⁹ Bu döneme kadar devlet egemenliği altında olan milliyetçilik anlayışı, devlete rağmen milliyetçilik şeklinde yön değiştirmiştir. Bu yön değiştirme ise Türk milliyetçiliğinde yeni bir dönüm noktasını oluşturmaktadır.

II. Dünya Savaşı sonrasında milliyetçi gençlerin gerçekleştirmiş olduğu en önemli eylemlerden birisi “Tan Olayı” olarak bilinen *Tan* Gazetesinin basılma hadisesidir. 4 Aralık 1945’te *Tan*, *Görüşler*, *Yeni Dünya*, *Gün* gazete ve dergileri gençler tarafından protesto edilmiş ve sosyalist kimliğiyle bilinen Sabiha ve Zekeriya Sertel’in çıkardığı *Tan* Gazetesi matbaası tahrip edilmiştir. Hükümetin uygulamış olduğu dış politikanın etkileri kendisini bir kez daha göstermiş ve bu seferde sosyalistlere karşı tavır almıştır. Nitekim milliyetçilerin üzerine gidilmesinden 4 yıl sonra yani 1948’de “Komünizmle Mücadele Komisyonu” kurulmuştur.¹¹⁰ Milliyetçi gençlerin rol oynadığı başka bir olay ise “Çiçek Palas” olarak bilinen Nazım Hikmet’in af edilmesi konusunda yapılan faaliyetlere karşı göstermiş oldukları tepkide ortaya çıkmıştır. Sol görüşlü aydınlar ve gençlerin Hikmet’in özgürlüğüne kavuşması için çaba göstermesine karşılık, milliyetçi gençler bu durumun karşısında olmuştur. Nitekim 1950 yılında Çiçek Palas’ta düzenlenen “Nazım Hikmet” toplantısı milliyetçi gençler tarafından basılmıştır.¹¹¹

Çok partili dönemin başlangıç aşamasında Türk milliyetçiliği örgütlü bir yapıya bürünmüş ve gençlik kesiminde bulduğu destek artmıştır. Bu dönemde

¹⁰⁶ Cengiz Sunay, *Türk Siyasi Hayatı ve İlgili Literatür*, Orion Kitabevi, Ankara, 2015, s. 45-46.

¹⁰⁷ Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi: Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (27 Mayıs 1960-12 Eylül 1980)*, Bilgi Yayınevi, C. 5, Ocak 2002, s. 146.

¹⁰⁸ Hüseyin Nihal Atsız, “3 Mayıs 1944”, *Orkun II*, S. 3-4, Nisan-Mayıs 1962, s. 1.

¹⁰⁹ Nejdet Sançar, *Türkçülük Üzerine Makaleler*, Töre-Devlet Yayınevi, Ankara, 1976, s. 31.

¹¹⁰ Uzun, a.g.e., s. 260-261.

¹¹¹ Muammer Taylak, *Türkiye’de Öğrenci Hareketleri*, Hamle Yayınevi, İstanbul, 1997, s. 259,262., Alpay Kabacalı, *Türkiye’de Gençlik Hareketleri*, Gürer Yayınları, (2. Baskı), Ekim 2007, s. 111, 113.

milliyetçi liderler tarafından yönlendirilen gençler sosyalist sola karşı güçlü bir reaksiyon göstermiştir.¹¹² Nitekim II. Dünya Savaşı sonrasında anti-komünizm olgusu, toplumun SSCB'ye karşı mobilize edilmesi için kullanılan bir argüman olmuştur.¹¹³ 1946 yılından itibaren Türk milliyetçileri hızlı bir şekilde dernekler üzerinden teşkilatlanmaya başlamıştır. 1951 yılında ise kurulan milliyetçi teşkilatlar, Türk Milliyetçiler Derneği (TMD) altında birleşmişlerdir. Bu bağlamda II. Dünya Savaşı'ndan sonra Dünya'da anti-komünizmin algısının ağırlık kazanması milliyetçi eğilimlerin kitleselleşmesine zemin hazırlamıştır.¹¹⁴

14 Mayıs 1950 tarihinde Demokrat Parti'nin (DP) seçimleri kazanmasıyla beraber Türkiye'deki tek parti iktidarı sona ermiştir. Bu dönemde DP'nin aşırı sola karşı tedbir alınacağı şeklinde vaatlerde bulunması, milliyetçi çevreler tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. DP'ye karşı oluşan bu algı 1951 yılında kurulan TMD'nin kapatılmasına kadar sürmüştür.¹¹⁵ Bu konuda Alparslan Türkeş; TMD'nin kapatılmasını 1944 yılında yaşanan İrkçılık-Turancılık davasıyla özdeşleştirerek, Türk milliyetçilerinin iktidarın keyfî tutumlarından dolayı ikinci kez darbe aldığını söylemiş,¹¹⁶ Sançar ise milliyetçi hareketin bir kez daha darbe aldığını vurgulamıştır.¹¹⁷ Yaşanan tüm bu gelişmeler ilerleyen yıllarda Türk milliyetçilerinin siyaset sahnesine çıkması için bir sebep oluşturmuştur. Nitekim 1965 yılında Türk milliyetçileri aktif olarak Türk siyasal hayatında yer alacaktır. Siyasal hayata giriş ise Türk milliyetçiliğinin seyrinde farklı bir dönemi beraberinde getirecektir.

1.2.1. Cumhuriyet Devrinde Kurulan Milliyetçi Teşkilatlar

II. Dünya Savaşı sonunda oluşan bloklar arasında Türkiye'nin Batı bloğuna tercih etmesi, ülkenin siyasal ve toplumsal düzeninde çeşitli değişikliklerin yapılmasını beraberinde getirmiştir. Nitekim 1938 tarihli dernekler kanununda, 1946 yılında yapılan değişiklik ile siyasi partilerin yanı sıra ülkedeki gençlerin teşkilatlandığı derneklerde kurulmaya başlamıştır.¹¹⁸ Bu bağlamda 1946 yılı itibarıyla

¹¹² Uzun, a.g.e., s. 261.

¹¹³ Sinan Yıldırım, "Nefretin ve Korkunun Rengi: "Kızıl"", *Türk Sağ: Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri*, (Der. İnci Özkan Kerestecioglu, Güven Gürkan Öztan), İletişim Yayınları, (2. Baskı), İstanbul, 2014, s. 56.

¹¹⁴ Karakaş, a.g.m., s. 70.

¹¹⁵ Uzun, a.g.e., s. 262-263.

¹¹⁶ Alparslan Türkeş, *Dokuz Işık*, Burçak Yayınları, (4. Baskı), İstanbul, Mayıs 2000, s. 138.

¹¹⁷ Sançar, a.g.e., s. 207.

¹¹⁸ Kabacalı, a.g.e., s. 100.

Türkiye’de çeşitli milliyetçi teşkilatlar kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde kurulan bu teşkilatlar, ilerleyen dönemlerde ülkücü hareketin içerisinde bulunan birçok entelektüel aydını da yetiştirmiştir. Yetişen bu aydınlar ise ilerleyen yıllarda ülkücü hareket içerisinde gerek vermiş oldukları seminer gerekse de yazmış oldukları yazılar ile ülkücü gençlere etki ettiği ve onların yetişmesinde rol oynamışlardır.¹¹⁹

1.2.1.1. Türk Kültür Ocağı

1946 yılı itibariyle milliyetçi gençler tarafından Türk milliyetçiliği temellerine dayanan birçok dernek kurulmuştur. Bu dönemde kurulan derneklerden ilkinin ise Türk Kültür Ocakları (TKO) oluşturmaktadır. Tüzüğünde yer alan tarihe göre TKO’nun kuruluşu 1946 yılının Nisan ayında gerçekleşmiştir. Ocağın kuruluşunun üniversitelerde eğitim gören milliyetçi gençler tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Nitekim tamamı öğrenci olan kurucuların isimleri: Cevdet Akçalı, Turgut Atasoy, Faruk Sükan, Asım Salih, İhsan Çirkinoglu, Kemal Bozkurt, Orhan Özil bulunmaktadır.¹²⁰

Derneğin kuruluş amacı tüzüğünde 7 madde etrafında açıklanmıştır. Bu maddeler özetlenecek olur ise; Türk milliyetçiliğini yaymak ve gençliği Türk milliyetçiliği fikriyle yetiştirmek, Türk milliyetçiliğine karşı ideolojiler ile fikir yoluyla mücadele etmek, Türk kültürü üzerine çalışmalar yapmak olduğu görülmektedir.¹²¹ Baran Dural’a göre TKO; CHP’ye rağmen milliyetçiliğin bayraktarlığını yapmayı amaçlamıştır.¹²²

TKO, Çiçek Palas olaylarında ve Fevzi Çakmak’ın ölümü üzerine gerçekleştirilen protesto gösterilerinde aktif olarak yer almıştır.¹²³ TKO’nun kuruluşu bu dönemde kurulan ilk dernek olması sebebiyle önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Çünkü ilerleyen yıllarda milliyetçi dernekler bir çatı etrafında birleşmiş olduğu

¹¹⁹ Bu dönemde yetişen milliyetçi gençlerden Galip Erdem, Osman Yüksel Serdengeçti, İhan Egemen Darendelioglu gibi isimler, ilerleyen dönemlerde ülkücü gençler üzerinde etkili olan bir simalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹²⁰ Darendelioglu, a.g.e., s. 155.

¹²¹ Taylak, a.g.e., s. 211-212.

¹²² Baran Dural, *Pratikten Teoriye Milliyetçi Hareket Cilt 1-2*, Bilge Karınca, İstanbul, 2011, s. 299.

¹²³ Kabacalı, a.g.e., s. 100.

görülmektedir. Bu bağlamda gelecekte gerçekleşecek olan birleşme için ilk tohumun TKO'nun kurulması ile atıldığını söylemek mümkündür.

1.2.4.2. Türk Kültür Çalışmaları Derneği

Türk Kültür Çalışmaları Derneği (TKÇD), milliyetçi gençler tarafından kurulan bir başka dernek olarak bu dönemde üniversite okuyan milliyetçi gençler tarafından 3 Eylül 1946 tarihinde İstanbul'da kurulmuştur. Derneğin kurucuları olarak; Behram Atamer, Kemal Şahin, Müfid Adil Çulçuoğlu, Kemal Göksel, Rıza Serhatoğlu, Ali Gür, M. Ali Tuna, Necati Balaşoğlu, Celal Sungur, Ömer Tekinoğlu, İlhan Darendelioğlu, Bülent Olcay, Osman Nedim Tuna, Ziya Işıldak, Doğan Can, Ahmet Mirkelemoğlu, Fethi Gemuhluoğlu, Namık Tekin Turan, K. Abbas Altuntaş yer almaktadır.¹²⁴

Derneğin kuruluş amacı incelendiğinde, milli kültür alanında çalışmalar yapmak ve milli kültürü zayıflatmak isteyen ideolojilere karşı fikir yoluyla mücadele etmek olduğu görülmektedir. Aynı zamanda derneğin gerçekleştirecek olduğu faaliyetler için akademik bir çerçeve çizilmiş ve derneğin siyasi faaliyetlerde bulunmayacağı vurgulanmıştır.¹²⁵

Kurulan derneğe maddi anlamda en büyük yardım, Enver Paşa'nın kardeşi olan Nuri Killigil tarafından 600 lira verilerek yapılmıştır. Derneğin gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler incelendiğinde; Ergenekon Bayramı adında günler tertiplendiği, çeşitli konferanslar ve seminerlerin düzenlendiği görülmektedir. Dernek tarafından düzenlenen seminer ve konferanslara; İsmail Hami Danişmend, Zeki Velidi Togan, Mükrimin Halil, Mirza Bala gibi dönemin ünlü isimleri katılmış ve çeşitli konular üzerine konuşmalar yapmışlardır.¹²⁶

1.2.4.3. Türk Gençlik Teşkilatı

TKO ve TKÇD gibi milliyetçi teşkilatların faaliyetlerini pasif bulan, daha aktif bir teşkilat olmasını talep eden ve aynı zamanda teşkilatın Anadolu'da da kurulup organize edilmesini düşünen üniversiteli gençler tarafından, 1946 yılında Türk

¹²⁴ Taylak, a.g.e., s. 213.

¹²⁵ Darendelioğlu, a.g.e., s. 158.

¹²⁶ A.g.e., s. 160.

Gençlik Teşkilatı (TGT) kurulmuştur. TGT'nin kurucuları olarak; Necati Tanrıkulu, İrfan Atagün, Kubilay İmer, Yusuf Ziya İnan, M. Emin Alpkan, Ömer Öztürkmen, Mehmet Metin Ören, Erdoğan Özbenli, Şadi Pehlivanoglu, Hasan Karahan, Erdoğan Okçu, Gökhan Evliyaoğlu, Cahit Çakmak, Orhan Özer, Tuğrul Önder, Celal Erçikan, Remzi Sakarya, Kemal Cabioglu, Sami Binicioğlu, Galip Erdem, Arslan Topçubaşı gibi isimler bulunmaktadır.¹²⁷

TGT'nin, TKO ve TKÇD'ye göre daha aktif bir teşkilat olduğu ve teşkilatın kuruluş aşamasında düşünce olarak var olan Anadolu'da teşkilatlanma fikrine ulaşmak için gayret gösterdiği görülmektedir. Nitekim TKO ve TKÇD'nin Anadolu'da hiçbir şubesi olmamasına rağmen, bu teşkilatlardan daha sonra kurulan TGT'nin Anadolu'da 40'a yakın şubesi bulunmaktadır. TGT yayın organı olarak *Tanrıdağ*¹²⁸ Mecmuasını çıkarmıştır.¹²⁹ TGT "Tanrı Türkü Korusun" sloganını ilk kez kullanan teşkilat olma özelliğine sahiptir. Aynı zamanda teşkilat mensupları üzerinde sloganın yazılı olduğu rozet yaptırmış ve kullanmıştır. TGT, Çiçek Palas ve Mareşal Fevzi Çakmak'ın ölümünden sonra yapılan protesto gösterilerine etkin olarak katılmıştır.¹³⁰

Gerek "Tanrı Türkü Korusun" sloganı gerekse de *Tanrıdağ* dergisinin künyesinde yer alan "Tanrı Dağı Kadar Türk, Hıra Dağı Kadar Müslümanız" yazısı ülkücü hareket içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda TGT tarafından kullanılan bu slogan ve künyenin gelecek yıllarda ülkücü hareket tarafından rağbet görmüş ve sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır.

1.2.4.4. Türk Kültür Derneği

1946 yılı itibariyle kurulan derneklerden bir diğeri de Türk Kültür Derneği (TKD) olmuştur. Dernek Hikmet Tanyu, Haluk Karamağaralı ve Selahattin Ertürk tarafından Ankara'da kurulmuştur. TKD ilk önce "Türk Oyunlarını Derleme ve Yayma Derneği" ismi ile kurulmuş ve daha sonra derneğin isminde değişikliğe

¹²⁷ Taylak, a.g.e., s. 214.

¹²⁸ Tanrıdağ dergisinin ilk sayısı, Dr. Rıza Nur'un sahipliğinde "*İlmi, Edebi, Türkçü*" şiarıyla 8 Mayıs 1942 yılında yayınlanmıştır. Derginin ilk devresi olarak adlandırabileceğimiz yayın hayatı, 4 Eylül 1942 yılına kadar sürmüş ve bu süre zarfında 18 sayı yayınlanmıştır. TGT tarafından ise 5 Kasım 1950 tarihinde "*Tanrıdağı Kadar Türk-Hıra Dağı Kadar Müslümanız*" şiarı ile yayın hayatının ikinci devresine başlamıştır. Tefik Orkun Develi, "Tanrıdağ Dergisinin Değişen Yüzü (1942 ve 1950-1951)", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C. 11, S. 1, Mart 2014, s. 50-51.

¹²⁹ Darendelioğlu, a.g.e., s. 161-162.

¹³⁰ Alişan Satılmış-Metin Turhan, *Ülkücü Hareketin ABC'si*, C. 3, Altinküre Yayınları, Ankara, 2002, s. 720-721.

gidilmiştir. Derneği kuran kadronun bu şekilde bir yol izlenmesinin sebebinin ise yakın dönemde Türk milliyetçileri üzerinde uygulanan baskıdan dolayı olduğu görülmektedir. 1 yıl sonra ise isim değişikliği konusunda sakıncalı bir durumun olmadığı görüşü hâkim olmuş ve genel kurulda alınan karar ile isim değişikliğine gitmiştir.¹³¹

Derneğin halk oyunları üzerine çeşitli faaliyetler icra ettiği görülmektedir. Nitekim katılımcılara, ustalar ve öğretmenler tarafından ülkenin farklı bölgelerine özel halk oyunları öğretilmiştir. 1947 yılında ise yapılan bu faaliyetler “Türk Oyunları Şöleni” adı altında gösterime sunulmuştur. Ayrıca dernek bilimsel ve kültürel faaliyetler yapmıştır.¹³²

1.2.4.5. Milliyetçiler Federasyonu

1950 yılının Nisan ayında TKO, TGT, TKÇD, TKD ve Genç Türkler Cemiyeti ortak bir şekilde hareket edebilmek amacıyla bir araya gelmiş ve Milliyetçiler Federasyonu’nu kurmuşlardır. Federasyonun kuruluş gayesi incelendiğinde; kurulan milliyetçi teşkilatların kaynaşması, aradaki bağların güçlenmesi ve Türk milliyetçiliği ekseninde verilen mücadelenin ortak bir şekilde yürütülebilmesi amaçlanmıştır. Teşkilatların federasyon çatısı altında birleşmelerinin bir başka sebebi ise kanunların izin verdiği ölçüde komünizme karşı ortak bir şekilde tavır almak ve mücadelede edebilmek olmuştur.¹³³ Nitekim Milliyetçiler Federasyonu başkanlığına seçilen Bekir Berk’in konuşması da bu yönde olmuştur. Berk yapmış olduğu konuşmada; federasyonun Türk milliyetçisi gençleri temsil ettiğini söylemiş ve yıkıcı fikirlerin başında gelen komünizme karşı etkin bir şekilde mücadele edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.¹³⁴

14 Aralık 1950 tarihinde Milliyetçiler Federasyonu tarafından “Mehmetçik” adlı bir toplantı düzenlenmiştir. Şehir Tiyatrosu’nda düzenlenen toplantıya, dönemin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri, Arif Nihat Asya, İsmet Tümtürk ve Nurettin Topçu

¹³¹ Necmeddin Sefercioğlu, *Türk Milliyetçiler Derneği ve Kapatılış Davası*, Bilgeoğuz Yayınevi, İstanbul, 2012, s. 13.

¹³² Murat Kılıç, *Liberalleşme Sürecinde Türk Milliyetçiliği ve Türk Milliyetçiler Derneği (1945-1953)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2011, s. 168-169.

¹³³ Darendelioğlu, a.g.e., s. 225.

¹³⁴ Taylak, a.g.e., s. 266.

gibi dönemin önde gelen önemli isimleri katılmış ve konuşma yapmışlardır.¹³⁵ Yapılan konuşmalar incelendiğinde federasyonun kuruluş gayelerinden birisi olan komünizm karşıtlığı ön plana çıkmıştır.

Federasyon ilk ve son kurultayını 1951 yılının Nisan ayında İstanbul'da bulunan Rüstem Paşa Medresesi'nde yapmıştır. Aynı zamanda yapılan bu kurultayda bütün teşkilatların tek çatı altında birleşmesi için bir oylama düzenlenmiştir. Gerçekleştirilen oylama sonucunda teşkilatlar kendilerini kapatma kararı alarak tek çatı altında birleşme düşüncesini kabul etmiştir.¹³⁶ Bu bağlamda Milliyetçiler Federasyonu'nun en önemli özelliği birbirinden bağımsız olarak faaliyetlerde bulunan milliyetçi teşkilatları bir araya getirebilmiş olmasıdır. Nitekim ilerleyen dönemde teşkilatların tek bir kurumsal kimlik altında birleşmesi için Milliyetçiler Federasyonu adeta bir köprü görevi görmüştür.¹³⁷

1.2.4.6. Türk Milliyetçiler Derneği

Milliyetçiler Federasyonu'nu oluşturan teşkilatlar son kurultayda almış oldukları karar sonucu kendileri kapatmış ve tek bir çatı altında birleşmişlerdir. Böylece Türk Milliyetçiler Derneği'nin (TMD) kuruluşu gerçekleşmiştir. Bu bağlamda TMD'nin kendisinden önce kurulan milliyetçi teşkilatlardan önemli bir farkının olduğu görülmektedir. Çünkü TMD kişilerin bir araya gelmesi ile değil, daha önce kurulan milliyetçi teşkilatların bir araya gelmesi ile kurulmuştur.¹³⁸ Nitekim Türk milliyetçileri tarafından 1946 yılında başlatılan dernekleşme süreci TMD'nin kuruluşuyla beraber farklı bir boyuta ulaşmıştır. Kurulan dernekler tek bir kurumsal kimlik altında bir araya gelmiş, TMD çatısı altında birleşmiş ve güçlerini arttırmışlardır.

1951 yılının Ekim ayında TMD tarafından yayın organı olarak *Mefkure* adında bir dergi çıkarılmaya başlanmıştır. Dernek çıkarmış olduğu yayın organı ile görüşlerini ve duyurularını kamuoyuyla paylaşmıştır. Mart 1952'ye gelindiğinde ise TMD'nin şube sayısının 50'ye ulaştığı ve Anadolu'nun birçok yerinde şubesinin açıldığı

¹³⁵ Darendelioğlu, a.g.e., s. 226.

¹³⁶ A.g.e., s. 228-229-230.

¹³⁷ Kılıç, a.g.t., s. 165.

¹³⁸ Alper Taş, *1950'li Yıllarda Türkiye'de Milliyetçilik: Türk Milliyetçiler Derneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük, 2015, s. 64.

görülmektedir.¹³⁹ Nitekim Kayseri’de bulunan Türk Kültür Birliği, Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneği ve Denizli Gençler Derneği gibi yerel özellikte bulunan teşkilatlar da TMD’ye şube olarak katılmışlardır.¹⁴⁰ TMD’nin üye ve şube sayısının artmasıyla beraber şubeler arasındaki birliği sağlamak, çalışmalara yardımcı olmak ve gerekli durumlarda uyarılarda bulunabilmek amacıyla, genel merkez tarafından genelgeler yayınlanmıştır. Yayınlanan genelgeler aracılığıyla derneğin işleyişinin düzenli hale getirilebilmesi amaçlanmıştır.¹⁴¹ TMD kuruluşundan kapatılışına kadar geçen süre zarfında sadece bir kurultay yapılabilmektedir. Yapılan bu tek kurultay ise 24 Temmuz 1952 yılında Ankara’da düzenlenmiştir.¹⁴²

Türk milliyetçiliğine karşı olan duruşu ve fikirleri ile bilinen *Vatan* gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman, araştırmalarda bulunmak için Anadolu’ya gitmiş ve bu sırada Malatya’ya da uğraşmıştır. Yalman, Malatya’da bulunduğu sırada bir lise öğrencisi tarafından silahlı saldırıya uğramış ve yaralanmıştır.¹⁴³ 22 Kasım 1952 tarihinde gerçekleştirilen bu silahlı saldırı, TMD’nin kapatılma sürecini başlatmıştır. Saldırıyı gerçekleştiren gencin üye olmadığı halde TMD’nin Malatya şubesinde yapılan etkinliklere katılması, saldırıya karşı başlatılan kampanyanın TMD’yi de kapsamasına neden olmuştur. Bu şekilde sol kesim tarafından başlatılan kampanyaya DP tarafından da destek verilmiştir. DP’nin destek vermesinin farklı bir gerekçesini ise TMD’nin ilerleyen dönemlerde bir siyasi partiye dönüşebileceği üzerinde yapılan tartışmaların olduğu görülmektedir. Nitekim bütün bu gelişmelerin sonucunda savcının açtığı soruşturma, mahkeme tarafından “ihtiyadi tedbir” kararının verilmesi ile sonuçlanmıştır. 22 Ocak 1953 günü ise alınan karar gereği TMD ve şubelerinin faaliyetleri durdurulmuştur. TMD’nin tedbirli kapatılması yönündeki karara 24 Ocak 1953 günü itiraz edilmiş ancak yapılan itiraz 28 Ocak günü kabul edilmemiştir. 25 Şubat günü ise TMD’nin tamamen kapatılması yönünde dava süreci başlamıştır.¹⁴⁴ TMD’nin bütün itiraz ve savunmalarına rağmen dava sonucunda TMD’nin kapatılması yönünde karar çıkmıştır.

¹³⁹ Kılıç, a.g.t., s. 187.

¹⁴⁰ Sefercioğlu, *Türk Milliyetçiler Derneği ve Kapatılış Davası*, s. 25.

¹⁴¹ Taş, a.g.t., s. 76.

¹⁴² Kurultaya katılan isimler için bkz. Sefercioğlu, *Türk Milliyetçiler Derneği ve Kapatılış Davası*, s. 26-27.

¹⁴³ Ali Fuad Başgil, *27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri*, (Çev. Cemal Aydın), Yağmur Yayınevi. (7. Baskı), İstanbul, 2017, s. 94.

¹⁴⁴ Sefercioğlu, *Türk Milliyetçiler Derneği ve Kapatılış Davası*, s. 44-45-57.

Ali Fuad Başgil; TMD'nin DP tarafından kapatılmasını büyük bir hata olarak değerlendirmiştir. Nitekim Başgil, TMD ve mensubu olan gençlerin, sola karşı bakış açısından dolayı hem komünizme hem de CHP'ye karşı bir kale olarak görmektedir. Aynı şekilde Başgil, TMD'nin kapatılmasından sonra üniversitelerde karşı görüşteki derneklerin gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlerin arttığını da vurgulamıştır.¹⁴⁵

TMD daha sonraki dönemlerde Türk milliyetçiliğinin partileşmesi yönünde atılan en önemli adımlardan birisini oluşturmaktadır. Her ne kadar bu dönemde TMD'nin siyasi bir partiye dönüşeceği konusunda bazı düşünceler yer alsada partileşme yönünde bir çalışma yapılmamıştır. Nitekim bu yıllar Türk milliyetçiliğinin siyaset üstü bir fikir olarak görüldüğü bir dönemi ifade etmektedir.

1.2.4.7. Üniversiteliler Kültür Derneği

Üniversitelerde öğrenim gören milliyetçi gençler tarafından kurulan teşkilatlardan birisinin de 1961 yılının Aralık ayında kurulan Üniversiteliler Kültür Kulübü (ÜKK) olduğu görülmektedir. ÜKK'nin kuruluş nedeninin altında 27 Mayıs 1961 Darbesinin yapıldığı dönemde DP'nin milletvekili olan Osman Turan'ın¹⁴⁶ tutuklanması yatmaktadır. Çünkü Turan tutuklandığı sırada milletvekilliğinin yanı sıra aynı zamanda Türk Ocakları Genel Başkanlığı görevini de yürütmektedir. Bu dönemde ise Türk Ocaklarının kapatılmasına dair bir konu gündeme gelmiştir. Nitekim Türk Ocakları'na mensup bir kısım genç gündeme gelen bu tartışmalar özelinde kapatılma riskine karşılık, faaliyetlerine devam edebilmek için farklı bir teşkilatın kurulmasını düşünmüşlerdir. Gençler bu düşüncenin sonucunda ise ÜKK'nin kurulması konusunda karar vermiştir. 1965 yılında ise ÜKK'nin ismi Üniversiteliler Kültür Derneği (ÜKD) olarak değiştirilmiştir.¹⁴⁷

¹⁴⁵ Başgil, a.g.e., s. 94-95.

¹⁴⁶ Turan, 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra 16,5 ay tutuklu kalmış ve duruşmalar sonucunda beraat etmiştir. 1964'te Adalet Partisi Genel Başkan Yardımcılığı görevini üstlenmiş ve 1965'te Trabzon'dan tekrar milletvekili seçilmiştir. 1969 yılında ise Milliyetçi Hareket Partisi'nin Trabzon milletvekili adayı olmuştur. Alişan Satılmış-Metin Turhan, *Ülkücü Hareketin ABC'si*, C. 2, Altınkure Yayınları, Ankara, 2002, s. 536-537. Bora, ülkücü hareketin kullanmış olduğu "Nizam-ı Alem" ve "Devlet-i Ebed-Müddet" kavramlarında Turan'ın yazmış olduğu Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi adlı kitabın etkili olduğunu vurgulamıştır. Bora, a.g.e, s. 308. Kitap için bkz. Osman Turan, *Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi*, Turan Neşriyat Yurdu, C. 1-2, İstanbul, 1969.

¹⁴⁷ Hakkı Öznur, *Ülkücü Hareket: Milliyetçi Kuruluşlar, Ülkücü Kuruluşlar, Şehitlerimiz*, C. 2, Alternatif Yayınları, Ocak 1999, s. 127-128.

ÜKD ile ülkücü hareket arasında uzun yıllar süren bir etkileşimin bulunduğu görülmektedir. Türkeş siyaset sahnesine çıkmadan önce ÜKK tarafından düzenlenen çeşitli konferans ve toplantılara katılmıştır. Ayrıca ÜKD’de de Türkeş’in CKMP’de genel başkan olması için destek vermiştir. ÜKD ile ülkücü hareket arasındaki etkileşim bununla da kalmamış, ÜKD fikirsel manada da ülkücü harekete destek olmuştur. Nitekim Türkeş ÜKD’nin genç kadrosundan yararlanmayı düşünmüş ve ÜKD’den partiye önerebilecekleri isimler istemiştir. Mahir Kocaoğlu ve Namık Kemal Zeybek’in, ÜKD tarafından Türkeş’e önerilen ve partiye alınan isimler olmuştur. Daha sonra ise partiye kabul edilen bu isimlerden Zeybek, partinin gençlik kolları başkanlığına getirilmiştir.¹⁴⁸ Nitekim Zeybek başkanlık yaptığı dönemde partinin gençlik kollarının, ülkücü hareketin gençlik teşkilatlanmasında aktif olarak rol almış ve gençlere yardımcı olmuştur. Bu bağlamda ÜKD, ülkücü harekete gerek teşkilatlanma gerekse de fikri anlamda büyük destek vermiştir.

Ocak 1968’de “Ankara Yüksek Tahsil Talebe Cemiyeti” (AYTTC) tarafından *Ocak* adında bir dergi yayınlanmaya başlanmıştır. 1968’in Temmuz ayında ise yayınlanan *Ocak* dergisi AYTTC tarafından ÜKD’ye devredilmiş ve dergi ÜKD tarafından çıkartılmaya başlanmıştır. Ülkücü hareketin fikri manada gelişmesi için büyük katkılar sunan *Ocak* dergisi 1975 yılına kadar yayın hayatına devam etmiştir. Ayrıca yayınlanan derginin geniş bir yazar kadrosuna sahip olduğu görülmektedir.¹⁴⁹

1977 yılına gelindiğinde Türkeş, ÜKD’nin amacını tamamlamış olduğu yönünde bir görüşe sahip olmuş ve ÜKD’nin yöneticilerinden derneğin kapatılmasını istemiştir. ÜKD derneğin kapanmasıyla ülkücü hareketin fikri bir yapıdan uzaklaşacağını düşünmüş ve görüşlerini beyan etmiştir. Ancak Türkeş ÜKD’nin kapatılması konusunda ısrarcı olunca ÜKD, ülkücü harekette bir bölünme yaşanmaması ve davaya zarar vermemek için gönülsüzde olsa bu durumu kabullenmiştir. Nitekim bu gelişmelerin sonucunda ÜKD kapatılmıştır.¹⁵⁰

¹⁴⁸ A.g.e., s. 128-129.

¹⁴⁹ Satılmış-Turhan, *Ülkücü Hareketin ABC’si*, C. 2, s. 505.

¹⁵⁰ Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 2, s. 131.

İKİNCİ BÖLÜM

1968-1980 YILLARI ARASINDA ÜLKÜCÜ HAREKET

2.1. ÜLKÜCÜ HAREKETİN TÜRK SİYASAL HAYATINDA DOKTRİNER OLARAK ORTAYA ÇIKIŞI

Türkeş, Hindistan'da sürgün hayatı yaşadığı dönem boyunca, ülkedeki milliyetçi kesim ile bağlarını koparmamıştır. Bu dönemde Türkeş'in vermiş olduğu beyanatlara *Milli Yol* dergisi aracılığıyla yayınlanmıştır.¹⁵¹ Türkeş'in Hindistan'da 815 gün sürgün hayatı 22 Şubat 1963 yılı itibariyle bitmiştir¹⁵² ve bu tarihten sonra Türkiye'ye dönmüştür. 24 Şubat 1963 tarihinde ise İstanbul'dan Ankara'ya gelen Türkeş'i, Kızılcahamam yakınlarında aralarında "*Türk Ocakları, Üniversiteliler Kültür Derneği, Türkçüler Derneği*" gibi milliyetçi teşkilatların bulunduğu büyük bir kalabalık karşılamıştır.¹⁵³ Milliyetçi derneklerin ve derneklere mensup gençlerin Türkeş'i bu şekilde karşılamaları gelecek dönemler için bazı ipuçları da vermektedir. Nitekim Türkeş siyaset sahnesine çıktığında onu fazla destekleyen grup Türk milliyetçileri olmuştur.

Türkeş, Türkiye'ye dönüşünden sonra arkadaşlarıyla beraber "*Huzur ve Yükseliş Derneği*"¹⁵⁴ adında bir dernek kurmuş ve faaliyetlerine kurulan dernek üzerinden devam etmiştir. Bu dönemde Adalet Partisi (AP), Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP), Yeni Türkiye Partisi (YTP) olmak üzere siyasi partilerden kendi saflarına katılmaları yönünde teklifler gelmiştir. Nitekim bu süre zarfında Türkeş'in çevresinde bulunan arkadaşları ile AP'liler arasında bir mutabakata varılmış ve mutabakat sonucunda Türkeş'in AP'nin genel başkanı olması şeklinde karar

¹⁵¹ Ahmet B. Karabacak, *Üç Hilal'in Hikayesi*, Bilgeoğuz Yayınevi, İstanbul, 2015, s. 16-17.

¹⁵² Tuba Tombuloğlu, *Alparslan Türkeş'in Hayatı, Doğumunun 100. Yılında Alparslan Türkeş'e Armağan*, (Haz. Saadettin Yağmur Gömeç, Tuba Tombuloğlu), Berikan Yayınevi, Ankara, 2018, s. 14.

¹⁵³ Hakkı Öznur, *Ülkücü Hareket: CKMP'den MHP'ye*, C. 1, Alternatif Yayınları, Ocak 1999, s. 77.

¹⁵⁴ Türkeş'le beraber derneğin kurucuları arasında Muzaffer Özdağ, Mustafa Kemal Erkovan, Zühtü Pehlivanlı, Alaattin Çetin, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu bulunmaktadır. Turgut, a.g.e., s. 368.

verilmiştir. Fakat “21 Mayıs Hareketi”¹⁵⁵ nedeniyle yapılan anlaşma hayata geçirilememiştir.¹⁵⁶

Türkeş’in siyaset sahnesine çıkması 31 Mart 1964 yılında CKMP saflarına katılmasıyla gerçekleşmiştir.¹⁵⁷ 21 Nisan 1965 yılında partinin Genel Müfettişliğine getirilen Türkeş, Anadolu’da geziye çıkmış ve teşkilatlarla temaslarda bulunmuştur. Aynı zamanda CKMP Gençlik Kollarını da organize ederek, milliyetçi gençliğin CKMP saflarına katılmasına ortam hazırlamıştır.¹⁵⁸ Bu dönemde yapılan çalışmalar Türkeş’in kendisini teşkilatlara tanıtarak, yapmak istediklerinden bahsetmesi için bir fırsat yaratmış olup, Türkeş bu fırsatı olumlu şekilde değerlendirmiştir. CKMP’nin 30 Temmuz-1 Ağustos 1965 tarihleri arasında 3 gün süren olağanüstü kurultayında CKMP genel başkanlığı için Türkeş ile Ahmet Tahtakılıncı yarışmışlardır. Kurultayda genel başkanlık seçimi için yapılan oylamaya 1230 delege katılmış ve bu oylardan 1214 tanesi geçerli sayılmıştır. Geçerli sayılan oylardan Ahmet Tahtakılıncı’nın 516 oy almasına karşın Türkeş 698 oy alarak genel başkan seçilmiştir.¹⁵⁹

Jacob M. Landau, 1960’lı yıllardan itibaren Türkiye’de hukuki zeminde kurulmuş olan marksist bir parti bulunmasına rağmen kendisini Türk milliyetçiliğini temellerine dayandıran bir siyasi partinin kurulmasının 1965 yılı itibariyle gerçekleştiğini vurgulamaktadır.¹⁶⁰ Bu noktada Landau’nun, Türkeş’in CKMP Genel Başkanı olarak seçildiği tarihi kendisine esas aldığı görülmektedir. Çünkü Türkeş’in CKMP’ye genel başkan seçilmesiyle beraber Türk milliyetçiliği, Türk siyasal hayatında aktif bir şekilde temsil kabiliyetine ulaşmıştır. Bu bağlamda Türkeş’in CKMP genel başkanı olması Türk milliyetçiliği açısından tarihi bir dönemeci ifade etmektedir. Nitekim Türk milliyetçiliğinin siyasal alanda temsil edilmeye başlanması,

¹⁵⁵ “21 Mayıs Hareketi” ile Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) içerisinde bulunan Talat Aydemir ve arkadaşlarının gerçekleştirmeyi planladıkları darbe girişimi ifade edilmektedir. Aydemir ve arkadaşları Türkeş’in evini ziyaret ederek darbeye kendi yanlarında bulunmalarını istemiş ve teklif yapmışlar fakat Türkeş bu teklifi kabul etmemiştir. 21 Mayıs 1963 tarihinde ise Aydemir ve arkadaşları darbe girişimi gerçekleştirmiş ve başarısız olmuştur. Bu girişim sonucunda Aydemir ve arkadaşlarının yanı sıra 14’lerden Türkeş, Rıfat Baykal, Dündar Seyhan, Muzaffer Özdağ’da tutuklanmıştır. 5 Eylül 1963 tarihinde yapılan mahkemede ise Türkeş ve arkadaşları serbest bırakılmıştır. Hakkı Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 1, s. 79-80.

¹⁵⁶ Yalçın, a.g.e., s. 78.

¹⁵⁷ Alparslan Türkeş, *Dava*, (Haz. İlhan Bahar), Kamer Yayınları, İstanbul, 2014, s. 18.

¹⁵⁸ Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 1, s. 85.

¹⁵⁹ *Milliyet*, 31.07.1965, s. 1. *Milliyet*, 01.08.1965, s. 1.

¹⁶⁰ Jacob M. Landau, *Türkiye’de Aşırı Akımlar*, (Çev. Erdinç Baykal), Turhan Kitapevi, Ankara, 1978, s. 292.

ideolojinin kitleselleşmesi ve toplumsal taban bulması açısından önemli bir noktayı oluşturmaktadır.

Başkanlık yarışının yaşandığı olağanüstü kurultayda milliyetçi teşkilatların ve gençlerin açık bir şekilde Türkeş'i desteklediği görülmektedir. Nitekim “*Türkçüler Derneği, Türk Ocakları, Üniversiteliler Kültür Derneği*” gibi teşkilatlar kurultayın yapıldığı salonda Türkeş'i desteklemek için yer almışlardır. Kurultay salonunda Türkeş lehine atılan “Tek Lider Türkeş”, “Milliyetçi Lider”, “Milliyetçi Gençlik Emrindedir” gibi sloganlarda bu durumu kanıtlar niteliktedir.¹⁶¹ Türkeş'in bu şekilde desteklenmesinde ve lider olarak görülmesinde, 1944 yılında gerçekleşen İrkçılık-Turancılık davasında yargılanması önemli bir etken olmuştur. Çünkü Türkeş, bu davayla beraber dönemin ünlü Türkçüleri ile yargılanmış ve milliyetçi camia da tanınan bir isim haline gelmiştir.

1965 ile 1967 yılları arasında geçen süre CKMP'de yoğun bir teşkilatlanma sürecinin yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu bağlamda 1965 yılında 25 ilde teşkilatı bulunan CKMP'nin 1967 yılına gelindiğinde teşkilatlarının sayısı 61'e çıkmıştır.¹⁶² Aynı zamanda bu dönem CKMP'de ideolojik olarak dönüşümün de başladığı yıllar olmuştur. Aslında Türkeş'in CKMP'ye katılmasıyla başlayan bu dönüşüm kendisini en somut olarak “Dokuz Işık” doktrinin parti programı haline gelmesiyle göstermiştir.

8-9 Şubat 1969 tarihine gelindiğinde CKMP'nin, Adana'da Olağanüstü Büyük Kongresi düzenlemiştir. Bu kongre ile CKMP ismini Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), “*terazi*” şeklinde olan amblemini ise “*üç hilal*” olarak değiştirmiştir. Aynı zamanda bu kongrede gençlik kollarının ambleminin de “*hilal içinde kurt*” şeklinde olmasına karar verilmiştir.¹⁶³ Aslında isim ve amblem değişikliği konusunun daha önceden de parti içinde çeşitli nedenlerden dolayı tartışıldığı görülmektedir. Amblem değişikliği konusunda “terazi” simgesini Osman Bölükbaşı ile özdeşleştiği ve partinin bu nedenden dolayı o kaybettiği iddia edilmekle beraber uzun zamandır kullanılmasından dolayı yeni bir tercih yapılması da vurgulanmıştır. Aynı zamanda “terazi” simgesinin partinin aksiyoner yönünü yansıtmadığı da iddia edilmiştir. Partiyeye

¹⁶¹ Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 1, s. 98.

¹⁶² Tanıl Bora-Kemal Can, *Devlet Ocak Dergâh: 12 Eylül'den 1990'lara Ülkücü Hareket*, İletişim Yayınları, (10. Baskı), İstanbul, 2015, s. 42-43.

¹⁶³ Yalçın, a.g.e., s.118-119.

yeni koyulacak isim için ise “*Milliyetçi Parti-Milli Hareket Partisi*” gibi isimlerin telaffuz edildiği görülmektedir.¹⁶⁴ Partinin gençlik kollarına amblem olarak seçtiği “*hilal içinde kurt*” figürünün kurulan ülkücü gençlik teşkilatları tarafından da benimsendiği ve aktif olarak kullandığı görülmektedir. E. Semih Yalçın’a göre; Türkeş’in 1964 senesinde CKMP’ye girmesiyle başlayan yapısal değişimlerin sonucunda partinin bu şekilde bir dönüşüme gitmesi gerekmiştir.¹⁶⁵ Nitekim CKMP’ye Türkeş’in katılmasıyla beraber CKMP’de yeni bir süreç başlamış ve başlayan bu süreç MHP’nin kurulması ile sonuçlanmıştır.

Türk siyasal hayatında MHP’nin kuruluşuyla beraber ülkücü hareketin siyasi partiler düzeyinde teşkilatlanmasının tamamlanmıştır. Bu süreçten sonra ise özellikle gençlik teşkilatlarının kurulması ve milliyetçi gençliğin bir araya toplanması konusunda detaylı çalışmalar yapılmıştır. Nitekim 1966 yıllarında kurulmaya başlanan gençlik teşkilatları daha detaylı bir şekilde organize edilmiştir.

2.1.1. Dokuz Işık Doktrini

Dokuz Işık doktrini; Türkeş’in fikirlerini yansıtmaya, CKMP-MHP’nin parti programı olarak topluma sunulması ve yayınlandığı tarihten itibaren ülkücü gençlerin başucu kaynağı olması nedenlerinden dolayı önem arz etmektedir. Nitekim Türkeş tarafından oluşturulan doktrin¹⁶⁶ ülkücü hareketin yaşanan olayları değerlendirme sürecinde bakış açısını belirleyen ve anlatan temel eser olmuştur.¹⁶⁷ Türkeş yaşanan çağı fikir savaşlarının yapıldığı ve doktrinlerin çarpıştığı bir dönem olarak tanımlamış ve Türkiye’de komünizm ile kapitalizmin mücadelesine işaret ederek ikisinin de yerli ve milli bir düşünce olmadığını vurgulamıştır. Bu noktada Türkeş, Türk milletini tamamen yerli ve milli olduğunu vurguladığı “Dokuz Işık” doktrinine davet etmiştir.¹⁶⁸ Aynı zamanda Türkeş’in 1966 yılında Taksim’de yapmış olduğu konuşma da bu duruma işaret etmektedir. Türkeş yapmış olduğu bu konuşmada; Türk milletinin geri

¹⁶⁴ *Milli Hareket*, S. 16, Kasım 1967, s. 13.

¹⁶⁵ Yalçın, a.g.e., s. 95.

¹⁶⁶ Doktrin M. Mümtaz Turhan tarafından kaleme aldığı veya yazılma sürecinde katkı sağladığı yönünde çeşitli söylemler mevcuttur. Tanıl Bora, “Alparslan Türkeş”. *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik*, (Ed. Tanıl Bora), İletişim Yayınları, (5. Baskı), C. 4, İstanbul 2017, s. 692.

¹⁶⁷ Hayati Beşirli, “Milliyetçi-Toplumcu Model ve Dokuz Işıktaki Toplumculuk İlkesi”, *Doğumunun 100. Yılında Alparslan Türkeş’e Armağan*, (Haz. Saadettin Yağmur Gömeç, Tuba Tombuloğlu), Berikan Yayınevi, Ankara, 2018, s. 87.

¹⁶⁸ Türkeş, *Dokuz Işık*, s. 168.

kalmasının yabancı doktrinlerin uygulanmasından dolayı gerçekleştiğini ifade etmiş ve Türk milleti için kurtuluş yolunun “Dokuz Işık” doktrininde olduğunu vurgulamıştır.¹⁶⁹ Bu bağlamda “Dokuz Işık” doktrini Türkeş tarafından Türk milletine, komünizm ve kapitalizm dışında üçüncü bir yol olarak sunulmuştur.¹⁷⁰

Doktrinler, ideolojilerin düşünce aşamasından eyleme geçiş halindedir.¹⁷¹ Başka bir ifade ile ideolojilerin dönemin şartlarına göre nasıl uygulanacağını, detaylarıyla izah edilmesi doktrinler vasıtasıyla yapılmaktadır. Bu bağlamda Türkeş tarafından oluşturmuş olan “Dokuz Işık” doktrinini, Türk milliyetçiliğinin dönemin şartlarına göre detaylı bir şekilde, nasıl uygulanacağını açıklayan bir kılavuz niteliğinde olmuştur.¹⁷² Nitekim bu konuda Türkeş yayınlamış olduğu mesajda MHP’nin Türk Milliyetçiliği ideolojisine dayandığını söylemiş ve milliyetçi hareketin doktrin olarak “Dokuz Işık” doktrinini benimsediğini ifade etmiştir.¹⁷³

Dokuz Işık doktrininin ilkeleri incelendiği zaman; “Milliyetçilik, Ülkücülük, Ahlakçılık, İlimcilik, Toplumculuk, Köycülük, Hürriyetçilik ve şahsiyetçilik, Gelişmecilik ve Halkçılık, Endüstricilik ve Teknikçilik” olmak üzere dokuz ilkeden meydana geldiği görülmektedir. Türkeş; doktrin içerikli dokuz ilke etrafında şekillendirilmesini, “dokuz” rakamının Türkler tarafından bir değer atfedilmesine bağlayarak, bu durumun göz önünde bulundurulduğunu söylemiş ve Türk milleti için tamamen yerli ve milli bir doktrin oluşturduklarını vurgulamıştır.¹⁷⁴

“Milliyetçilik” ilkesinin tanımına bakıldığında özetle; “*Her şey Türk milleti için, Türk milleti ile beraber ve Türk milletine göre sözleriyle özetlenebilecek, Türk milletine bağlılık, sevgi ve Türkiye devletine sadakat ve hizmettir*”¹⁷⁵ şeklinde açıklanmıştır. Türkeş’in milliyetçilik üzerine yapmış olduğu bu tanım, ülkücü gençlerin aktif bir şekilde kullanmış oldukları “Ne Abd ne Rusya ne Çin, Her şey Türk’e göre Türk için” sloganına da yansımıştır. Aynı şekilde ülkücü hareket

¹⁶⁹ Milliyet, 02.06.1966, s. 1,7.

¹⁷⁰ Alparslan Türkeş, Türkiye’nin Meseleleri, Kutluğ Yayınları, (6. Baskı), İstanbul, 1976, s. 25.

¹⁷¹ Toktamış Ateş, Yaşasın Cumhuriyet: Konferanslar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Kasım 2000, s. 21.

¹⁷² İskender Öksüz, Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemi, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2015, s. 92-93.

¹⁷³ Devlet, 14.02.1977, s. 1.

¹⁷⁴ Türkeş, Dokuz Işık, s. 17-20-21-22.

¹⁷⁵ A.g.e., s. 20.

tarafından yayınlanan *Bozkurt*¹⁷⁶ dergisinin kapağında da “Her şey Türk için, Türk’e göre Türk Tarafından” sloganı yazılmıştır.

“Ülkücülük” ilkesi “*Türk milletini en ileri, en medeni, en kuvvetli bir varlık haline getirme ülküsüdür*” şeklinde özetlenmiştir. “Ahlakçılık” düşüncesi Türk milletinin “*Türk milletinin ruhuna, örf ve adetlerine uygun yüksek varlığını korumayı ve geliştirmeyi ön gören esaslara dayanır*” şeklinde açıklanmıştır. “İlimcilik” ilkesi “*Olayları ve varlığı ön yargılardan ve art düşüncelerden sıyrarak ilim mantalitesi ile incelemek ve girilecek her çeşit faaliyette ilmi önder yapma prensibidir*” şeklinde tanımlanmıştır.¹⁷⁷

Türkeş aslında milliyetçilik ilkesinin içeriğinde toplumculuk görüşünün de yer aldığını vurgulamıştır. Ancak ekonomik ve sosyal kalkınma konusundaki görüşlerin daha net bir biçimde anlatılabilmesi için bu konuyu ayrı bir ilke etrafında ele almak gerektiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda “toplumculuk” ilkesi, toplumsal ve ekonomik olmak üzere iki alana ayrılarak incelenmiştir. “Toplumculuk” ilkesi kısaca; “*Her çeşit faaliyetin toplumun yararına olacak şekilde yönetilmesi görüşüdür.*”¹⁷⁸ şeklinde özetlenmiştir. Nitekim Dünder Taşer¹⁷⁹ de ülkücü gençlere hitaben yazmış olduğu “*Ülkücü Olmak*” başlıklı yazısında, gençlere gerçekleştirmiş oldukları bütün faaliyetlerde şahsi menfaatleri değil toplumun çıkarlarını ön plana koymaları gerektiğini vurgulamıştır.¹⁸⁰ Taşer’in ülkücü gençlere yapmış olduğu bu telkinde bariz bir şekilde toplumculuk ilkesinin izlerine rastlanmaktadır.

“Köycülük” ilkesi köylerin kalkınması için birer tarım kentleri haline getirilerek birleştirilmesi şeklinde özetlenmiştir. “Hürriyetçilik ve şahsiyetçilik” ilkesinde Birleşmiş Milletler Anayasasına atıf yapılarak sağlanan bütün özgürlüklerin

¹⁷⁶ Milliyetçi gençlik üzerinde etkili olan *Bozkurt* dergisi: 1972 yılının Ekim ayında Sadi Somuncuoğlu’nun tarafından Ankara’da yayın hayatına başlamıştır. Dergi de milliyetçi camia da tanınan kişilerin yazıları yayınlanmıştır. Ali Öztürk, A.g.t., s. 31.

¹⁷⁷ Türkeş, *Dokuz Işık*, s. 20-21.

¹⁷⁸ A.g.e., s. 21-22.

¹⁷⁹ Taşer, milliyetçi gençliğin teşkilatlanmasında ve ülkücü hareketin gençlik teşkilatlarının kurulmasında etkin bir rol oynamıştır. 1925 yılında Gaziantep’te doğan Taşer, Türkmen bir aileye mensuptur. İlk ve ortaokuldan sonra Kuleli Askeri Lisesi’nde eğitimine devam etmiş ve kara harp okulundan mezun olmuştur. TSK’da çeşitli kademelerde görev yapan Taşer, 27 Mayıs 1960 Darbesi’ne aktif olarak katılmıştır. Kendisi 14’ler olarak bilinen gruba mensuptur. Türkeş’le birlikte CKMP’ye girmiş ve aktif olarak siyasete katılmıştır. Kendisi ülkücü hareketten Türkeş’ten sonra “ikinci adam” konumundadır. Taşer, *Milli Hareket ve Devlet*’de iç ve dış konular hakkında çeşitli yazılar yazmıştır. Taşer, 13 Haziran 1972 yılında geçirdiği trafik kazası sonucunda hayatını kaybetmiştir. Alişan Satılmış-Metin Turhan, *Ülkücü Hareketin ABC’si*, C. 1, Altınkure Yayınları, Ankara, 2002, s. 209-210.

¹⁸⁰ Dünder Taşer, “*Ülkücü Olmak*”, *Bozkurt*, S. 11, Ağustos 1973, s. 11.

korunması amaçlanmıştır. “Gelişmecilik ve halkçılık” başlığında; Türk milletinin tarihinden, kökünden ve milli benliğinden ayrılmadan, ilerlemenin ve gelişmenin hedeflenmesi olarak ifade edilmiştir. “Endüstri ve teknikçilik” bölümündeysen Türk milletinin gelişmesi ve ilerlemesi için sanayileşmesinin önemi vurgulanmıştır.¹⁸¹

1967 yılının oluşturulan “Dokuz Işık” doktrini açısından önemli bir tarih olduğu görülmektedir. Nitekim 27-28 Nisan 1967 tarihlerinde, İstanbul Üniversitesi Öğrenci Lokalinde katılımcıların büyük bir çoğunluğunu üniversite gençliğinin oluşturduğu toplantı düzenlenmiştir. Düzenlenen bu toplantıda daha önceleri Türk milletine özetler halinde anlatılan “Dokuz Işık” doktrininin, Türkeş tarafından 2 gün boyunca geniş bir açıklaması yapılmıştır.¹⁸² Toplantının düzenlenmesi ve konferans salonunun ayarlanmasında ise İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Başkanı Ufuk Şehri yardımcı olmuştur.¹⁸³ Aynı şekilde 1967 yılının Kasım ayına gelindiğinde CKMP’nin parti kongresi yapılmıştır. Düzenlenen bu kongrede alınan kararla birlikte “Dokuz Işık” doktrini parti programına girmiştir.¹⁸⁴

27-28 Nisan 1967 tarihlerinde gerçekleştirilen toplantı önemli bir noktayı işaret etmektedir. Çünkü ilk başlarda özetler halinde anlatılan doktrinin geniş açıklamasının ilk kez bir öğrenci lokalinde yapılması dikkat çekici bir durum olmuştur. Nitekim toplantıya katılan kişilerin çoğunluğunu üniversite gençliği oluşturmuştur. Bu bağlamda doktrinin gençlik kesimine daha kolay bir şekilde benimsetilip, desteklerinin sağlanacağı düşünülmüştür. Daha sonra ise doktrinin propagandasının yapılmasında bizzat gençler aktif görev almışlardır. Bu bağlamda gerek CKMP-MHP Gençlik Kolları’nın gerekse de ülkücü gençlik teşkilatları tarafından çok sık şekilde Dokuz Işık yürüyüşleri organize edilmiştir. Bu dönemde gençler tarafından düzenlenen Dokuz Işık yürüyüşleri ile hem boy gösterisinin yapıldığı hem de ideolojik olarak doktrinin propagandasının yapıldığı görülmektedir. Gençler tarafından gerçekleştirilen “Dokuz Işık” yürüyüşleri basında da yer almıştır. Bu yürüyüşler hakkında basında “komandoların gövde gösterisi” şeklinde yorum yapılmıştır.¹⁸⁵ 8-9 Şubat 1969

¹⁸¹ Türkeş, *Dokuz Işık*, s. 20-21-22.

¹⁸² *Milli Hareket*, S. 11, s. 12.

¹⁸³ Karabacak, a.g.e., s. 66.

¹⁸⁴ Arslan Tekin, *Alparslan Türkeş’in Liderlik Sırları*, Okumuş Adam Yayınları, (3. Baskı), İstanbul, Mayıs 2015, s. 229.

¹⁸⁵ *Milliyet*, 19.01.1969, s. 1.

tarihinde; CKMP'nin isminin değiştiği büyük kongre öncesinde de gençlerin halkın ilgisini çekmek amacıyla, "Dokuz Işık" yürüyüşlerine benzer şekilde Adana'da yürüyüşler gerçekleştirmişlerdir.¹⁸⁶ Bu yürüyüşler sayesinde ülkücü gençler "Dokuz Işık" doktrininin her fırsatta Türk milletine anlatmayı ve propagandasını yapmayı amaçlamıştır.

2.2. TÜRKİYE'DE GENÇLİK HAREKETLERİ VE 68 KUŞAĞI

Gençlik hareketleri; gençlerin çeşitli sebepler nedeniyle politikleşmesi ve bu politikleşmenin kendisini siyasal eylemler veya toplumsal hareketler vasıtası ile göstermesi şeklinde kısaca tanımlanabilir. Gençlik hareketleri dünya üzerinde uzun bir geçmişe sahip olmuştur. Geçmiş dönemlerden bu yana gençlerin toplumsal olaylara karşı ilgili oldukları bilinmektedir. Gençlerin gelecekte bekledikleri ve dünya tasavvurları bu duruma bir temel teşkil etmiş ve kendilerini politik bir güç olarak görmüşlerdir. Bu yönüyle gençlik hareketleri bazen reform isteyen bir karakter gösterirken bazense mevcut düzeni korumaya yönelik muhafazakâr refleksler göstermiştir. Gençlik hareketleri açısından Türkiye kapsamlı bir geçmişe sahiptir. Osmanlı Devleti'nden itibaren gençlik kesiminin gerek siyasetle gerekse de toplumsal reformlar ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bizzat gençler tarafından oluşturulan ve gençler tarafından destek verilen toplumsal hareketleri Osmanlı Devleti'ne kadar gitmektedir. Nitekim İttihat ve Terakki ile Türk Ocakları'nın kuruluşunda gençlerin oynamış oldukları rol bu duruma örnek teşkil etmektedir. Türkiye'de yaşanan gençlik hareketlerinin dönemsel olarak koşullara göre çeşitli aşamalardan geçmiştir. Nitekim gençlik hareketlerinin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde dönemin siyasal, sosyal ve ekonomik koşullarının yanı sıra uluslararası konjonktür de oldukça etkili olmuştur.

Millî Mücadele Dönemi'nden, 1940'lara kadar geçen süre ulusal bağımsızlığın kazanılması, milli kimliğin ve ulus devletinin inşa edildiği süre olmuştur. Bu dönemde gençlerin tepki gösterdikleri konular ve yaptıkları gösteriler incelendiğinde; bağımsızlık duygusu ve milliyetçi duyguların gençlik hareketlerine önemli ölçüde etki ettiği gözlemlenmektedir. Bu konuda Nermin Abadan; Cumhuriyet'in kuruluşunu

¹⁸⁶ Turhan Feyizoğlu, *Fırtınalı Yıllarda Ülkücü Hareket*, Ozan Yayıncılık, (3. Baskı), Nisan 2005, s. 55-56.

izleyen ilk 20 sene içinde yaşanan gençlik hareketlerinin, devlet politikalarını destekler bir biçimde seyir ettiğini vurgulamıştır.¹⁸⁷ Bu bağlamda Mustafa Kemal Atatürk'ünde gençliğe büyük bir önem verdiği görülmektedir. Nitekim Atatürk; gençleri kurulan Cumhuriyet'in ve gerçekleştirilen inkılapların bekçisi olarak görmüş ve onlara bu değerlerin korunması konusunda bir sorumluluk yüklemiştir.¹⁸⁸ Aynı zamanda Milli Mücadele'nin başlangıç tarihi olan 19 Mayıs'ın "Gençlik ve Spor Bayramı" olarak Türk gençliğine armağan edilmesi, gençlere verilen değeri göstermesi açısından farklı bir argüman olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu yaşanan gençlik hareketlerinin öznesini milli kimliğin inşası ve bağımsızlık duygusu oluşturmuştur.

1940'tan sonra ise gençlik yoğun bir şekilde kendi arasında kutuplaşmış ve ideolojik olarak çeşitli kamplara ayrılmıştır. Bu durum her geçen gün gençliğin daha da siyasallaşmasını sağlamış ve bu siyasallaşma 1960'lardan sonra zirve noktaya ulaşmıştır. Tabii ki bu dönemde II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan ve "Soğuk Savaş" olarak isimlendirilen dönemin etkisi de önemli olmuştur. Nitekim gençlik arasındaki ideolojik kutuplaşmanın zirve noktası olarak görülen 1968-1980 arasındaki dönem, Soğuk Savaş'ın dünya genelinde etkili olduğu bir dönem olmuştur. Bu dönem sadece Türk gençliği açısından değil, diğer ülkelerdeki gençlik hareketleri açısından da büyük bir önem arz etmektedir. Nitekim Türkiye'de 68 Kuşağı olarak anılan hareket; özellikle 1968 yılında dünyanın genelinde etkili olmuş ve birbirini etkileyerek, tetiklemiştir.

68 Kuşağı olarak adlandırılan gençlik hareketlerinden söz edilirken özellikle bir zaman kavramından değil de siyasal ve toplumsal olayları ifade eden bir dönemden bahsedilmektedir. Bu bağlamda 68 Kuşağı'nın gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler 1966-1971 yılları arasındaki süre zarfında yaşanmış ve 1968 yılında zirve noktasına ulaşmıştır.¹⁸⁹ Bu açıdan 1968 yılı gençlik hareketlerinin zirveye çıktığı önemli bir yıl olmuştur. Bu bağlamda eylemler 1968 yılında ABD'de Kuzey Kaliforniya'da bulunan Berkeley Üniversitesi'nde başlamış ve Almanya, İngiltere, Fransa, Çekoslovakya,

¹⁸⁷ Nermin Abadan, "Türk Gençliğinin Değer Yargıları ve Siyasi Davranışı", AÜSBF Dergisi, C. 20, S. 1, 1965, s. 201.

¹⁸⁸ Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2012, s. 607.

¹⁸⁹ A. Bağış Erten, "Türkiye'de 68", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Sol*, (Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekin), İletişim Yayınları, (2. Baskı), C. 8, İstanbul, 2008, s. 834.

Polonya, Tunus, Mısır, Latin Amerika gibi dünyanın birçok bölgesine yayılmıştır.¹⁹⁰ Dünya'nın geneline yayılmış olan bu gençlik hareketleri ister istemez etkisini Türkiye'de de hissettirmiştir. Bu konuda dönemin sol gençlik liderlerinden olan Harun Karadeniz; Avrupa özellikle de Fransa ile Almanya'da yaşanan gençlik hareketlerinin, Türkiye'deki üniversite gençliğinin heyecanını arttırdığını ifade etmiştir.¹⁹¹

27 Mayıs 1960 Darbesi; üniversite gençliğinin toplumda ve siyasette bulunduğu konumu değer olarak yükselten ve gençlerin söz sahibi olarak daha fazla önemsenen bir noktaya gelmesi bakımından kritik bir öneme sahip olmuştur. Bu noktadan sonra gençler ülke meseleleri hakkında görüşlerini açıklayan, düşünceleri önemsenen ve belli bir alanda söz sahibi olabilecek bir duruma yükselmiştir. Çünkü gençlik DP yönetimine karşı durmuş ve iktidara karşı bir muhalefet hareketi başlatmıştır. Başlanan hareketin sonucunda ise devreye ordu girmiş ve askeri müdahale gerçekleşmiştir. Bu bağlamda gençliğin 27 Mayıs üzerinde hak sahibi olduğu şeklinde bir düşünce bulunmaktadır.¹⁹² Gençliğin politik bir güç olarak öne çıkması ilerleyen yıllarda siyaseten daha farklı sonuçlar doğurmuş ve kendisini göstermiştir. Nitekim öğrenci kuruluşlarının, yönetim ve başkanlık seçimlerinde çıkan olaylar ile gençlik kuruluşlarına siyasi partiler tarafından yapılan müdahaleler bu durumu kanıtlar nitelikte olmuştur. Gerçekleştirilen müdahaleler sonucunda ise öğrenci cemiyetlerinde bölünmeler yaşanmış ve çift başlı hale gelmiştir. Aynı zamanda siyasi partilerin kendi görüşlerine yakın olduğunu düşündükleri grupları desteklemeleri ise gençlik hareketlerinin zamanla siyasal bir niteliğe girmesine etki etmiştir.¹⁹³

Uluslararası konjonktürün yanı sıra gençlik hareketlerinin bu denli yükselmesinde etkili olan bir diğer faktör de 1961 Anayasası olmuştur. 27 Mayıs Darbesi'nden sonra hazırlanan anayasa taslağı, 9 Temmuz 1961 yılında referanduma sunulmuş ve gerçekleştirilen referandum sonucunda %61,5 oyla kabul edilmiştir.¹⁹⁴ 9 Temmuz'da kabul edilen 1961 Anayasası ile toplumun bütün kesimlerine geniş bir

¹⁹⁰ Mehmet Serdar Çulha, *Türkiye'de 1960-1971 Yılları Arasında Yaşanan Gençlik Hareketleri ve Siyasal Hayata Etkileri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2018, s. 78.

¹⁹¹ Harun Karadeniz, *Olaylı Yıllar ve Gençlik*, May Yayınları, Ağustos 1975, s. 117.

¹⁹² A.g.e., s. 35.

¹⁹³ Turan, a.g.e., s. 180.

¹⁹⁴ Murat Sevinç, "Türkiye'de Anayasal Düzen: 1920-2012", *1920'den Günümüze Toplumsal Yapı ve Değişim*, (Der. Faruk Alpkaya, Bülent Duru), Phoenix Yayınevi, (2 Baskı), Eylül 2012, s. 127.

özgürlük ortamı sağlanmıştır. Nitekim ülkede sağlanan bu özgürlük ortamı toplumdaki farklı kesimlerin yoğun bir şekilde teşkilatlanmaya gitmesine yol açmıştır. İlerleyen zamanlarda ise teşkilatlanan bu farklı kesimler her geçen gün politikleştiği ve Türk siyasal hayatında boy göstermeye başlamıştır.¹⁹⁵ Yine bu dönemde 1961 Anayasasıyla üniversitelere özerklik verilmiş ve tanınan bu özerlik ile üniversitelerde eğitim gören gençlere rahat bir örgütlenme ortamı sağlanmıştır.¹⁹⁶ Üniversitelerde sağlanan bu özgürlük ortamı gençlerin rahat bir şekilde hareket etmesine ve fikir alışverişinde bulunmasına olanak sağlamıştır.

68 Kuşağı kapsamında Türkiye'deki eylemlerin başlangıç aşamasında gençliğin ortak sorunları etkili olmuştur. Nitekim eylemlerin başlangıcının üniversite reformu, öğrenci hakları, üniversite yönetimine öğrencilerinde dahil edilmesi gibi konular üzerinden gelişmiştir. Bu nedenden dolayı ideolojik olarak farklı yönlerde bulunan kesimler belli bir süre ortak hareket etmiş veya ortak hareket etmese bile karşı grupların gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlere katılmayarak gençler karşılıklı olarak bir çatışmaya girmemiştir.

İlerleyen süreçte ise ülkede yaşanan sol gençlik hareketleri bir ivme kazanmış ve daha etkin bir şekilde faaliyetlerde bulunmuştur. Sol gençlik hareketlerinde yaşanan bu ivme, gençlerin gerçekleştirmiş oldukları eylemlerin yönünün de değişmesine olanak sağlamıştır. Nitekim zamanla gençlerin taleplerinde değişiklikler meydana gelmiş ve istekler ideolojik bir boyuta ulaşmıştır. Bu bağlamda soldaki eylemlerin değişikliğe uğramasıyla beraber gençlik hareketlerinin gidişatı değişmiş, gençler kendi içlerinde kutuplaşarak var olan mücadele ideolojik bir boyuta ulaşmıştır.

Bu dönemdeki kutupları ise bir tarafta sosyalist Türkiye'yi kurmak için mücadele veren sol yani devrimci gençlik ile diğer tarafta ülkede sosyalist bir devrimin gerçekleşmemesi için mücadele eden milliyetçi gençlik oluşturmuştur.¹⁹⁷ Nitekim Galip Erdem de bu dönemde gençler arasında yaşanan mücadelenin ideolojiler üzerinden geliştiğini ifade etmiş, diğer ufak grupları bir kenara bırakarak, gençliğin

¹⁹⁵ Gökhan Atılğan, "Türkiye'de Toplumsal Sınıflar: 1923-2010", *1920'den Günümüze Toplumsal Yapı ve Değişim*, (Der. Faruk Alpkaya, Bülent Duru), Phoenix Yayınevi, (2 Baskı), Eylül 2012, s. 344.

¹⁹⁶ Feroz Ahmad, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, (Çev. Yavuz Alogan), Kaynak Yayınları, (15. Baskı), Ağustos 2016, s. 163.

¹⁹⁷ İsmet Giritli, *Gençlik Hareketleri ve Ötesi*, Garanti Matbaası, İstanbul, 1976, s. 10-11.

asıl olarak iki kampa ayrıldığını ve bu kampları milliyetçi gençler ile sosyalist gençlerin oluşturmuş olduğunu vurgulamıştır.¹⁹⁸ Türkiye’de geçmişten bu yana sosyalist ve milliyetçi gençler arasında bir mücadelenin varlığından söz etmek mümkündür. Hatta iki grup arasında var olan mücadelelerin kimi zaman taşlı sopalı bir kavgaya dönüştüğü durumlarda olmuştur. Bu dönemde Türkiye’de oluşan 68 kuşağının içerisinde farklı gruplarında bulunmasına rağmen özellikle bu dönemi sol gençlik hareketleri ve ülkücü gençlik hareketleri şeklinde iki temel kategoride incelemek önem ve öncelik kazanmıştır.

2.2.1. Sol Gençlik Hareketleri

1961 Anayasası’nın sağlamış olduğu özgürlükten yararlanarak boy gösteren ilk kesim Türkiye’deki sol gruplar olmuştur. Bu dönemde sol açısından ilk önemli gelişme Türkiye İşçi Parti’nin (TİP) kurulması olmuştur. TİP 13 Şubat 1961 tarihinde 12 sendikacı tarafından kurulmuştur. Daha sonra ise partinin gelişebilmesi için aydınlarla beraber hareket edilmesinin gerektiği düşünülmüş ve partinin başına Mehmet Ali Aybar getirilmiştir.¹⁹⁹ Nitekim Aybar’ın parti başkanlığına getirilmesiyle beraber canlılık kazanan TİP, 1965 yılında yapılan genel seçimler sonucunda mecliste 15 milletvekili ile temsil edilmeye başlanmıştır.²⁰⁰ Bu bağlamda TİP’in 1965 yılına gelindiğinde gerek sol görüşlü gençler gerekse de aydınlar arasında bir ilgi odağı haline gelmiştir.²⁰¹

Türkiye’de 1960’lı yıllarda sol akım kendi içerisinde birbiriyle rekabet halinde olan iki ana akım üzerinden gelişmiştir. Bu akımlardan Aybar’ın başını çektiği grup Türkiye’nin demokratik kanallar kullanılarak gerçekleştirilebilecek bir sosyalist devrime (SD) hazır olduğu görüşünü paylaşmaktadır. Mihri Belli önderliğindeki grup ise Türkiye’yi feodal özelliklerin hâkim olduğu bir toplum olarak tanımlamış ve işçi sınıfının güçlü olmadığını vurgulayarak, devrimin ancak belli güçlerin bir araya getirilerek gerçekleştirileceğini savunmuştur.²⁰² Milli Demokratik Devrim (MDD)

¹⁹⁸ Galip Erdem, *Suçlamalar-1 Sağcılık Faşizm*, Ötüken Neşriyat, (4. Baskı), İstanbul, Şubat 2017, s. 114.

¹⁹⁹ *Ant*, S. 1, 03.01.1967, s. 2.

²⁰⁰ İlhan Darendelioğlu, *Türkiye’de Komünist Hareketleri*, Toker Yayınları, (5. Baskı), İstanbul, 1979, s. 491.

²⁰¹ Metin Toker, *Solda ve Sağda Vuruşanlar*, Akis Yayınları, Temmuz 1971, s. 45.

²⁰² Zürcher, a.g.e., 369-370.

olarak isimlendirilen bu görüşün ilerleyen yıllarda özellikle gençler tarafından rağbet gördüğü ve sol gençlik hareketlerine etki eden bir duruma geldiği görülmektedir.

TİP'in kuruluşu aynı zamanda aydınlar ve üniversite gençliği arasında sosyalizm üzerine çeşitli tartışmaların yapılmasına neden olmuştur. Yapılan bu tartışmalar sonucunda ise farklı kesimlerde sosyalist eğilimler ortaya çıkmaya başlamıştır. Sosyalizm düşüncesinin özellikle üniversitelerde eğitim gören gençler üzerinde taban bulmasıyla beraber üniversitelerde Sosyalist Fikir Kulüpleri'nin (SFK) kurulmuştur. 1965 yılına gelindiğinde ise üniversitelerde kurulan SKF'ler bir çatı altında birleşerek Fikir Kulüpleri Federasyonu'nu (FKF) oluşturmuştur. Ankara merkezli kurulan FKF'nin, 1967 yılına gelindiğinde diğer illerde merkeze bağlı sekreterlikler de açmıştır.²⁰³ FKF'nin kuruluşunda etkili olan bir diğer unsur ise 1965 yılında yayın hayatına başlayan ve üniversitelerdeki sosyalist gençliğin bir araya gelmesinde önemli bir rol oynayan *Dönüşüm* dergisi olmuştur.²⁰⁴ Nitekim *Dönüşüm*'ün Kızılay'da satılması sırasında solcu gençlerin darp edilerek engellenmeye çalışılması, farklı fakültelerdeki sol görüşe eğilimi olan gençlerin bir araya gelmesine neden olmuştur.²⁰⁵

FKF'nin kuruluşunda ve yönetiminde yer alan kadronun büyük çoğunluğunu TİP'e mensup gençler oluşturmuştur. Ancak TİP'in gençlere böyle bir kuruluşun kurulması konusunda bir yönlendirmesi bulunmamıştır. Hatta FKF'nin kuruluşundan, bazı yöneticiler memnun dahi olmamışlardır.²⁰⁶ Nitekim bu dönemde TİP'inde gençlik kolları bulunmaktadır ve FKF'nin kurulmasıyla gençlik üzerinde bir çift başlılık ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda hangi gençlik yapılanmasına daha fazla ağırlık verileceği ise TİP açısından farklı bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda sorunun çözümü için 1966 yılında TİP Genel Sekreteri Nihat Sargın, partinin genel merkezinde FKF ve Gençlik Kolları liderlerinin katıldığı bir toplantı düzenlemiştir. Bu toplantıda Cem Eroğlu; *"İsmi gençlik kolu ama fiili olarak bütün çalışanlarını üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Üniversite gençliğini partiye kolu ile bağlamaktansa fikir kulüpleri ile partiye kanalize etmek daha iyi bir çözümdür. Çünkü herkes parti gençlik*

²⁰³ İbrahim Şahin, *12 Mart'tan 12 Eylül'e 68 Kuşağı Öğrenci Hareketi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir, 2014, s. 30-31.

²⁰⁴ Ali Yıldırım, *FKF Dev-Genç Tarihi*, Doruk Yayıncılık, (3. Baskı), Mayıs 2008, s. 45.

²⁰⁵ *1965-1971 Türkiye'de Devrimci Mücadele ve Dev-Genç*, Kurtuluş Yayınları, Mart 1971, s. 8.

²⁰⁶ Turhan Feyizoğlu, *FKF Fikir Kulüpleri Federasyonu*, Ozan Yayıncılık, (3. Baskı), Ocak 2015, s. 17.

kolu üyesi olmaya bilir ama fikir kulübü üyesi olabilir” sözlerini söyleyerek FKF’ye ağırlık verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.²⁰⁷ Eroğlu’nun bu bakış açısı TİP’li yöneticiler tarafından makul karşılanmıştır. Nitekim partinin gençlik kollarının bulunmasına rağmen bu dönemde gerçekleştirilen faaliyetler ağırlıklı olarak FKF üzerinden yürütülmüştür.

TİP kuruluşunda demokratik yollarla yani seçimler vasıtasıyla parlamento kanalını kullanarak iktidara gelmeyi amaçlamıştır. Ancak TİP’e tamamen hâkim olan görüş bu yönde olmamıştır. Nitekim TİP içerisinde demokratik yolları savunmayan gruplar özellikle 1966 yılından sonra güçlü olarak seslerini duyurmaya başlamıştır.²⁰⁸ Önderliğini Belli’nin yaptığı MDD yanlıları 1966 yılında TİP içerisinde “geniş cephe” adında bir grup kurarak, partinin benimsemiş olduğu prensiplere ve yönetici kadrosuna karşı tavır almışlardır. İki farklı görüş arasında yaşanan bu durum gelecekte partinin bölünmesine neden olmuştur. Nitekim TİP içerisindeki gruplar arasında yaşanan bu ayrışma sadece TİP ile sınırlı kalmamış, gençlik kuruluşu olan FKF’ye de yansımıştır.²⁰⁹

FKF’nin 1968 yılında yapılan başkanlık seçimlerini, Doğu Perinçek kazanmıştır. Nitekim Perinçek’in FKF başkanlığına seçilmesini Eroğlu, TİP’in yasal yöntemlerini benimsemeyen görüşün, en büyük solcu gençlik yapılanmasına egemen olduğu yönünde yorumlamıştır.²¹⁰ Bu bağlamda 1968 yılından itibaren MDD tezinin, FKF üzerinde etkili olmaya başladığı bir döneme girilmiştir. FKF’nin 1969 yılının sonlarında yapılan kongresinde ise bir isim değişikliğine gidilmiştir. Bu bağlamda yapılan kongrenin sonunda FKF’nin adı “Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu” (Dev-Genç) olarak değiştirilmiştir.²¹¹

FKF’nin yaşamış olduğu bu değişim sol gençlik hareketleri açısından önemli bir noktayı oluşturmaktadır. İsim değişikliğinden de anlaşılacağı üzere yaşanan değişim FKF’nin öğrenci hareketinden, devrimci bir harekete geçiş yaptığını

²⁰⁷ A.g.e., s. 106.

²⁰⁸ Landau, *Türkiye’de Aşırı Akımlar*, 185

²⁰⁹ Tansel Sülker Yılmaz, *Türkiye’de Gençlik Hareketleri*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997, s. 109.

²¹⁰ Cem Eroğlu, “Çok Partili Düzenin Kuruluşu: 1945-1971”, *Geçiş Sürecinde Türkiye*, (Der. Irvin C. Schink, E. Ahmet Tonak), Belge Yayınları, (5. Baskı), Ekim 2006, s. 152.

²¹¹ Kerem Ünüvar, “Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (1970-1971)”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Sol*, (Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekin), İletişim Yayınları, (2. Baskı), C. 8, İstanbul, 2008, s. 830.

göstermektedir. Ayrıca yapılan tüzük değişikliğiyle beraber mücadelenin alanı da genişletilmiştir. Nitekim FKF sadece yüksek öğrenim gençliğinin faaliyet yapabileceği bir nitelikteyken, Dev-Genç bu alana işçi ve köylü kuruluşlarını da eklemiştir. Aynı zamanda yaşanan bu değişimin farklı bir özelliği de değişimden sonra gençlerin kendilerini ifade etme tarzlarında ortaya çıkmıştır. Nitekim yaşanan bu değişimden sonra, gençler kendilerini artık öğrenci olarak değil birer “devrimci” olarak görmeye başlamışlardır.²¹² Bu noktada Dev-Genç başkanı Atilla Sarp’ın yapmış olduğu açıklamalar dikkat çekici bir özelliktedir. Sarp yapmış olduğu açıklamada; görevlerinin “işçi-köylü-öğrenci-gençliği” bir çatı altında toplamak olduğu söylemiş, Dev-Genç’in ideoloji olarak “işçi sınıfı ideolojisini” yani Marksizm’i benimsediğini ve MDD için mücadele ettiğini vurgulamıştır.²¹³ İlerleyen zamanlarda ise solda yaşanan bölünmelerden dolayı çeşitli fraksiyonlar ortaya çıkmıştır. Bu bölünmeleri genel itibariyle devrime giden süreçte uygulanacak politikaların ve Marksizm’in yorumuna ilişkin teorik farklılıkların oluşturmuştur.

Bu dönemde sol gençliğin etkilendiği ve kendisine örnek aldığı farklı kaynaklar da olmuştur. Bu kaynakları Tefik Çavdar;

1- Filistin’de bağımsızlık mücadelesi veren Filistin Kurtuluş Örgütü,

2- Mao’nun Çin’de başlattığı Kültür Devrimi,

3- Che Gueavera²¹⁴ olmak üzere üç farklı başlık altında sınıflandırmıştır. Aynı zamanda Marks, Engel, Lenin gibi isimlerin kitaplarının bu dönemde Türkçeye çevrilmesi de gençlerin fikri gelişimlerine etki etmiştir.²¹⁵ Başta *Ant* olmak üzere özellikle yayın organları tarafından sol gençliğe devrim fikrinin aşılandığı görülmektedir. Bu bağlamda 1967 yılının Ağustos’unda *Ant* dergisi tarafından Che ve Fidel Castro’nun gerilla hocası olarak tanıtılan Alberto Bayo’nun, “Gerillacılık 150 soru 150 cevap” kitabı yayınlanmıştır.²¹⁶ Yayınlanan bu kitap dikkat çekici bir özelliktedir. Dergi üzerinden parça parça yayınlanan kitapta; gerilla faaliyetlerinin

²¹² Demet Lüküslü, *Türkiye’nin 68’, Bir Kuşağın Sosyolojik Analizi*, Dipnot Yayınları, Ankara, 2015, 131-132-133-138.

²¹³ *Ant*, S. 162, 03.02.1970, s. 8.

²¹⁴ Tefik Çavdar, *Türkiye’nin Demokrasi Tarihi: 1950’den günümüze*, İmge Kitapevi, (85. Baskı), Ankara, Ekim 2013, s. 186.

²¹⁵ Bedri Baykam, *68’li Yıllar Eylemciler*, İmge Kitabevi, Aralık 1998, s. 21-22.

²¹⁶ *Ant*, S. 85, 13.08.1967, s. 8-9.

nasıl yürütülmesi gerektiği, bomba yapımına dair bilgiler, sabotajın nasıl yapılacağı gibi çeşitli bilgiler yer almaktadır. Aynı zamanda 7 Ekim 1969 yılında ise “Che’nin devrim stratejisi” başlığıyla bir yazı yayınlanmıştır.²¹⁷ Dergiler ve gazeteler aracılığıyla yapılan yayınlar ve çeviriler ile sol gençlik grupları adım adım devrimci bir çizgiye çekilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda dönem içerisinde solcu gençler Filistin Kamplarında gerilla eğitimi almaya başlamıştır. Kamplarda alınan eğitim gençlerde devrimcilik kavramının militanlık ile özdeşleşmesine olanak sağlamıştır.²¹⁸ Nitekim ilerleyen yıllarda gençlik aktif bir şekilde parlamento dışı mücadeleyi tercih etmiştir.

2.2.2. Ülkücü Gençlik Hareketi

Türkiye’deki sağ gençlik hareketleri özellikle Türk milliyetçiliği ve İslamcılık gibi iki ana fikir üzerinden şekillenmiştir.²¹⁹ Farklı ideolojik görüşleri içerisinde barındıran Türk sağ, 1950-1980 arasındaki dönemde anti-komünizm reaksiyonuyla beraber kendi arasında çeşitli ittifaklar kurmuştur.²²⁰ Bu bağlamda 1960’larda Türkiye’de yükselen sol gençlik hareketlerine karşı, Türk milliyetçisi ve İslamcı gençlik grupları komünizme karşı duran cepheyi oluşturmuştur. Aslında ulaşmak istedikleri hedefler farklı olan iki gençlik kesimi arasındaki ittifak noktasını oluşturan konu komünizme karşı olan duruşları olmuştur.²²¹ Nitekim 1960’ların sonuna gelindiğinde ümmetçiler ile milliyetçi gençler arasında ortak hareket etme zemini kalmamıştır. Bu durum üzerine grupların birbirinden tamamen ayrılmış ve farklı şekillerde mücadelelerine devam etmiştir.

Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) bu dönemde milliyetçi ve ümmetçi gençleri komünizme karşı ortak noktada buluşturan bir öğrenci teşkilatı olmuştur. Çeşitli dönemler kapatılıp tekrar açıldığı için faaliyetlerine ara vermek durumunda kalan ve günümüzde de aktif olarak faaliyetlerine devam eden MTTB’nin kuruluşu 14 Aralık

²¹⁷ Ant, S. 145, 07.10.1969, s. 12-13.

²¹⁸ Emine Öztürk, 1960-1971 Yılları Arasında Türkiye’de Öğrenci Hareketleri, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Haziran, 2016, s. 405.

²¹⁹ Tokar, a.g.e., s. 110.

²²⁰ Güven Gürkan Öztan ise Güven Gürkan Öztan, “Ezeli Düşman ile Hesaplaşmak: Türk Sağında “Moskof” İmgesi”, Türk Sağı: Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri, (Der. İnci Özkan Kerestecioglu, Güven Gürkan Öztan), İletişim Yayınları, (2. Baskı), İstanbul, 2014, s. 78.

²²¹ Bu konuda Bora, Türkiye’de sağ düşüncenin 1960’lardan itibaren ayrılmaya başladığını söylemiş ve bu noktada anti-komünizm düşüncesinin sağ kesimde bir üst kimlik olarak kendisine yer edindiğini vurgulamıştır. Bora, a.g.e., s. 294.

1916 yılına dayanmaktadır.²²² MTTB üzerinde tamamen bir siyasi fikir hâkim olamamıştır. Bu noktada Serkan Yorgancılar, MTTB'yi Cumhuriyet tarihi boyunca milliyetçiler, mukaddesatçılar, sağcılar ve solcular olmak üzere Türk siyasetinin “*dört rengine bürünmüş*” bir yapı olarak yorumlamaktadır.²²³ Nitekim MTTB'nin yönetimi, bazı dönemlerde milliyetçilerin bazı dönemlerde İslamcılarının ve farklı zamanlarda ise sol görüşlü gençlerin kontrolüne geçmiştir. Bu bağlamda MTTB üzerinde sol görüşlü öğrencilerin, 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden 1965 yılına kadar hâkimiyetlerini devam ettirmişlerdir. 1965 yılında yapılan kongrede ise MTTB başkanlığına milliyetçi-muhafazakar camiadan Rasim Cinisli kazanmıştır.²²⁴

MTTB'de milliyetçi-muhafazakar kesimin yönetime gelmesiyle beraber bir dönüşüm yaşanmaya başlanmıştır. Bu dönemde MTTB bünyesinde faaliyette bulunan sol görüşlü dernekler ile ilişkiler kesilmiştir. Sol gruplar ile ilişkilerin kesilmesiyle beraber MTTB'de sol görüşlü öğrencilerin faaliyette bulunmasının önüne geçilmiş ve anti-komünist bir görüşün MTTB'ye hâkim olması sağlanmıştır.²²⁵ Bu bağlamda MTTB'de yaşanan dönüşümle beraber izlenen siyaset tamamen sosyalizm karşıtlığı üzerinden kurgulanmıştır. Özellikle 1966 yılında gerçekleştirilen komünizmi telin mitinglerinde MTTB aktif bir rol oynamıştır.²²⁶ Başkanlığa seçilen Cinisli; kendi döneminde “*Bozkurt rozetine yakışan*” bir milliyetçilik anlayışının hâkim olacağını söylemiş ve MTTB'de gerçekleştirilecek faaliyetlerin ilk belirleyici özelliğinin milliyetçilik olacağını vurgulamıştır.²²⁷

MTTB'nin 1967 yılında 49. dönem başkanını seçmek için yapılan kongrede ise öğrenci grupları arasında kıyasıya bir rekabet yaşanmıştır. Kütahya'da yapılan başkanlık seçimlerinde sonuç alınamamış ve 11 Aralık'ta yapılan kongrede ise öğrenci grupları arasında çıkan olaylar nedeniyle kongre iptal edilmiştir. Daha sonra 5 Mart 1968 tarihinde, İstanbul'da gerçekleştirilen kongrede yapılan oylama 28 tur sürmüştür. Oylama sonucunda ise MTTB'nin yeni başkanı İsmail Kahraman seçilmiştir.²²⁸

²²² <http://www.mttb.org.tr/sayfalar/tarihce/94>, (E.T.: 31.03.2019)

²²³ Serkan Yorgancılar, *Akıncılar: İslamcı Gençliğin Yazılmamış Öyküsü*, Otorite Kitap, Ocak 2016, s. 17.

²²⁴ Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 2, s. 54-55-56.

²²⁵ Çulha, a.g.t., s. 59.

²²⁶ Gökhan Atılğan, “Sanayi Kapitalizminin Şafağında”, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Siyasal Hayat*, (Haz. Gökhan Atılğan, Cenk Saraçoğlu, Ateş Uslu), Yordam Kitap, 2015, s. 593.

²²⁷ Serkan Yorgancılar, *1965 Sonrası İslamcı Bir Öğrenci Hareketi Olarak Milli Türk Talebe Birliği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2006, s. 2.

²²⁸ Yorgancılar, a.g.t., s. 9.

Kahraman'ın başkanlığa seçilmesiyle beraber MTTB'de bulunan ümmetçi grupların daha da güçlenmiş ve MTTB'nin karakterindeki İslami çizgi daha fazla belirginleşmeye başlamıştır.²²⁹ Bu süre zarfında yapılan kongrelerin olaylı geçmesi, son kongrede ise 28. turda yeni dönem başkanının seçilebilmesi, MTTB'nin içinde bulunan gençlik tabanının farklı fikirleri benimsemesini göstermesi bakımından önemli bir önemli bir örnek olmuştur. Nitekim sol görüşlü gençler MTTB'den ayrıldıktan sonra milliyetçiler ile ümmetçiler arasındaki fikir ayrılıkları kendisini net bir şekilde göstermeye başlamıştır.

MTTB'nin 1969 yılında yapılan kongresinde ümmetçi gençler ile milliyetçi gençler arasında bir kopma meydana gelmiştir. Yapılan kongreye ümmetçiler "Ecmainler", milliyetçiler ise "Milliyetçi-Toplumcular" adı altında farklı 2 liste ile katılmış ve kongreyi ümmetçi grup kazanmıştır.²³⁰ Yine 1969 yılında Dünder Taşer, üniversitelerde bulunan gençlik kuruluşlarının çift başlı yönetimlerinden dolayı fonksiyonlarının yerine getiremediğinden bahsetmiş ve milliyetçi gençlerin, ülkücü gençlik teşkilatlarına yönelmesi gerektiğini vurgulamıştır.²³¹ Nitekim bu yıllar ülkücü hareketin kendi gençlik yapılanmalarını kurduğu ve teşkilatlanmanın hız kazandığı bir dönem olmuştur. Her ne kadar ülkücü gençler MTTB'nin yönetimini İslamcılara bırakıp ayrılmış olsa bile ilerleyen zamanlarda bir araya geldikleri durumlarda oluşmuştur.

MTTB'ye benzer bir biçimde sol ve sağ görüşlü gençler arasındaki iktidar mücadelesi Türkiye Milli Talebe Federasyonu'nda da (TMTF) yaşanmıştır. 17 Mayıs 1948 tarihinde kurulan TMTF'de, 1960'lı yıllarda sol gençler hâkim konumda olmuştur. 26 Mayıs 1966 yılında Adapazarı'nda yapılan kongrede TMTF'nin yönetimi milliyetçi gençlerin eline geçmiştir. Milliyetçi gençlerin TMTF üzerinde 1966 yılı itibariyle başlayan bu hâkimiyetleri, TMTF'nin 12 Mart 1971 Muhtırası'ndan sonra kapanışına kadar devam etmiştir. TMTF'nin yönetimi milliyetçi gençliğin egemenliği altına girdikten sonra, TMTF ile ülkücü gençlik teşkilatlarının 12 Mart 1971 Muhtırası'na kadar beraber hareket etmişlerdir. MTTB'de özellikle 1969 yılındaki kongrede baş gösteren milliyetçiler ile ümmetçiler arasındaki mücadelede TMTF,

²²⁹ Çulha, a.g.t., s. 60.

²³⁰ Mehmet Sayın, *Ülkücü Hafıza*, Bilgeoğuz Yayınevi, Ocak 2015, s. 24-25.

²³¹ Feyizoğlu, *Fırtınalı Yıllarda Ülkücü Hareket*, s. 27.

Ülkücü gençler tarafından bir çalışma merkezi olarak kullanılmış ve gençler kongreyle ilgili bütün hazırlıklarını burada gerçekleştirmiştir.²³²

Ülkücü gençlik teşkilatlarının kurulmasında fikir babası olarak görülen kişi Dündar Taşer'dir. Taşer; 1960'lı yılların özellikle ikinci yarısında gelişen sol gençlik hareketlerine karşı, milliyetçi gençliğin tek bir çatı altında toplanması gerektiğini dşnmştir.²³³ Bu bağlamda sol gençlik hareketlerinin üniversitelerde gözle görülür bir biçimde yükselişe geçmesi ister istemez milliyetçi gençlerin teşkilatlanmasına ve bir araya gelmesine zemin hazırlamıştır. Nitekim solun üniversitelerde aktif olarak örgütlenmesi, farklı derneklerde dağınık bir vaziyette faaliyette bulunan milliyetçi gençlerin bir çatı etrafında toplanmasını zorunlu hale getirmiştir. Milliyetçi camiada bu görevi yerine getiren kuruluşlar ise lkc gençler tarafından kurulan gençlik teşkilatları olmuştur.

Türkeş'in 1965 yılında CKMP'ye genel başkan olmasıyla birlikte, lkc hareketin gençlik üzerine yapmış olduğu çalışmalar hız kazanmıştır. Nitekim bu dönemde KD tarafından Türkeş'e önerilen isimler CKMP saflarına katılmış ve gençlik teşkilatlarını organize etmişlerdir. 1966 yılına gelindiğinde lkc gençler tarafından fakültelerde ilk teşkilatlanmalar kurulmaya başlanmıştır. Üniversitelerde sol görüşlü gençler tarafından kurulan fikir kulüplerine karşılık, milliyetçi gençlerde "lk Ocakları" adıyla teşkilatlanmaya gitmiştir. Milliyetçi gençler tarafından Ankara Hukuk Fakültesi, DTCF ve Ziraat Fakültesi olmak üzere 3 fakültede lk Ocakları kurulmuştur. Kurulan ocakların kamuoyuna duyurulması ise 1966 yılında "*Çanakkale Zaferi'nin*" yıl dönümüne denk gelen 18 Mart tarihinde CKMP Gençlik Kolları tarafından yapılmıştır.²³⁴

Ülkücü hareketin gençlik kuruluşlarının kurulmasında, CKMP Gençlik Kolları'nın göstermiş olduğu faaliyetler çok önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Bu noktada Kemal Can, lk Ocakları'nın birincil kaynağının ve teşkilat köklerinin CKMP-MHP Gençlik Kolları olduğunu vurgulamıştır.²³⁵ Nitekim partinin

²³² znr, *lkc Hareket*, C. 2, s. 82-90-92.

²³³ Kemal Can, "lkc Hareketin İdeolojisi", *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce: Milliyetçilik*, (Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekin), İletişim Yayınları, (5. Baskı), C 4, İstanbul, 2017, s. 684.

²³⁴ <https://www.ulkuocaklari.org.tr/ulku-ocaklari-hakkinda/>, (E.T.: 18.02.2019)

²³⁵ Kemal Can, "Radikal Milliyetçiliğin En Büyük rgt: Ülkü Ocakları", *Türkiye'de Sivil Toplum ve Milliyetçilik*, (Kollektif), İletişim Yayınları, İstanbul, 2001, s. 203.

yönetiminde olan isimler, başta Taşer olmak üzere milliyetçi gençliğin teşkilatlanmasına ve birleşmesine büyük önem vermişlerdir. Yine bu dönemde Türkeş, üniversite gençliği arasında yayılan ve gelişen komünizm fikrine karşı, kendisine Türk milliyetçiliğini rehber edinen gençlerin yetiştirilmesi için çaba göstermiştir.²³⁶ Bu bağlamda CKMP Gençlik Kolları, ülkücü hareketin gençlik içerisindeki teşkilatlanma çalışmalarında adeta bir lokomotif görevi üstlenmiştir.

1966-1968 yılları arasında Ülkü Ocakları'nın teşkilatlanmasında bir duraklama olmuş ve üniversitelerde yeni teşkilatlanmalara gidilmemiştir. 1968 yılına gelindiğinde ise üniversite gençliği tarafından fakültelerde kurulan Ülkü Ocakları'nın sayısında gözle görülür bir biçimde artış yaşanmıştır. Nitekim Taşer'in bizzat kendisi gençlik teşkilatlarının kurulmasıyla ilgilenmiş ve partinin gençlik kollarına da milliyetçi gençlerin teşkilatlandırılması konusunda görev vermiştir. Kısa bir süre içerisinde ise Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi gibi üniversitelerde Ülkü Ocakları kurulmuştur.²³⁷ 1969 yılında üniversitelerde kurulan Ülkü Ocakları şubelerinin sayısının artmasıyla beraber faaliyetlerin ortak ve düzenli bir şekilde gerçekleştirebilmesi için teşkilatlar Ülkü Ocakları Birliği (ÜOB) adı altında birleşmiştir. Bu bağlamda 15 Mayıs 1969'da ilk önce Ankara ÜOB, 26 Nisan 1969'da ise İstanbul ÜOB kurulmuştur.²³⁸ Nitekim Türkeş; *“özellikle üniversitelerimiz içerisinde, komünist kışkırtmacılara karşı imanlı bir milliyetçi gençlik cephesi yükselmektedir”*²³⁹ sözüyle bu dönemde aktif bir şekilde teşkilatlanmaya başlayan ülkücü gençleri kastetmiştir.

Ülkücü hareketin gençlik üzerine gerçekleştirmiş olduğu teşkilatlanma çabaları, kendisini sadece üniversitelerde eğitim gören yüksek öğrenim gençliği üzerinde göstermemiştir. Nitekim bu dönemde lise çağındaki gençlerinde

²³⁶ Mehmet Ali Ünal, “MHP Hareketi ve Devlet”, *Türk Yurdu*, C. 19, S. 139-140-141, Mart-Nisan-Mayıs 1999, s. 221.

²³⁷ <https://www.ulkuocaklari.org.tr/ulku-ocaklari-hakkinda/>, (E.T.: 06.04.2019)

²³⁸ Metin Turhan, *Ülkü Ocakları 1968-1980*, Bilgeoğuz Yayınevi, İstanbul, 2010, s. 15-17.

²³⁹ Türkeş, *Dokuz Işık*, s. 204.

teşkilatlandırılması düşünülmüş ve bu yönde çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda 29 Şubat 1968 yılında Genç Ülkücüler Teşkilatı (GÜT) kurulmuştur.²⁴⁰

Ülkü Ocakları'nın ve GÜT'ün kurulmasıyla beraber ülkücü hareketin siyasal alandan sonra gençlik yapılanmalarının da kurulduğu görülmektedir. Kurulan gençlik teşkilatları ile daha önceleri farklı dernekler ve öğrenci birlikleri içerisinde faaliyet gösteren milliyetçi gençler bir araya getirilmiştir. Bu bir araya gelişe ise Türkeş'le birlikte Türk milliyetçiliği fikrini siyasal alanda temsilciliğine soyunan CKMP öncülük etmiştir.

2.2.2.1. CKMP-MHP Eğitim Kampları

Eğitim kampları aslında CKMP'nin, milliyetçi gençliği zihnen ve bedenen eğitmek için kurmuş olduğu gençlik kamplarıdır. Fakat isim konusunda kampların kurulduğu dönemde çeşitli tartışmalar yaşanmıştır. Her ne kadar CKMP-MHP kamplardan bahsederken yaz kampı tabirini kullanmış olsa da çeşitli kesimler, kamplarda verilen eğitimin askeri eğitime benzetilmesinden dolayı, kamplardan "komando kampı" şeklinde bahsetmişlerdir. Aynı şekilde kamplara katılarak eğitim alan gençlere de komando yakıştırması yapılmıştır. Bu konuda Taşer "*Türkiye'nin her yerinde varlığını duyuran bu gençlere biz bozkurtlar demiştik. Halk komandolar dedi. İş sözde değil özdedir.*"²⁴¹ diyerek komando tabirinin, CKMP-MHP kanadında bilinçli olarak seçilmediğini vurgulamıştır. Fakat kamplara katılan gençlerin de komandolar tabirini benimsediği görülmektedir. Öyle ki yapılan bazı yürüyüşlerde gençler komandolar yazılı pankart açmışlardır.

Kurulan kampların koordinatörlüğünü Taşer ve Rıfat Baykal yürütmektedir.²⁴² İlk komando kampı CKMP Mardin Milletvekili Rıfat Baykal'ın gözetiminde, İzmir'de kurulmuştur. Başlangıçta komando kamplarının İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerde kurulması planlanmıştır. Fakat zamanla kamplara gençliğin göstermiş olduğu yoğun ilgi ve gençlikten gelen talepler doğrultusunda, ülkenin çeşitli

²⁴⁰ Fethi Alikoç, 1968-2018 50 Yıl Önce 50 Yıl Sonra ... ve Ülkü Ocakları, Togan Yayıncılık, Aralık 2018, s. 85.

²⁴¹ Dündar Taşer, "Milliyetçi Hareket ve Gençlik", Devlet, 08.09.1969, s. 11.

²⁴² Satılmış- Turhan, Ülkücü Hareketin ABC'si, C. 2, s. 369-370.

bölgelerine kamplar yayılmıştır. Kamplara katılan gençlerin çoğunluğunu üniversite gençliği oluşturmuştur.

Kampların kuruluş zamanı, sol gençlik hareketlerinin ivme kazandığı ve MDD tezini benimsediği bir döneme denk gelmiştir. Nitekim Ergün Göze, komando kamplarının ortaya çıkışını; uzun bir süre eylem yapan sosyalist gençliğe karşı, milliyetçi gençliğin cevabı şeklinde yorumlamıştır.²⁴³ Aynı zamanda kampların kuruluş aşamasında Baykal'ın *Demokrat İzmir Gazetesine* verdiği demeç: “Önümüzdeki günlerde CKMP’li gençler her bakımdan dinamik ve etkili bir kadro haline getirilecektir.”²⁴⁴ şeklinde olmuştur. Bu dönemde tüm dünyada etkisini gösteren sokak eylemleri, fakülte işgalleri ve boykotlar, kendisini Türkiye’de de hissettirmiştir. Ülkeyi saran anarşi ortamında, milliyetçi gençlerin fiziksel ve düşünsel olarak eğitilmesinin gereği hissedilmiştir. Bu nedenden dolayı kamplara katılan gençlere çok yönlü bir eğitim programı uygulanmıştır. Gençlere ideolojik eğitimin yanı sıra judo, boks, güreş gibi spor dallarında da eğitim verilmiştir. MHP Genel Sekreter Yardımcısı Süleyman Sürmen: “*Devrimbaza, madrabaza, yobaza, hilebaza, karşı yetiştirdiğimiz gençler yarının büyük Türkiye’sinin kurucuları olacaklardır.*”²⁴⁵ değerlendirmesini yapmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü Önemli İşler Dairesi tarafından bu dönemde açılan kamplar hakkında rapor hazırlanmış ve AP hükümetine sunulmuştur. Hazırlanan raporda kampların MHP, ÜOB, GÜT ve MTTB tarafından organize edildiği yazılmıştır. Kampların açılmasından sonra ise ülkede yaşanan gençlik hareketlerinin farklı bir boyuta ulaştığı ve sağ-sol ekseninde bir çatışmaya dönüştüğü vurgulanmıştır.²⁴⁶

Devlet Gazetesi’nde yer alan habere göre kurulan eğitim kamplarının amacı ve 24 saatlik programı aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

²⁴³ Ergün Göze, “Komandolar ve Hukuk”, *Devlet*, 08.06.1970, s. 2.

²⁴⁴ Erol Kılınç, *İhtilal, İhtiras ve İdeal 68 Kuşağı Hakkında*, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul, 2008, s. 94.

²⁴⁵ *Devlet*, 06.10.1969, s. 5.

²⁴⁶ Hazırlanan rapor için bkz. *Ülkücü Komando Kampları*, Kaynak Yayınları, (4. Baskı), Nisan 1977.

A— Türk tarih ve vatan şuuruna, birliğine, «TÜRKLÜK GURUR ve ŞUURUNA, İSLAM AHLAK ve FAZİLETİNE» inanan ve bu uğurda varlığını feda etmeyi göze alan gençler yetiştirmek.

B — Tarihini Dünya nizamı ile kurmuş olan Türk milletinin hasletlerini ve hayatiyetini muhafaza edecek gençleri; ilimde, kültürde, aynı aşk ve heyecanda birleştirmek.

C — İslam dünyasına önder, kuvvetli, kudretli, imanlı, müreffeh Büyük Türkiye idealine bağlı ve bunun kavgasını verecek genç nesli hazırlamak.

Ç — Tabii duygulara ve milletimizin bekasına aykırı; milli birlik, ülkü, nizam aleyhtarı sol, sosyalist, kozmopolit, temelsiz beynelmilelci fikir ve cereyanlarla teoriye tatbikat olarak mücadele edecek dinamik genç yetiştirmek.

D— Türkiye'nin içtimai, ekonomik, kültür yapısını bilen ve diğer milletlerle mukayese edebilen, bugün ve gelecekteki yerini tayin ve tespit eden gençler yetiştirmek.

E— Genç nesli kahve köşelerinden, zararlı alışkanlıklardan, faydasız meşguliyetlerden uzaklaştırmak. Taze heyecan ve enerjilerini milli meselelere yöneltmek. Milletimiz için bünye ve fikirde faydalı eleman haline getirmek. Aşağıda sıralanan 11 maddeye 21 günlük kamp Müddetince harfiyen uyarak nizam fikrine inanan gençler yetiştirmek.

1 — Sabah ezanı ile uyanış. Temizlik ve toplu namaz.

2 — Sabah sporu. Dinlenme ve kahvaltı.

3 — Mehter ve milli marşlar, yürüyüş.

4 — Seminer veya konferans (Konuya göre zaman ayrılır).

5 — Toplu çalışma, dinlenme, öğle namazı, öğle yemeği ve yarım saat istirahat.

6 — Arazi çalışması, ferdi çalışmalar, boks, güreş, judo, kareta.

7 — Dinlenme, toplu ikindi namazı, uyku (bir saat).

8 — *Kısa bir yürüyüş, gece tatbikatı ile hazırlık çalışmaları. Akşam namazı ve akşam yemeği.*

9 — *Günlük olaylar ve basının eleştirilmesi, kitap okuma.*

10 — *Yatsı namazı ve yatış.*

11 — *Gayri muayyen zamanlarda gece eğitimi için alarm.*²⁴⁷

Kamplara katılan gençler fikri yönden Türk milliyetçiliği ekseninde yetiştirilmiş, milli kültür, tarih ve dini değerlerin yanı sıra boks, güreş, judo gibi çeşitli sportif faaliyetlerde de eğitimler verilmiştir. CKMP'nin bünyesinde birçok emekli askerin bulunmasından dolayı kamplarda sportif eğitimlerin verilmesi zor olmamıştır.²⁴⁸ Sportif eğitimlerin verilmesi aslında “Ç” bendinde belirtilen sebeplerden kaynaklanmaktadır. Çünkü Türkeş'in ifadelerine baktığımız da milliyetçi cephede; ülkede yapılan fakülte işgalleri, sokak eylemleri ve grevlerden dolayı gelecekte bir ayaklanma yaşanacağı ve ülkenin komünizm işgaline gireceği şeklinde bir tehdit hissedilmektedir. Nitekim Türkeş, Kayseri MHP Gençlik Kolları toplantısında yapmış olduğu konuşmada bu durumu vurgulamıştır. Yapılan sportif faaliyetlerin sol gençler gibi vurup, kırıp, tahrik etmek için değil bu hareketleri etkisiz kılmak için verildiğini vurgulamış ve ülkede kızıl bir ihtilalin provasını gerçekleştirildiğine dikkat çekmiştir. Ayrıca bu hareketlerin son bulmayacağından söz ederek, girişilen hareketlere karşı ise bozkurtların ve milliyetçi gençliğin karşı duracağını söylemiştir.²⁴⁹

Kamplarda eğitim alan kişi sayısı net olarak bilinmemektedir. Ancak Eylül 1970'te *Milli Hareket*'te yer alan habere göre; 3 yıldır yaz ve kış olmak üzere devam eden kampların, bu yılda ülkenin çeşitli yerlerinde açıldığı bildirilmektedir. Haberin devamında ise yetkililer tarafından, açılan kampların sayısının 100'ün üzerinde olduğu ve 10.000 civarında komandonun yetiştirildiği bilgisi yer almaktadır.²⁵⁰

²⁴⁷ Devlet, 04.08.1969, s. 4.

²⁴⁸ Kadir Kaan Güler, *Alparslan Türkeş Türk Milliyetçiliği Fikri ve CKMP*, Deli Dumrul Kitap, Haziran 2017, s. 142.

²⁴⁹ Milliyet, 28.08.1969., s. 4.

²⁵⁰ Milli Hareket, S. 50, Eylül 1970, s. 5.

Bu dönemde kamplarda gençlere silahlı eğitim verildiği yönünde sol basında çeşitli iddialar ortaya atılmıştır. Nitekim Türkeş'in, *Tercüman* gazetesine vermiş olduğu mülakatta sorulardan birisi silahlı eğitim konusundaki iddialar üzerine olmuştur. Türkeş ise sorulan soruya vermiş olduğu cevapta; yapılan faaliyetlerin tamamen kanun çerçevesinde olduğu söylemiş ve gençlere silahlı eğitim verildiği iddiaların ise tamamen kasıtlı bir şekilde yöneltildiğini savunmuştur.²⁵¹

Nitekim kamplarda verilen ideolojik eğitim, CKMP-MHP'nin ideolojisi ile yani ülkücü hareketin görüşleri ile aynı doğrultuda olmuştur. Komando kampları ülkücü gençlerin 1968-1980 yılları arasında vermiş olduğu mücadele de önemli bir yere sahiptir. Çünkü gençler burada aldıkları eğitim ile hem ideolojik olarak daha donanımlı bir hale getirilmiş hem de fiziksel olarak mücadeleye hazırlanmıştır. Kamplarda yetişen gençlerin bir kısmı ilerleyen yıllarda, ülkücü gençlerin kurmuş olduğu derneklerde çeşitli kademelerde görevler almışlardır.

2.3. 12 MART 1971 MUHTIRASINA GİDEN SÜREÇ

1960'lardan sonra Türkiye tüm toplumsal kesimlerde günden güne etkisini arttıran bir siyasallaşma sürecine girmiştir. Özellikle 1961 Anayasası insanlara sağlamış olduğu özgürlük ortamı, toplumun farklı kesimlerinin teşkilatlanmasını ve bir araya gelerek çok daha kolay bir biçimde politikleşmesini sağlamıştır. Ülkede yaşanan kutuplaşmadan ve politikleşmeden, gençlik kesimi de etkilenmiştir. Nitekim gençlerin haklı ve masum istekleri ile başlayan süreç, ilerleyen zamanda içerisinde şiddetin de yer aldığı ideolojik bir mücadeleye dönüşmeye başlamıştır.²⁵² Bu bağlamda haklı ve masum istekler ile başlayan gençlik hareketleri ilerleyen süreçte; boykot, işgal, adam kaçırmaya, banka soymaya ve silahlı çatışma gibi kanun dışı yollara sapmaya başlamış ve 12 Mart 1971 Muhtırası'na giden süreçte büyük bir etken olmuştur.²⁵³

1960 yılında üniversite gençliği; yüksek öğrenim çağına gelmiş gençliğin %3,3'ünü temsil ederken, 1968 yılına gelindiğinde bu oran %6,5 olmuştur.²⁵⁴ Özellikle bu dönemde üniversitelerde eğitim gören öğrenci sayısındaki artış, milliyetçi ve

²⁵¹ Muhiddin Nalbantoğlu, *Alparslan Türkeş ile Tarihi Aydınlatan Sohbetler*, Toker Yayınları, İstanbul, 2010, s. 78.

²⁵² *Türkiye Gerçekleri ve Terörizm*, s. 20-21.

²⁵³ Turan, a.g.e., s. 180.

²⁵⁴ Ahmet Taner Kışlalı, *Öğrenci Ayaklanmaları*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1974, s. 53.

sosyalist ideolojilerin üniversitelerde toplanmasına ve gelişmesine bir zemin hazırlamıştır.²⁵⁵ Aynı zamanda öğrenci sayısındaki yaşanan bu artış ülkedeki eğitim sisteminin sorunlarını da ortaya çıkarmıştır. Özellikle ülkedeki eğitim sisteminin istenilen nitelikte olmaması, gençlik hareketlerinin başlangıç noktasıyla doğrudan ilişkili olmuştur. Nitekim üniversitelerde başlayan boykotların başlangıç aşamasını eğitim gören gençlerin talepleri oluşturmuştur.

1968 yılında yaşanan ilk boykotun, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde gerçekleştirilmiştir. Bu boykotu Erzurum, Ankara ve İzmir'de bulunan Ziraat Fakültelerinde yaşanan boykotlar izlemiştir. Yapılan bu ilk boykotlar kişisel ve mesleki nedenlerden dolayı gerçekleştirilmiştir. 1968 yılının Mayıs'ında ise üniversitelerde reform yapılması amacıyla ilk büyük boykot Ankara DTCF'de düzenlenmiştir. Haziran ayında ise boykot ve işgaller birçok üniversiteye yayılmıştır.²⁵⁶ Bu dönemde gerçekleşen boykot ve işgallerde üniversite gençliği bir ayırım gözetmeden yönetimden istemiş oldukları ortak talepleri ileri sürmüşlerdir.

1969 yılında ise üniversitelerde gerçekleştirilen boykot ve işgallerin amacı değişmeye başlamıştır. Başlangıç noktasını eğitim sistemine yönelik eleştiriler ve üniversitelerde reform yapılması oluşturmaktayken, 1969 yılı itibariyle toplumsal sorunlara ve rejimle ilgili konulara doğru bir kayma yaşanmıştır.²⁵⁷ Bu dönemde üniversitelerde sol görüşlü gençler daha aktif bir şekilde örgütlenmişlerdir. Nitekim başlangıçta sağ görüşlü gençler tarafından bireysel bir şekilde başlayan boykotlar, ilerleyen zaman diliminde sol görüşlü gençlerin egemenliği altına girmiştir.²⁵⁸ Bu bağlamda yapılan boykot ve işgallerin yönünün değişmesi, başlangıçta öğrenciler arasında bulunan fikir birliğinin bozulmasına neden olmuştur. Gençlik hareketlerinin yön değiştirmesine sebep olan bir başka etken ise sol görüşlü gençler arasında yayılan MDD fikri olmuştur. MDD fikri gençler arasında kendisini ilk kez 1966 yılında göstermeye başlamış ancak pek taraftar bulamamıştır. 1968 yılından sonra ise MDD

²⁵⁵ Ahmad, a.g.e., s. 173.

²⁵⁶ Sefa Salih Aydemir, 1960-1980 Arası Türkiye Üniversitelerindeki Öğrenci Olayları İçin Bir Kaynak Olarak Türk Basını (Cumhuriyet-Milliyet ve Tercüman Gazetesi Örnekleri), (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2014, s. 73-74-75. Gerçekleştirilen boykot ve işgallerin tablosu için bkz. a.g.t., s. 78-79.

²⁵⁷ Kışlalı, a.g.e., s. 64.

²⁵⁸ Aclan Sayılğan, Türkiye'de Sol Hareketler, Doğu Kütüphanesi, (5. Baskı), İstanbul, 2009, s. 351.

görüşü sol gençler arasında yükselişe geçmeye başlamıştır.²⁵⁹ Sol görüşlü gençler arasında yükselişe geçen bu görüş kendisini en çok Dev-Genç üzerinde göstermiş ve Dev-Genç'in teorisi olmuştur.²⁶⁰

Aynı zamanda TİP'in 1969 seçimlerinden sonra siyasal alanda gerilemesi, sol içerisinde bulunan yasal yollardan iktidara gelme düşüncesini, MDD fikrine karşı zayıflatmıştır. Özellikle bu dönemden sonra parlamentarizm karşıtı hareketler güçlenmiş ve bu düşünce sol gençlik hareketleri üzerinde etkili olmuştur.²⁶¹ Nitekim gençler tarafından FKF'nin Dev-Genç olarak değiştirilmesi de bu döneme denk düşmektedir. Sol cephede gerçekleşen tüm bu değişimlerin, özellikle ülkücü hareket tarafından yakından takip edildiği anlaşılmaktadır. Nitekim MDD fikrinin sol içerisinde hâkim bir konuma gelmesiyle, CKMP-MHP'nin eğitim kamplarının açılması aynı zamanlara rastlamaktadır.

1968 yılı itibariyle ülkücü ve devrimci gençlerin karşı karşıya geldiği ve birbirleriyle mücadele ettiği bir dönem başlamıştır. Artık gençlik arasında ideolojik kamplaşmanın yanı sıra önlenemez bir şiddet de başlamıştır. 4 Ocak 1968 tarihinde Ankara Site Yurdu kantinine, TİP'li gençlerin yapmış oldukları saldırı sonucunda CKMP üyesi Ruhi Kılıçkırın öldürülmüştür.²⁶² Kılıçkırın'ın öldürülmesi ülkücüler ile devrimciler arasında adeta bitmek bilmeyen bir kan davasının başlangıcına neden olmuştur. Nitekim ilerleyen dönemlerde gerek devrimcilerden gerekse de ülkücülerden birçok gencin silahlı saldırılar sonucunda hayatını kaybetmesine yol açacak ilk saldırı bu şekilde başlamıştır. Dönemin sol gençlik liderlerinden Muharrem Kılıç anılarında; Fransa'dan dönen Mahir Çayan'ın ilk iş olarak, üniversitede ülkücü gençlerin "milliyetçi-toplumcular" adı altında bulunan panosunu kırmak olduğundan bahsetmektedir. Bu zamana kadar ülkücüler ve devrimciler arasında gerek okul içerisinde gerekse de okul dışarısında birçok olay yaşanmış lakin ilk kez panoya

²⁵⁹ Karadeniz, a.g.e., s. 117.

²⁶⁰ Suavi Aydın, "Milli Demokratik Devrim'den Ulusal Sola Türk Solunda Özgüçü Eğilim", *Toplum ve Bilim*, S. 78, 1998, s. 79.

²⁶¹ Erkan Şen, *Tarihi, Siyasi ve Fikri Arka Planıyla 9 Mart 1971 Darbe Girişimi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversite, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Ekim 2014, s. 50.

²⁶² Ülkücü hareketin "Milletin Bekası" için vermiş olduğunu düşündüğü mücadele de zaman içerisinde yaşanan can kayıpları "şehitlik" kavramını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda Ruhi Kılıçkırın, ülkücü hareketin vermiş olduğu mücadele ilk şehit olarak yer almaktadır. Bora, a.g.e, s. 299., Recep Küçükizsiz, *Bu Davaya Can Verenler*, Yalnızkurt Yayınları, (2. Baskı), İstanbul, 1996, s. 260. 27 Mayıs 2011 tarihinde ise Kızılcahamam'da "Ülkücü Şehitler Anıtı" açılmış ve 27 Mayıs "Ülkücü Şehitleri Anma Günü" olarak kutlanmaya başlanmıştır.

dokunulmuştur.²⁶³ Ülkücüler ise 30 Aralık 1968'de Ankara Yüksek Öğretmen Okulu ve Fen Fakültesini basmışlardır. Ayrıca 31 Aralık'ta ise CKMP'nin fakültede bulunan seçim afişlerinin kaldırılması nedeniyle Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneğini basmışlardır.²⁶⁴ Bu şekilde ülkede var olan siyasal kutuplaşma günden güne artmaya ve toplumun her kesimine yayılmaya başlamıştır. Öyle ki olayların başlangıç noktası üniversiteler olmasına rağmen kutuplaşma ortaöğretim kurumlarına kadar inmiştir. Nitekim bu dönemde gerek ülkücü hareket gerekse de devrimci hareket ortaöğretimlerde teşkilatlanmış ve kurulan teşkilatlar etkin bir şekilde birbiriyle mücadele etmeye başlamıştır.²⁶⁵

Gençler arasındaki mücadelenin silahlı mücadeleye dönüşmesi ve şiddet içeren eylemlerin artmasıyla beraber dönemin en güçlü iki öğrenci derneğinin olaya yaklaşımlarında da farklılıklar ortaya çıkmıştır. Nitekim TMTF Genel Başkanı; yaşanan ülkede yaşanan olaylardan sol görüşlü gençlerin sorumlu olduğu savunmaktadır. Buna karşılık Türkiye Milli Gençlik Örgütü (TMGÖ) Genel Başkanı ise tam tersi bir görüşle yaşanan olaylardan milliyetçi gençlerin sorumlu olduğunu iddia etmiştir.²⁶⁶ Ülkedeki yaşanan olaylar üzerine TMTF ve TMGÖ arasındaki bu görüş farklılığı, gençlerin bu dönemdeki ideolojik olarak kutuplaşmasını gösterir nitelikte olmuştur.

Gençlik kesiminde artan şiddetin durdurulması için 3 Aralık 1970 tarihinde, Ankara Gazeteciler Cemiyeti tarafından; Ülkü Ocakları, Dev-Genç ve Sosyal Demokrasi Dernekleri Federasyonu (SDDF) başkanları bir araya getirilmiş ve açık oturum düzenlenmiştir. Cemiyet yöneticileri tarafından gençlere “*Bir silahsızlanma çağrısının şansı ne olabilir?*” şeklinde soru sorulmuştur. Gençlik liderleri bu soruya farklı cevaplar vermişlerdir. Dev-Genç lideri Ertuğrul Kürkçü: “*Biz savunma halindeyiz. Polis, gericilerle birlik olup gericileri üzerimize saldırtmaya devam ettikçe silahsızlanma olmaz. Bize saldırı olmadığı müddetçe biz katıyen elimize silah almayız.*” demiştir. Ülkü Ocakları lideri Ramiz Ongun: “*Biz silahsızlanmayı çok kez teklif ettik. Ama Marksist-Leninist'ler her defasında bunu kabul eder görünüp üç gün*

²⁶³ Turhan Feyizoğlu, *Fırtınalı Yılların Gençlik Liderleri Konuşuyor*, Ozan Yayıncılık, (4. Baskı), İstanbul, 2010, s. 128.

²⁶⁴ Yılmaz, a.g.e., 129.

²⁶⁵ A.g.e., s. 140.

²⁶⁶ Köknal, a.g.e., s. 131-132-133.

sonra bozdular. Silahsızlanmaya uyarız, fakat onlara inanmıyoruz.” şeklinde cevaplamıştır. SDDF Genel Başkanı Semih Eryıldız ise: “Biz hiçbir zaman fikirlerimizi kabul ettirmek için silahlanmadık. Fakat sonunda, arkadaşlarımız tehdit edilip dövülmeye başlanınca kendimizi korumayı düşündük. Silahsızlanma çağrılarımıza olumlu cevap alamamış olmamıza rağmen, böyle bir çağrıya bütün yönüyle katılabilecek tek örgüt, belki de biziz.” değerlendirmesini yapmıştır.²⁶⁷

19 Aralık 1970 tarihinde ise SDDF tarafından 1 hafta süreyle “Silahı Bırak Haftası” düzenlenmiştir.²⁶⁸ SDDF tarafından başlatılan kampanya ile ilgili Dev-Genç İstanbul Bölge Yürütme Kurulu Üyesi Işitan Gündüz; “Polis ve karşı güçler silahlarını bırakmayacaklarına göre, bizim de kendimizi korumak için ele aldığımız silahlarımızı bırakmamız söz konusu değildir.” açıklamasını yapmıştır.²⁶⁹ İstanbul ÜOB Başkanı Nihat Çetinkaya, yapmış olduğu açıklamada Ülkü Ocakları’nın silahı bırakmaya hazır olduğunu söyleyerek kampanyaya katıldıklarını belirtmiştir.²⁷⁰ 28 Aralık 1970 tarihli Devlet Gazetesi’nin yayınlamış olduğu tabloda; 4 yıl içinde farklı görüşlerde bulunan toplam 19 gencin öldüğüne yer verilmiştir.²⁷¹ Nitekim gençlerin silahsızlanması için girişilen tüm bu çabaların sonuç vermediği görülmektedir.

Türkiye’yi 12 Mart 1971 Muhtırası’na sürükleyen sebeplerden birisi de üniversitelere tanınan özerklik olmuştur. Üniversitelere çalışmalarında ve yönetiminde rahat hareket edebilmesi için tanınan bu özerklik, gençler tarafından farklı amaçlar için kullanılmıştır. Bu dönemde üniversite özerkliğinin bir sonucu olarak, üniversitelerde polis bulunmamaktadır. Üniversiteye polisin girişi ancak olay çıkarsa ya da idari yetkililer polisi çağırırsa sağlanabilmektedir. Nitekim bu dönemde üniversiteler, suç işleyen öğrenciler tarafından kolluk kuvvetlerine karşı bir korunma ve saklanma mekanizması olarak kullanılmıştır.²⁷² 12 Mart 1971 Muhtırası’ndan sonraki süreçte üniversitelere tanınan bu özerklik kaldırılmıştır.²⁷³ Özellikle bu dönemde üniversitelerdeki bazı fakülteler sol gençliğin egemenliği altındayken, Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretmen Okulları da milliyetçi gençliğin hâkimiyeti altında

²⁶⁷ Milliyet, 04.12.1970, s. 1-9.

²⁶⁸ Milliyet, 20.12.1970, s. 1.

²⁶⁹ Milliyet, 22.12.1970, s. 1.

²⁷⁰ Milliyet, 24.12.1970, s. 1.

²⁷¹ Devlet, 28.12.1970, s. 1.

²⁷² Türkiye Gerçekleri ve Terörizm, s. 45., Sayın, a.g.e., s. 41.

²⁷³ Yılmaz, a.g.e., s. 245.

olmuştur.²⁷⁴ Bu dönemde başta üniversiteler olmak üzere, öğrenci yurtları ve orta öğretim kurumlarında birçok olay yaşanmıştır. Öğrenciler arasındaki çatışmaların en fazla yaşandığı yerler genel itibariyle karşı görüşteki gençlik gruplarının güçlerinin birbirine denk olduğu okullar ve fakülteler olmuştur.²⁷⁵ Yaşanılan olayların sebebi ise gençlik gruplarının bu kurumları ele geçirmek başka bir ifade ile kendi hâkimiyetleri altına almak istemelerinden kaynaklanmıştır.

1971 yılına gelindiğinde ülkenin mevcut gidişatı adım adım sosyalist bir devrime doğru sürüklenme yönünde sol cepheye bir umut verici bir nitelikte olmuştur. Bu dönemde ülkedeki sol görüşlü gruplar arasında “devrim hareketi kırdan mı yoksa şehirlerden mi başlamalı” şeklinde tartışmalar yapılmaya başlanmıştır.²⁷⁶ Nitekim 1971’e yaklaşıırken Deniz Gezmiş tarafından Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO), Mahir Çayan tarafından ise Türkiye Halk Kurtuluş Partisi (THKP) kurulmuştur.²⁷⁷ Öyle ki 1971 yılının Ocak ayında Türkiye’ye tamamen bir kargaşa ortamı hâkim olmaya başlamıştır. Nitekim üniversiteler tamamen işlevini kaybetmiş, banka soygunları yaşanmaya başlamıştır.²⁷⁸ Ayrıca bu dönemde THKO, THKP ve Türkiye İhtilalci İşçi ve Köylü Partisi’ne bağlı devrimci militanlar Nurhak, Elbistan ve Akçadağ dağlarında kır gerillasını başlatmak için faaliyetlere başlamışlardır.²⁷⁹ Bu bağlamda Türkiye’de günden güne artan siyasal, sosyal ve ekonomik bir kaos hâkim olmaya başlamıştır. Hükümet ise yaşanan gelişmeleri önlemede yetersiz kalmıştır. Nitekim 12 Mart 1971 tarihinde TSK tarafından Başbakan Süleyman Demirel’e bir muhtıra verilmiştir. Bu muhtıraya göre;

“1-Parlamento ve hükümet süregelen tutum, görüş ve icraatıyla yurdumuzu, anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içine sokmuş, Atatürk’ün bize hedef verdiği uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamuoyunda yitirmiş ve Anayasanın öngördüğü reformları tahakkuk

²⁷⁴ Şerif Mardin, “Türkiye’de Gençlik ve Şiddet”, *Türk Modernleşmesi Makaleler 4*, (Der. Mümtazer Türköne, Tuncay Önder). İletişim Yayınları, İstanbul, 1991, s. 259.

²⁷⁵ Sefa Salih Aydemir, 12 Mart 1971 Askeri Muhtırasına Giden Süreçte Üniversite Olayları, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, C. 3, S. 5, 2014, s. 46.

²⁷⁶ Toker, a.g.e., s. 81-82.

²⁷⁷ Eroğul, a.g.m., s. 155.

²⁷⁸ Ahmad, a.g.e., s. 175.

²⁷⁹ Kabacalı, a.g.e., s. 221.

ettirememiş olup, Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği, ağır bir tehlike içine düşürülmüştür.

2- Türk milletinin ve sinesinden çıkan Silahlı Kuvvetlerinin bu vahim ortam hakkında duyduğu üzüntü ve ümitsizliği giderecek çarelerin, partiler üstü bir anlayışla Meclislerimizce değerlendirilerek, mevcut anarşik durumu giderecek ve Anayasanın öngördüğü reformları Atatürkçü bir görüşle ele alacak ve İnkılap Kanunlarını uygulayacak kuvvetli ve inandırıcı bir hükümetin demokratik kurallar içinde teşkili zaruri görülmektedir.

3- Bu husus süratle tahakkuk ettirilmediği takdirde Türk Silahlı Kuvvetleri, kanunların kendisine vermiş olduğu Türkiye Cumhuriyeti'ni korumak ve kollamak görevini getirerek, idareyi doğrudan doğruya üzerine almaya kararlıdır. Bilginize.”²⁸⁰

TSK tarafından verilen muhtıra ile Başbakanlık görevinde bulunan Demirel istifa etmiştir. Daha sonra ise Nihat Erim Başbakanlığa getirilmiş ve bir reform hükümetinin kurulmuştur.²⁸¹

İlan edilen sıkıyönetim ile gençlik teşkilatları üzerindeki baskılar artmış ve sıkıyönetim tarafından gençlik teşkilatları kapatılmıştır. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından yayınlanan bildiri ile Dev-Genç ve ÜOB kapatılmıştır.²⁸² Eskişehir’de Dev-Genç, ÜOB, GÜT süresiz olarak, Adana ve Hatay’da ise Dev-Genç, GÜT, ÜOB, Hür Düşünce Derneği gibi gençlik teşkilatları Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından yayınlanan bildiri ile kapatılmıştır.²⁸³

Muhtıranın yayınlanmasıyla beraber gerek milliyetçi kesimden gerekse de sol kesimden muhtıraya destek verilmiştir. Bu bağlamda TSK tarafından hükümete verilen muhtıranın taraflar arasında farklı manalarda algılandığı açık bir şekilde görülmektedir. İstanbul ÜOB İkinci Başkanı Mehmet Kocabaş yaptığı açıklamada; ÜOB'nin muhtırayı desteklediğini ve toplumda var olan sosyal ve ekonomik

²⁸⁰ Milliyet, 13.03.1971, s. 1.

²⁸¹ Zürcher, a.g.e., s. 373-374. “12 Mart Rejimi” olarak adlandırılan dönemde I. Erim, II. Erim, Melen ve Talu hükümeti olmak üzere 4 tane geçiş hükümeti kurulmuştur. Kurulan geçiş hükümetlerinin programları için bkz. **Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri**, (Haz. İrfan Neziroğlu, Tuncer Yılmaz), Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yayınları, C. 5, Aralık 2013.

²⁸² Milliyet, 28.04.1971, s. 1.

²⁸³ Milliyet, 29.04.1971, s. 9.

sorunların hızlı bir şekilde çözülmesi gerektiğini vurgulamıştır.²⁸⁴ Aynı zamanda 17 Mart 1971 tarihinde ÜOB tarafından yayınlanan bildiri ile de muhtıraya açık bir şekilde destek verilmiştir. Nitekim yayınlanan bildiride “*Ülkücü Türk gençliği olarak; milli bünyemizden bu fesat tohumlarını kazıyacak olan ordumuzun ve devletimizin yanında ve emrinde olduğumuzu ilan ederiz*”²⁸⁵ denilmiştir. Ülkücü hareketin çizgisinde yayın yapan *Devlet* gazetesi ise 22 Mart 1971 tarihinde “Komünizm Eziliyor” yazılı bir kapak ile yayına çıkmıştır.²⁸⁶

Aynı şekilde 12 Mart Muhtırası’na başlangıçta ülkedeki sol kesimler de destek vermiştir. Nitekim Doğan Avcıoğlu-Cemal Mandoğlu grubu ve Dev-Genç muhtırayı desteklemiştir.²⁸⁷ Başlangıçta sol gruplar tarafından muhtıraya destek verilmesinin altında yatan sebebi ise muhtıranın TSK’nın içerisinde bulunan solcu hizipten verildiği düşüncesi oluşturmuştur. TSK’nın içerisinde bulunan solcu askerler ile sivil-aydın ve bazı öğrenci grupları iletişim halinde olmuşlardır. Bu bağlamda ülkenin gidişatından dolayı sol gruplarda, TSK içerisinde bulunan sol cunta tarafından bir darbe yapılacağı konusunda bir beklenti oluşmuştur.²⁸⁸ Nitekim 9 Mart 1971’de sol bir darbenin yapılması planlanmış fakat gerçekleştirilememiştir. Daha sonra ise “Balyoz Operasyonu” adı altında sol kesime yönelik başlayan tasfiye süreciyle birlikte, sol kesimin muhtıraya karşı vermiş olduğu destek yerini muhtıra karşıtlığına bırakmıştır.²⁸⁹

2.3.1. 12 Mart 1971 Muhtırası ve Ülkücü Hareket

Ülkücü harekette özellikle 1968-1971 yılları arasında ülkede bulunan sol gruplar tarafından, sol bir ihtilal gerçekleştirileceğine dair düşünceler varlığını korumuştur. Gerek eğitim kamplarının kurulması gerekse de ülkücü gençlerin vermiş olduğu mücadelenin altında yatan sebep bu düşünce tarzından kaynaklanmıştır. 12 Mart 1971 Muhtırası’na, MHP ve ülkücü gençlik teşkilatlarının açık bir şekilde destek verdiği görülmektedir. Bu konuda Türkerş, “*İlhamını Milliyetçi düşünceden alan Türk*

²⁸⁴ Milliyet, 16.03.1971, s. 9.

²⁸⁵ Devlet, 22.03.1971, s. 10.

²⁸⁶ Devlet, 22.03.1971, s. 1.

²⁸⁷ Mustafa Çalık, *Siyasi Kültür ve Sosyolojinin Bazı Kavramları Açısından MHP Hareketi’nin Kaynakları ve Gelişimi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1991, s. 151.

²⁸⁸ Yıldırım, a.g.e., s. 579.

²⁸⁹ Şen, a.g.t., s. 84-85.

Ordusu, 12 Mart Muhtırasını, her türlü sapmaları önlemek, milli bütünleşmeyi bütün yönleriyle gerçekleştirmek için vermiştir”²⁹⁰ şeklinde yorumlamıştır. Bu bağlamda ülkücü camia tarafından, ülkede gerçekleştirilen 12 Mart Muhtırası’ndan beklentinin, ülkede sosyalist devrim yapmak isteyen solun tasfiye edilmesi olmuştur.

ÜOB tarafından muhtıraya destek olarak yayınlanan bildiriye, “fesat tohumları” denilerek ifade edilen grubun, açıkça bu dönemde mücadele edilen solcu gruplar olduğu anlaşılmaktadır. Aynı şekilde 12 Nisan 1971 yılında *Devlet* gazetesinde “Strateji” başlığıyla isimsiz olarak yayınlanan yazıda da bu olgu dikkat çekmektedir. Nitekim yazıda düşmanın tekleştirilmesinden bahsedilerek Türk dünyasının, devletin ve bu nedenden dolayı ülkücü hareketin düşmanı olarak “komünizm” gösterilmekte ve ülkücü hareketin öncelikle komünizmle mücadele etmesi gerektiği vurgulanmaktadır.²⁹¹ Bu nokta da ise ülkücü hareketin kendisini devlet ile özdeşleştirdiği ortaya çıkmaktadır. Çünkü devlete düşman olarak görülen gruplar aynı zamanda ülkücü hareketinde düşmanı olarak görülmüş ve algılanmıştır.

Bu bağlamda ülkücü hareketin kendisine “komünizme karşı devletin korunması” konusunda bir misyon yüklediği görülmektedir. Nitekim Sadi Somuncuoğlu’nun 10 Ekim 1973 yılında MHP adına yapmış olduğu konuşmada, ülkücü hareketin kendisine yüklemiş olduğu bu misyonun izlerine rastlamak mümkündür. Somuncuoğlu “Ülkücü gençlik, vazifesini 12 Mart’ta Mehmetçiğe devretti”²⁹² derken özellikle ülkücü hareketin bu dönemde kendisine edinmiş olduğu komünizme karşı devleti koruma misyonuna atıf yaptığı görülmektedir. Aynı olguya MHP Gençlik Kolları Başkanı Ramiz Ongun’un yapmış olduğu konuşmada da rastlanmaktadır. Ongun bu dönemde verilen mücadeleyi anlatırken; iktidarın yetersiz ve muhalefetin ise yıkıcı bir durumda olduğundan bahsetmiş ve bu sebeplerden dolayı, ülkücü gençliğin milli değerleri korumak için meşru müdafaaya geçmesinin gerektiğini söylemiştir.²⁹³ Erol Kılınç’a göre; ülkücülerin ülkeye yapmış olduğu en önemli hizmet, 9 Mart 1971’de gerçekleştirilmesi düşünülen sol darbenin yapılmasına imkan vermeyecek bir ortamın hazırlanmış olmasıdır.²⁹⁴ İlhan Darendelioğlu ise; “üniversite duvarlarını Kremlin sarayı duvarlarına çevirenler” şeklinde bir metafor

²⁹⁰ Dokuz Işık Milliyetçilik Yolu, M.H.P Genel Merkez Yayınları, Emel Matbaacılık, Ankara, 1974, s. 32.

²⁹¹ “Strateji”, *Devlet*, 12.04.1971, s. 11.

²⁹² *Devlet*, 15.10.1973, s. 12.

²⁹³ *Devlet*, 15.10.1973, s. 10.

²⁹⁴ Kılınç, a.g.e., s. 178.

kullanarak sol görüşlü gençlerin üniversite duvarlarına yazmış oldukları sloganları ve yazıları kast etmiş, sol görüşlü gençlerin Mao, Lenin, Kastro gibi önderlere özenerek ihtilal sloganları attığını vurgulamış ve tüm bunlarla mücadele eden grubun ülkücü gençler olduğunu söylemiştir.²⁹⁵

Dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın da görüşlerinin bu yönde olduğu görülmektedir. Nitekim Sunay ile İnönü arasında yapılan görüşmede yaşanan diyalog bu durumu teyit eder niteliktedir. Yapılan görüşmede Sunay, yaşanan hadiselerden bahsederek durumdan memnun olmadığını belirtmiş ve "*Bugün Türkiye'de Maoocu gençler var*" demiştir. Buna karşılık İnönü'nü ise "*Ülkü Ocakları da var*" şeklinde cevap vermiştir. Sunay'ın cevabı ise "*Bunlar vatansever gençlerdir, milliyetçi gençlerdir, komünizme karşı mücadele etmektedirler*" şeklinde olmuştur.²⁹⁶ Bu bağlamda ülkücü gençlerin komünizme karşı vermiş oldukları mücadelenin Cumhurbaşkanı Sunay tarafından da takdirle karşılanmış olduğu görülmektedir. Bu noktada Toker'e göre; İnönü'nün solda bulunan devrimci gençlerin karşılığı olarak, sağda ülkücü gençleri görmesi yanlış bir kıyaslamanın yapılmasına neden olmaktadır. Çünkü Türkiye'deki devrimci gençlik hareketleri Marksist-Leninist veya Maoist bir düzen kurmak için mücadele vermektedir. Buna karşılık ülkücü gençlik hareketinin toplumsal yapının şeriat düzeni şekilde değiştirilmesi konusunda bir talebi olmamakla birlikte düşüncelerinde devlete karşı çıkmak gibi bir fikir de bulunmamaktadır.²⁹⁷ Bu noktada ülkücü gençlerin vermiş olduğu mücadele, devleti ve rejimi korumayı amaçlayan muhafazakar bir nitelik göstermiştir. Bu bağlamda ülkücü gençlik hareketinde; Türkiye Cumhuriyeti'nin Türk milliyetçiliği ekseninde bir ulus devlet olarak kurulmuş olmasından dolayı, rejimin korunmasının gerektiği şeklinde bir düşüncenin hâkim olduğu görülmektedir. Gençlik hareketleri nezdinde yaşanan bu ayrım siyasi partiler özelinde de yaşanmaktadır. Nitekim 12 Mart Muhtırasından sonra radikal görüşleri olması sebebiyle kapatılan iki siyasi parti bulunmaktadır. Bu partilerden TİP'in bölücülük yaptığı gerekçesiyle, Milli Nizam Partisi'nin ise laiklik ilkesine aykırı faaliyetlerde bulunması gerekçe gösterilerek kapatılmıştır.²⁹⁸

²⁹⁵ İlhan Darendelioğlu, "Ülkü Ocakları", *Devlet*, 25.05.1970, s. 2.

²⁹⁶ Cezmi Kırmıoğlu, "Başkan'a Teşekkür", *Devlet*, 11.01.1971, s. 4., Satılmış-Turhan, *Ülkücü Hareketin ABC'si*, C. 2, s. 517-518.

²⁹⁷ Toker, a.g.e., s. 157.

²⁹⁸ Cengiz Sunay, *Türk Siyasetinde Sivil-Asker İlişkileri*, Orion Kitabevi, Ankara, 2010, s. 177.

Bir farklı görüş ise bu dönemde ülkücü hareketin, devlet ve hükümet tarafından bilinçli olarak korunduğu ve sol devrimci hareketlerin karşısına çıkartıldığı yönünde olmuştur. Gökhan Atılğan, başlayan toplumsal hareketlerin bastırılması için polisiye önlemler alındığından ve bu hareketlere karşı olan grupların AP tarafından korunup, desteklendiğinden bahsetmektedir.²⁹⁹ Aynı şekilde Bora ise, 1690'lerden itibaren milliyetçi-muhafazakar grupların, solu şiddet kullanarak yıldırım için seferber olduğunu veya seferber edildiğini ifade etmiştir.³⁰⁰ Bora'nın ifadelerine bakıldığında net bir yargıya ulaşmamakla birlikte, bu hareketlerin farklı bir güç odağı tarafından sola karşı kullanıldığı sonucu çıkmaktadır. Ancak geçmişten gelen süreç incelendiğinde anti-komünizm olgusunun milliyetçi camiada bir anda ortaya çıkmadığı görülmektedir. Nitekim 1940'lerden itibaren gelişen bir süreç içerisinde, sol ile milliyetçiler arasında yaşanan bir mücadele bulunmaktadır. Aynı zamanda bu dönemde ülkücü camia tarafından yapılan açıklamalara bakıldığında devleti yöneten hükümetin, yaşanan olaylara etkin bir şekilde müdahale edemediği ve devletin temellerinin sarsıldığı yönünde bir görüş hâkim olmuştur. Nitekim bu konuda Hacıeminoğlu yapmış olduğu değerlendirmede sosyalizmin "*rejimi, devletimizin bekasını ve vatan bütünlüğünü tehdit edecek dereceye gelmiştir.*"³⁰¹ diyerek sosyalizmin geldiği noktayı vurgulaması, ülkücü hareketin sosyalizm konusundaki bakış açısını özetler nitelikte olmuştur. Ülkücü hareketin gençlik liderlerinden Ongun ise bu dönemde yaşanan olaylar karşısında hükümetin aciz bir durumda olduğunu ve olayları engelleyemediğini söylemiştir.

Her ne kadar ülkücü hareket açık bir şekilde 12 Mart 1971 Muhtırası'nı desteklemiş olsa bile muhtıradan sonraki süreçte, ülkücü hareketin gençlik teşkilatları da kapatılmıştır. Bu durum ülkücü hareketin gençlik yapılanmalarında, belli bir dönem aksama yaşanmasına ve bir boşluk oluşmasına neden olmuştur. Özellikle 1968'den sonra yoğun bir şekilde başlayan teşkilatlanma çabaları, muhtıradan sonra kesintiye uğramış ve açılan gençlik teşkilatları kapatılmıştır. Bu sebeplerden dolayı 12 Mart Muhtırası özellikle ülkücü hareketin gençlik alanında gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerin sınırlandırılmasına neden olmuştur.

²⁹⁹ Atılğan, "Sanayi Kapitalizminin Şafağında", s. 612.

³⁰⁰ Bora, a.g.e., s. 295.

³⁰¹ Hacıeminoğlu, a.g.e., s. 99.

Yaşanan tüm bu gelişmeler başlangıçta olumsuz bir görüntü gibi durmaktadır. Bu durum belli bir süre de olsa ülkücü hareketin gençlik faaliyetlerine olumsuz bir şekilde yansımıştır. Ancak muhtıranın genel itibariyle sol gençlik hareketleri üzerine gitmesi ve yoğunlaşması, ülkücü gençlik hareketinin gelişmesi için belli bir alan açmıştır.³⁰² Nitekim muhtıradan sonraki süreçte ülkücü hareketten çok sol gençlik hareketlerinin üzerine gidilmiştir. Bu durum ise başlangıçtaki olumsuz tabloyu, ülkücü hareketin lehine çeviren bir durum olarak görülmektedir.

Muhtıranın ülkücü harekete açmış olduğu alan özellikle üniversiteler ve öğrenci yurtları ekseninde olmuştur. Nitekim muhtıra öncesi dönemde üniversitelerde çoğunlukla sol görüşlü gençlerin etkili olduğu bilinmektedir. Muhtıradan sonraki dönemde ise sol gençlik liderlerinin bazılarının idam edilmesi bazılarınınsa devlet güçleri ile girmiş oldukları silahlı çatışmalarda öldürülmesi, özellikle lider kadrosunda bir boşluk yaratmıştır. Aynı zamanda üniversitelerde aktif olarak faaliyetlerde bulunan sol görüşlü gençlerin belli bir kısmının da cezaevlerine girerek yargılanması, açılan boşluğu oluşturan farklı bir sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkücü harekete doğan bu boşluk ise 1974 yılında çıkarılan affa kadar sürmüştür.³⁰³

2.4. 12 EYLÜL 1980 DARBESİNE GİDEN SÜREÇ

Gençlik teşkilatları kapatıldıktan sonra ülkücü gençler belli bir dönem faaliyetlerini MHP'nin Gençlik Kolları aracılığıyla gerçekleştirmişlerdir.³⁰⁴ İlerleyen zamanlarda ise muhtırayla beraber kapatılan gençlik teşkilatları farklı isimler ile yeniden açılmıştır. Nitekim ülkücü gençler tarafından; 1972 ile 1980 yılları arasında Türk Ülkücüler Teşkilatı, Büyük Ülkü Derneği, Ülkü Ocakları Derneği, Ülkücü Gençlik Derneği, Ülkü Yolu Derneği gibi birçok gençlik teşkilatı açılmış ve gençler kurulan teşkilatlarda faaliyetlerine devam etmiştir.³⁰⁵

Sol hareketler ise 12 Mart Muhtırası'ndan sonra yeraltı faaliyetlerine yönelmiş ve tamamen gerillacılık yönünde özellikler göstermeye başlamıştır.³⁰⁶ Solda bu yönde bir gelişme yaşanmasının sebebini muhtıranın daha çok sol gruplar üzerine gitmesi

³⁰² Çalık, a.g.t., s. 152.

³⁰³ Aydemir, a.g.m., s. 50.

³⁰⁴ Sayın, a.g.e., s. 65.

³⁰⁵ <https://www.ulkuocaklari.org.tr/ulku-ocaklari-hakkinda/>, (E.T.: 06.04.2019)

³⁰⁶ Kılınç, a.g.e., s. 174.

oluşturmaktadır. Nitekim İsrail Başkonsolos'u Efraim Elrom'un kaçırılarak öldürülmesiyle başlayan sürece, Erim tarafından kurulan geçiş hükümetinin tepkisi çok sert olmuş ve ülkedeki sol gençlik hareketlerinin üzerine gidilmeye başlanmıştır.³⁰⁷ Bu bağlamda 26 Nisan 1971'de 11 ilde sıkıyönetim ilan edilmiş ve özellikle sol grupları kapsayan bir "Balyoz Harekatı" gerçekleştirilmiştir.³⁰⁸

1973 yılında yapılan seçimlerle "12 Mart rejimi" sona ermiş ve Türkiye bir normalleşme sürecine girmiştir. Ancak ülkede yaşanan anarşinin ve kutuplaşmanın sona ermesi amacıyla yapılan 12 Mart Muhtırası, şiddet eylemlerini durdurma konusunda başarılı olamamıştır. Nitekim 1974 yılından itibaren Türkiye'de sol ideoloji tekrar yükselişe geçmiştir. Sol için yeniden örgütlü yapının kurulması "12 Mart rejimi"nin sona ermesiyle birlikte gerçekleşmiştir. Ülkedeki sol hareketin bu dönemde tekrar yükselişe geçmesinin sebeplerinden birisi de 1974'te çıkarılan genel af olmuştur.³⁰⁹ Bu bağlamda yeniden yükselişe geçen devrimci harekete karşı ülkücü hareket tekrar anti-komünist misyona geri dönmüş ve devleti koruma yönünde refleksler göstermeye başlamıştır.³¹⁰

Ülkücü hareketin bu dönemde af çıkarılmasına karşı olduğu görülmektedir. Nitekim Türkeş; çıkarılacak olan affın ülkeye bir barış getirmeyeceğini aksine 12 Mart öncesinde yaşanan kaos ve anarşi ortamına sürükleyeceğini vurgulamıştır.³¹¹ Bu bağlamda çıkarılan af kanunu ilerleyen yıllarda da ülkücü gençlerin yayınlamış oldukları bildirilere de konu olmuştur. 3 Ocak 1976 tarihinde dönemin Ülkü Ocakları Derneği (ÜOD) Genel Başkanı Sami Bal; ülkede tekrar tırmanmaya başlayan anarşi ortamını çıkarılan af kanuna bağlamış ve af ile serbest bırakılan solcuların yeni suçlar işlediğini vurgulamıştır.³¹² Nitekim 1974 yılında çıkarılan affla birlikte 12 Mart döneminden sonra tutuklu bulunan ve siyasal suçlardan hüküm giyen 4000 civarında hükümlü bu uygulamadan yararlanmıştır.³¹³

³⁰⁷ Sunay, a.g.e., s. 168.

³⁰⁸ Kabacalı, a.g.e., s. 223.

³⁰⁹ Vehbi Ersan, *1970'lerde Türkiye Solu*, İletişim Yayınları, (3. Baskı), İstanbul, 2014, s. 68.

³¹⁰ Bora-Can, a.g.e., s. 47.

³¹¹ *Devlet*, 08.04.1974, s. 3.

³¹² Turhan, a.g.e., s. 483.

³¹³ Yılmaz, a.g.e., s. 248.

1974 yılı itibariyle sol gruplarda tekrar bir örgütlenme başlamıştır. Bu dönemde Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, TİP, Türkiye Emekçi Partisi, Sosyalist Parti, Vatan Partisi ve Türkiye İşçi Köylü Partisi gibi partiler kurulmuştur. Solda kurulan siyasi partilerin arasındaki bu bölünme, sol gençlik gruplarına da yansımıştır. Çeşitli gençlik dernekleri kurulmasına rağmen sol gençleri yoğun bir şekilde çatısı altında toplayan kuruluş 1977 yılında kurulan Devrimci Yol (Dev-Yol) olmuştur. 1980 yılına gelindiğinde ise Dev-Yol'da bir bölünme yaşanmış, Dev-Yol'u oluşturan İstanbul grubu kendisine silahlı mücadeleyi temel almış ve Devrimci Sol adı altında tekrar bir örgütlenmeye gitmiştir.³¹⁴

12 Mart döneminde ülkede belli bir süre azalan ve duran anarşi ortamı özellikle geçiş hükümetinden sonra büyük bir artış göstermiştir. Öyle ki bu dönemde ülkede yaşanan anarşi; lise ve ortaokul düzeyine kadar inmiş, işçi ve memur başta olmak üzere toplumun her kesimine yayılmıştır.³¹⁵ Bu bağlamda 1974 yılından sonra ülkede yaşanan anarşi ortamına tekrar geri dönüldüğü görülmektedir. Türkiye'de bu dönemdeki siyasi kutuplaşma o kadar büyük boyutlara ulaşmıştır ki “gazete okumak” dahi insanların hedef haline gelmesi için sebep olarak yetmeye başlamıştır.³¹⁶ Nitekim 1971 öncesi ülkücü gençler ile devrimciler arasında üniversitelerde yaşanan mücadelenin tekrar başlamış olduğu görülmektedir. Ancak bu dönemde mücadelenin yönü değişerek ülkede yaşanan şiddet durdurulamaz bir hale dönüşmüştür. Artık ülkede yaşanan gelişmeler gençlik hareketleri kapsamında çıkmış ve farklı bir boyuta ulaşmıştır.

Türkiye'de yaşanan tüm bu olaylar sonucunda siyasal şiddet günlük bir olgu haline gelmiştir. Özellikle 1977 yılında şiddet olgusunun toplumsal yapıya tamamen hâkim olduğu görülmektedir. Nitekim 1 Mayıs gösterilerinde alana ateş edilmesiyle beraber yaşanan hadiseler sonucunda 34 kişi hayatını kaybetmiş, birçok kişide yaralanmıştır.³¹⁷ 1978 yılına gelindiğinde ise Türkiye'de yaşanan şiddetin niteliği de değişmeye başlamıştır. Bu dönemde siyasi cinayetler artarak devam etmiştir. 17 Nisan 1978'de Malatya belediye başkanı Hamit Fendoğlu, 13 Temmuz'da Bedrettin Cömert,

³¹⁴ Çavdar, a.g.e., s. 253-254-255-256.

³¹⁵ Köknel, a.g.e., s. 134.

³¹⁶ Sayın, a.g.e., s. 114.

³¹⁷ Ahmad, a.g.e., s. 200.

9 Ağustos'ta ise MHP Gençlik Kolları Başkanı öldürülmüştür. 3 Eylül'de Sivas'ta olaylar yaşanmıştır. 3 Ekim'de MHP İstanbul İl Başkanı Recep Haşatlı öldürülmüştür. 1979 yılında ise; 7 Nisan'da Mihri Belli silahlı saldırıya uğramış, 12 Ağustos'ta MHP Bingöl Belediye Başkanı Hikmet Tekin öldürülmüştür.³¹⁸ 1980 yılında ise; Mayıs ayında MHP Genel Başkan Yardımcısı Gün Sazak, Temmuz ayında eski Başbakan Nihat Erim yine aynı ay içerisinde DİSK genel başkanı Kemal Türker öldürülmüştür. Yaşanan tüm bu olayların neticesinde hükümet ülkede yaşanan şiddeti engelleyemez duruma gelmiştir. Ayrıca bu dönemde mahallelerin ayrıldığı ve kurtarılmış bölgelerin oluşturulmaya başlandığı görülmektedir.³¹⁹

Yaşanan bu şiddet olaylarının yanı sıra bu dönemde mecliste adeta kilitlenme noktasına gelmiştir. 6 Nisan 1980 tarihinde Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün görev süresinin dolmasına rağmen yerine gelecek kişi bütün oylamalara rağmen seçilememiştir. Aynı zamanda bu dönemde Türkiye'de ağır bir ekonomik bunalımında mevcut olduğu görülmektedir. Ülkede mevcut olan işsizlik hızlı bir şekilde artmaya, enflasyon ise yükselmeye başlamıştır.³²⁰ Nitekim ülkede yaşanan tüm bu gelişmeler yeni bir darbenin de zeminini hazırlamıştır. Bu bağlamda TSK, 12 Eylül 1980 tarihinde saat 04.00'da darbe yapmış ve ülkenin yönetimine el koymuştur. İlan edilen sıkıyönetimle birlikte sokağa çıkma yasağı getirilmiş, siyasi faaliyetler durdurulmuş ve geniş çapta gözaltı ve tutuklamalar yaşanmıştır.³²¹

2.4.1. 12 Eylül 1980 Darbesi ve Ülkücü Hareket

Bu dönemde sol tarafından MHP ve ülkücü gençlerin hedef alınması, ülkücü hareketin sol cephe karşısında bir taraf olarak algılanmasıyla ilgilidir. Nitekim farklı sağ görüşlü partiler ve gençlik kuruluşları olmasına rağmen özellikle ülkücü hareket hedef seçilmiştir. Bu bağlamda sol tarafından, ülkücü hareketin kendilerine bir engel oluşturduğu şeklinde algılamının mevcut olduğu görülmektedir. Diğer taraftan ise ülkücü kuruluşların yaşanan olaylarda taraf olmasının sebebi, ülkücü hareketin üstlenmiş olduğu devleti koruma misyonuyla alakalıdır. Nitekim ülkücü hareket

³¹⁸ Uzun, a.g.e., s. 287-288.

³¹⁹ Zürcher, a.g.e., s. 381.

³²⁰ Ahmad, a.g.e., s. 212.

³²¹ Sunay, Türk Siyasi Hayatı ve İlgili Literatür, s. 104.

tarafından bu dönemde devletin “komünistler” tarafından ele geçirileceği şeklinde bir algılama mevcuttur.³²²

1970’li yıllar ülkücü hareketin kiteselleştiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim ülkücü hareketi siyasette temsil eden MHP’nin, seçimlerde almış olduğu oy oranlarının artması da bu durumu gösterir niteliktedir.³²³ Özellikle 1977 yılında yapılan seçimlerde MHP’nin oy oranında büyük bir artışın yaşanmıştır. Bu bağlamda 1977 seçimlerinde MHP’nin kullanmış olduğu seçim beyannamesinin “*Ey Türk Uyan*” şeklinde başlamakta olduğu görülmektedir.³²⁴ Nitekim MHP seçmiş olduğu bu başlık ile ülkedeki kötü gidişe dikkat çekmeye çalışmıştır. Bu dönemde ülkücü hareketin kiteselleşmesine, ülkenin içinde bulunduğu şartların etki ettiği gözlemlenmektedir. Bu bağlamda 1970’lerin ortalarından itibaren tekrar yükselişe geçen sol hareketlerin, ülkücü hareketin kiteselleşmesinde bir rol oynadığı görülmektedir. Nitekim 12 Eylül darbesi ile ülkücü hareketin bu kiteselleşmesinin önüne geçilmiştir.

12 Eylül 1980 Darbesi’nin ülkücü hareket üzerinde etki etmiş olduğu bir başka konu ise ülkücülerin devlete olan bakış açısında ki değişimin ortaya çıkması olmuştur. Çünkü darbeden sonra ülkücü harekette, devlete karşı bir sorgulama sürecine gidilmiştir. Bu bağlamda 12 Eylül 1980 Darbesi ülkücü hareket üzerinde bir travma etkisi yaratmıştır.³²⁵ Darbeye kadar ülkücü harekette; devleti koruyup, savunduklarına dair bir düşünce hâkim konumda iken, darbeye birlikte sol kadar ülkücü hareket de çeşitli işkencelere maruz kalmış ve sindirilmeye çalışılmıştır.³²⁶ Özellikle bu dönemde Mamak ve C-5’ler ülkücü hareket üzerine sistematik şekilde işkencelerin yapıldığı yerler olmuştur.³²⁷ Bu bağlamda darbeden sonraki süreçte ülkücü hareketin, devleti

³²² Uzun, a.g.e., s. 290.

³²³ Yapılan genel seçimler sonucunda ülkücü hareketin almış olduğu oy oranının; CKMP 1965 yılında %2,2, MHP; 1969 %3, 1973 %3,4, 1977 %6,4 olduğu görülmektedir. Kaynak: <http://ysk.gov.tr/>, (13.02.2019)

³²⁴ Taha Akyol, “Milliyetçi Liberalizmden Liberal Milliyetçiliğe”, *Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce: Milliyetçilik*, (Ed. Tanıl Bora, Murat Gülhekin), İletişim Yayınları, (5. Baskı), C 4, İstanbul, 2017, s. 747.

³²⁵ Can, “Radikal Milliyetçiliğin En Büyük Örgütü: Ülkü Ocakları”, s. 207.

³²⁶ Ünal, a.g.m., s. 222.

³²⁷ https://www.mhp.org.tr/htmldocs/basbug/hayati/mhp/basbugumuzun_hayati.html, (E.T.: 28.03.2019) 12 Eylül Darbesi’nde ülkücü hareketin içerisinde bulunan kişiler tarafından darbeye ilgili çeşitli eserler yayınlanmıştır. Bu eserler için bkz.: Zihni Açba, *Varolacağız Eylüller Rağmen*, Bilgeoğuz Yayınevi, İstanbul, 2010., Zihni Açba, *Mamak Zulüm Kalesi*, Bilgeoğuz Yayınevi, İstanbul, 2010., Ahmet Haldun Terzioğlu, *Güllerin Solduğu Gün*, Panama Yayıncılık, İstanbul, 2015., Yunus Meral, *Bir Mahkumiyetin Anatomisi*, Bilgeoğuz Yayınevi, İstanbul, 2012., Oğuzhan Cengiz, *Kapı Altı/Cezaevi Günlüğü*, Bilgeoğuz Yayınevi, (21. Baskı), İstanbul, 2018., Oğuzhan Cengiz, *Zindan Okumaları Hapishane Defteri*, Bilgeoğuz Yayınevi, İstanbul, 2018.

koruduđu ve savunduđunu dűşündűđű devrimci sol gruplarla beraber aynı kefeye koyulması űlkűcű harekette bir sorgulama sűrecini bařlatmıřtır.

Bu bađlamda 12 Eylűl 1980 darbesinin taraflarından birisinin űlkűcű hareket olduđu gűrűlmektedir. Nitekim darbe sonrasında tűm űlkűcű kuruluřları kapsayacak bir řekilde űlkűcű harekete dava açılmıřtır. MHP ve űlkűcű Kuruluřlar Davası adıyla açılan dava, 5 yıl 11 ay 8 gűn sűrműř ve 7 Nisan 1987 tarihinde sonuçlanmıřtır.³²⁸ Yargılamalar sonucunda ise “Mustafa Pehlivanouđlu, Cevdet Karakař, Ali Bűlent Orkan, Fikri Arıkan, Cengiz Paktemur, Ahmet Kerse, Selçuk Duracık, Halil Esendađ ve İsmet řahin” olmak űzere 9 űlkűcű genç idam edilmiřtir.³²⁹

³²⁸ Yalçın, a.g.e., s. 137.

³²⁹ znur, űlkűcű Hareket, C. 1., s. 675.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜLKÜCÜ HAREKET VE GENÇLİK

3.1. ÜLKÜCÜ HAREKETİN GENÇLİK TEŞKİLATLARI

Ülkücü Hareketin gençlik yapılanmalarının 1966 yılında kurulduğu görülmektedir. Daha önceki dönemlerde çeşitli derneklerde aktif olarak faaliyet gösteren milliyetçi gençler, bu tarihten itibaren CKMP'nin de yardımı ile kendi teşkilatlarını kurmaya başlamışlardır. Kurulan teşkilatların ana gövdesini ise üniversite gençliğinin oluşturduğu görülmektedir. Aynı zamanda ülkücü hareket tarafından ortaöğretim gençliğini kapsayacak teşkilatların kurulması da sağlanmıştır. Milliyetçi gençler uzun bir süre boyunca çeşitli dernekler ve topluluklar etrafında dağınık bir şekilde teşkilatlanmışlardır. CKMP-MHP'nin ise kurulan teşkilatları desteklemesi milliyetçi gençler üzerinde birleştirici bir etki yaratmıştır. Bu bağlamda ülkücü gençlik teşkilatları, hem milliyetçi bir fikri eğitimin verildiği hem de çeşitli alanlarda gençlere yardım sunan ve sosyalleşme imkanı veren bir kurum gibi işlev görmüştür.³³⁰

Ülkücü Hareket'in temellerinde kurulan gençlik teşkilatlarında dikkat çeken bazı noktaların olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi; gençlik teşkilatlarının kuruluş aşamasında CKMP-MHP'nin oynadığı roldür. Bu dönemde CKMP-MHP milliyetçi gençliğin teşkilatlanmasına büyük bir ilgi göstermiş ve gençlerin teşkilatlanma çabalarına yardımcı olmuştur. Bu bağlamda Türkeş ve CKMP-MHP kadrolarının, gençliğe büyük bir önem verdiği gözlemlenmektedir.

İkinci dikkat çeken nokta ise; kapatılan teşkilatların, daha sonra kurularak yerini alacak yeni yapılanmaya temel teşkil etmesidir. Nitekim 1966-1980 yılları arasında ülkücü gençler tarafından birçok dernek ve teşkilatın kurulduğu ve kapandığı gözlemlenmektedir. Bunun sebebi gerek ülkede yaşanan sıkıyönetim dönemleri gerek 12 Mart 1971 Muhtırası gerekse de 12 Eylül 1980'de yapılan darbedir. Kurulan teşkilatlar üzerinde çeşitli dönemlerde baskılar oluşmuş ve kapanmaya zorlanmıştır. Bu nedenden dolayı farklı isimler ile amacı ve gayesi aynı olan teşkilatların kurulması

³³⁰ Can, *Radikal Milliyetçiliğin En Büyük Örgütü: Ülkü Ocakları*, s. 201.

birbirini izlemiştir. Bu durum ise ölkücü hareketin gençlik yapılanmalarında bir süreklilik oluşmasına neden olmuştur.

Ölkücü Hareket'in gençlik teşkilatı olarak genellikle Ölkü Ocakları bilinmektedir. Fakat çeşitli nedenlerden dolayı isim değışikliklerine gidildiği ve farklı teşkilatlanmalarında kurulduğu görölmektedir. Ancak Ölkü Ocakları ismi artık kalıplaşmış, içselleştirilmiştir. Nitekim Ölkücü Hareket içerisinde "Ocaklı olmak" bir nevi kimlik olarak atfedilmektedir. Kişinin siyasal çizgisini belirtiyor olmasının yanı sıra çekirdekten yetiştiğini vurgulamaktadır. Tanıl Bora-Kemal Can ocaklarda yetişen gençlerde; sahip oldukları güç, faaliyetleri ve fedakarlıklarından dolayı hareketin temelini oluşturduklarına dair bir bilinç olduğunu vurgulamaktadır.³³¹

Ayrıca isim olarak özelde "Ölkücü" isminin kullanılması dernekler bazında kuruluştta kullanılmış olsa bile bu ismin gençler tarafından benimsenmesinin ilerleyen yıllarda gerçekleşmiştir. Nitekim başlangıçta gençlerin kullanmış oldukları ismin Milliyetçi-Toplumcular olduğu görölmektedir. Bu bağlamda gençlik teşkilatlarının başlangıçta yayınlamış oldukları bildirilerin sonunda "Milliyetçi-Toplumcular" imzasına rastlanmaktadır. İlerleyen yıllarda ise kullanılan ismin "ölkücü" özelinde sabitleştiği görölmektedir.

Ölkücü hareketin gençlik teşkilatları hakkında 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra gündeme gelen Ölkü ve Kültür Birliği'ne (ÖKB) atıf yapılarak, benzerlikler olduğu vurgulanmıştır. 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra Kurmay Albay Muhterem Seral tarafından 27 Mayıs'ın propagandasının yapılması amacıyla hareketi tanıtıcı broşürler hazırlanmıştır. Bu çalışmalar başarılı bulununca 27 Mayıs'a bir ideoloji inşa etmek için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Seral'in yapmış olduğu çalışmayı "Türkiye Ölkü ve Kültür Birliği Genel Başkanlığı Teşkilatı" hakkında kanun teklifi olarak vermiştir.³³² Birçok kaynakta hazırlanan bu teklifin Türkeş tarafından hazırlatıldığına dair bilgi bulunmaktadır.³³³ Ümit Özdağ ise teklifin 27 Mayıs'taki radikal grubu oluşturan 14'ler tarafından gündeme getirilmediğini ama onların görüşleri ile

³³¹ Bora-Can, a.g.e., s.56.

³³² Ümit Özdağ, *Menderes Döneminde Ordu-Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali*, Boyut Kitapları, (2. Baskı), 2004, s. 363-364.

³³³ Turan, a.g.e, s. 45., Bora. a. g. e., s. 303., Atılgan, "Sanayi Kapitalizminin Şafağında", s. 553.

uyuştuğunu ifade etmektedir.³³⁴ Oluşturulan teklifte ÜKB'nin amacı 23 başlık altında toplanmıştır. ÜKB'nin; dil birliğinin sağlanması, sosyal dayanışmanın artırılması, yabancı ideolojiler ve yobazlarla mücadele edilmesi, kültür faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve faaliyetlerin milli birlik ve ekonomik düzene uyarlanması, milli eğitim seferberliğinin ilan edilmesi, ülkedeki bütün sosyolojik birimlerin tek bir ülkü etrafında birleştirilmesi gibi amaçları bulunmaktadır.³³⁵ ÜKB gerek Milli Birlik Komitesi gerekse de toplumda çeşitli tartışmaları ortaya çıkarmış ve bu tartışmalar sonucunda tasarının kanunlaşması gerçekleşmemiştir.³³⁶

3.1.1. 1966-1971 Yılları Arasında Kurulan Ülkücü Gençlik Teşkilatları

1966 yılı itibariyle Ülkücü Hareket'in ilk gençlik teşkilatları kurulmaya başlanmıştır. Bu bağlamda ülkücü gençler tarafından 1966 ile 12 Mart 1971 Muhtırası arasındaki süre zarfında Ülkü Ocakları ve Genç Ülkücüler Teşkilatı (GÜT) olmak üzere 2 gençlik teşkilatı kurulmuştur. Ülkü Ocakları ve GÜT kurulan ilk gençlik teşkilatları olması sebebiyle daha sonra kurulacak olan teşkilatların da öncülüğünü yapmışlardır. Bu teşkilatlar 1966 yılından 12 Mart 1971 Muhtırası'na kadar faaliyetlerine aktif olarak devam etmişlerdir. 12 Mart Muhtırası'ndan sonra kapatılan teşkilatların yerine ilerleyen dönemde aynı amaçlara hizmet etmek için yeni teşkilatlanmalar kurulmuştur.

3.1.1.1. Ülkü Ocakları-Ülkü Ocakları Birliği

Üniversitelerde eğitim gören milliyetçi gençleri bir araya toplamak için kurulan ilk gençlik teşkilatının Ülkü Ocakları olduğu görülmektedir. Ayrıca Ülkü Ocakları, ülkücü gençlik teşkilatları arasında isim olarak en fazla bilinen teşkilat olma özelliğine sahiptir. Bu bağlamda gerek toplum tarafından gerekse de ülkücü hareket tarafından Ülkü Ocakları ismi benimsenmiş ve kabul görmüştür.³³⁷ Ülkü Ocakları'nın ismi

³³⁴ Özdağ, a.g.e., s. 364.

³³⁵ ÜKB'nin başlıkları için bkz. a.g.e., s. 365.

³³⁶ Muammer Taylak, *27 Mayıs ve Türkeş*, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1977, s. 135-136.

³³⁷ Günümüzde de gençlik alanında faaliyetlerine aktif olarak devam eden ülkücü hareket, gençlik teşkilatı olarak Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı olarak teşkilatlanmıştır. Vakfın isminde Ülkü Ocakları bulunması ise Ülkü Ocakları isminin artık kalıplaştığını ve benimsendiğini kanıtlar niteliktedir.

konusunda Bora; Ülkü'nün Gökalp'in kullanmış olduğu mefkure kavramını, Ocakların ise Türk Ocakları'nı çağrıştırdığını ifade etmiştir.³³⁸

Ülkü Ocakları ilk kez 1966 yılında Ankara Üniversitesi; Hukuk Fakültesi, Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi (DTCF), Ziraat Fakültesi olmak üzere 3 fakültede kurulmuş ve 18 Mart 1968 tarihinde CKMP Gençlik Kolları tarafından kamuoyuna açıklanmıştır. Ülkü Ocakları'nın kuruluşuyla bizzat Taşer ilgilenmiş ve partinin gençlik kollarını bu yönde çalışmalar yapması için yönlendirmiştir. Bu dönemde kurulan Ülkü Ocakları milliyetçi gençler tarafından; üniversitelerde kulüp kurma, pano kurma gibi haklardan faydalanılarak bir fikir kulübü olarak kurulmuştur.³³⁹ Kurulan ocaklarda başkanlık görevine ise Hukuk Fakültesi'nde Atilla Özer, DTFC'de İlyas Aslantürk, Ziraat Fakültesi'nde Rasih Demirci getirilmiştir.³⁴⁰ 1966 ile 1968 arasında üniversitelerde sadece 3 tane Ülkü Ocağı kurulmuştur. Bu bağlamda Ülkü Ocakları'nın kuruluşunda kısa bir süre kesinti yaşanmasına rağmen, 1968 yılına gelindiğinde Ülkü Ocakları ülke genelinde kapsamlı bir şekilde teşkilatlanmaya başlamıştır. 1968 yılı itibariyle Ankara, Hacettepe, Gazi, Ortadoğu Teknik ve İstanbul üniversitelerinde Ülkü Ocakları kurulmuştur.³⁴¹

1 Haziran 1968 tarihinde Ankara Tandoğan Meydanı'nda toplanılarak, "Milli Hareket Yürüyüşü" adıyla yapılan yürüyüş, Ülkü Ocakları tarihinde düzenlenen ilk yürüyüş olma özelliğine sahiptir. Ayrıca ilk kez bu yürüyüşte gençler tarafından "Ülkü Ocakları" yazılı dövizler kullanılmıştır. Yürüyüş korteji; en önde Türk bayrağı, arkada MHP'nin üç hilalli flaması, onun arkasında "Milliyetçi-Toplumcular" yazılı döviz ve askeri düzende yürüyen gençler tarafından oluşturulmuştur. Aynı zamanda yürüyüşte "Dokuz Işık" doktrininin maddeleri de taşınmıştır. Daha sonra ise gençler Kurtuluş Meydanı'na gelerek yürüyüşü bitirmişlerdir.³⁴² 16 Aralık 1970 tarihinde ise Ankara ÜOB tarafından "İktidara Yürüyüş" adı altında Tandoğan Meydanı'ndan başlayan ve Cemal Gürsel Meydanı'nda sona eren bir yürüyüş organize edilmiştir. Gerçekleştirilen

³³⁸ Bora, a.g.e., s. 298.

³³⁹ <https://www.ulkuocaklari.org.tr/ulku-ocaklari-hakkinda/>, (E.T.: 06.04.2019)

³⁴⁰ Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 2 s. 224.

³⁴¹ <https://www.ulkuocaklari.org.tr/ulku-ocaklari-hakkinda/>, (E.T.: 06.04.2019)

³⁴² Yürüyüş sırasında dikkat çeken ilginç bir olay yaşanmıştır. Ülkücü gençler Atatürk Talebe Yurdu'nun önünden geçerken üzerlerinden uçan ve AP bayrağı olan bir uçaktan, gençlerin üzerine AP beyannamesi atılmıştır. Bunun üzerine de gençler tepkisini "Kahrolsun Siyonizm, kahrolsun masonlar" şeklinde slogan atarak göstermişlerdir. Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 2, s. 232-233.

bu yürüyüşte bu döneme kadar ülkücü hareketin şehitleri olan “Ruhi Kılıçkıran-Süleyman Özmen-Yusuf İmamoğlu-Dursun Önkuzu”nun posterleri taşınmıştır.³⁴³

Ülkü Ocakları'nın ülke çapında teşkilatlanmaya başlaması ve sayısındaki artışla beraber; aralarındaki koordinasyonu sağlamak amacıyla, fakülte bazında kurulan Ülkü Ocakları buldukları illerde birleşerek ÜOB'leri oluşturmuştur. Bu bağlamda ÜOB adı altında ilk birleşme Ankara'da gerçekleşmiştir. 15 Mayıs 1969 tarihinde Ankara'daki Ülkü Ocakları'nın birleşmesiyle; Ankara ÜOB kurulmuş ve birliğin başkanlığına Aytekin Yıldırım getirilmiştir.³⁴⁴ İstanbul'daki birleşim ise Edebiyat, Hukuk, Orman Fakülteleri ile Işık Mühendislik ve Mimarlık Yüksekokulu'nda bulunan Ülkü Ocakları'nın tarafından gerçekleştirilmiştir. Nitekim sözü geçen Ülkü Ocakları bir çatı altında birleşerek İstanbul ÜOB kurulmuş ve başkanlığına Osman Nuri Bahadır getirilmiştir.³⁴⁵

ÜOB dernek tüzüğünde yer alan 3. madde kurulan derneğin amacı; “*Öğrenciler arasında Türk milliyetçiliği şuurunu işleyip güçlendirerek, onları memlekete yararlı birer Türk milliyetçisi yapmak*” şeklinde ifade edilmiştir. 4. Madde de ise derneğin siyaset ile ilgisinin bulunmadığı belirtilerek, üyelerinin birliğin amaçlarına aykırı faaliyetlerde bulunmayan kuruluşlarda çalışmasına izin verilmiştir.³⁴⁶

ÜOB kuruluşundan sonra yayınlamış olduğu bildirimler ile gündemdeki meselelere dair görüşlerini açıklamıştır. Bu bağlamda 1970'li yıllarında başında ülkenin gündeminde olan “Türkiye'nin ortak pazara girmesi” özelinde yapılan çalışmalar dikkat çekici bir özelliktedir. 12 Ocak 1970 tarihinde İstanbul ÜOB tarafından “Ortak Pazar'a Hayır” sloganıyla ay sonuna kadar sürecek olan kampanya başlatılmıştır. Ülkücü gençler bu dönemde ortak pazara girmenin Türkiye'nin aleyhine olduklarını düşünmüş ve bu durumu mitingler, bildirimler, yürüyüşler vasıtasıyla belirtmişlerdir. Nitekim ülkücü gençlerin “ortak pazara” karşı bakış açılarını anlamak için İstanbul ÜOB yayınlamış olduğu bildiri ülkücü camia adına fikir vermektedir. Yayınlanan bildiride İstanbul ÜOB; Türkiye'nin “ortak pazara” girmesini sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik bakımdan yeni bir Sevr olarak niteleyerek, ülkenin

³⁴³ <https://www.ulkuocaklari.org.tr/ulku-ocaklari-hakkinda/>, (E.T.: 06.04.2019)

³⁴⁴ Özner, *Ülkücü Hareket*, C. 2 s. 234.

³⁴⁵ *Devlet*, 05.05.1969., s. 8.

³⁴⁶ Feyizoğlu, *Fırtınalı Yıllarda Ülkücü Hareket*, s. 773-774.

bağımsızlığına mâni olacağını ve batı emperyalizminin egemenliği altına girileceğini vurgulamıştır.³⁴⁷

Ayrıca bu dönemde milliyetçi gençler tarafından TRT'nin sol görüşlü bir yayın politikası izlediği ve taraflı yayın yaptığı iddia edilmiştir. Nitekim TRT'nin izlemiş olduğu yayın politikasını eleştirel bir biçimde birçok bildiri yayınlanmış ve protesto gösterileri düzenlenmiştir. Bu noktada ÜOB'nin 15-21 Haziran tarihlerini "TRT'yi Uyarma Haftası" olarak ilan etmesi önemli bir noktayı oluşturmaktadır.³⁴⁸ Bu bağlamda ÜOB tarafından haftanın ilan edilmesiyle beraber başta Ankara, İzmir, Erzurum, Trabzon, Bursa olmak üzere ülkenin farklı yerlerinde bulunan ülkücü teşkilatlar TRT'yi protesto etmişlerdir.³⁴⁹ Aynı zamanda Cezmi Kırımlıoğlu'da *Devlet* gazetesinde yazmış olduğu köşesinde bu duruma dikkat çekmiş ve ÜOB tarafından ilan edilen haftaya, ülke çapında katılımın yüksek olduğundan bahsetmiştir.³⁵⁰

ÜOB tarafından yayınlanan diğer bildirimlerin ise genel olarak komünizme karşı yayınlanmıştır. Yayınlanan bildirimler ile Türk gençliğinin ve Türk milletinin uyarılması için çaba gösterilmiştir. Ayrıca ÜOB gerçekleştirmiş olduğu seminer, toplantı vs. faaliyetler ile kuruluş amacına uygun olarak gençleri Türk milliyetçisi olarak yetiştirmek için çaba göstermiştir.

ÜOB 12 Mart Muhtırası'na açık bir şekilde destek vermiştir. Lakin her ne kadar ÜOB 12 Mart 1971 muhtırasını desteklemiş ve yanında olmuş olsa bile kapanmaktan kurtulamamıştır. Nitekim 27 Nisan 1971 tarihinde ise Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından yayınlanan 3'nolu bildiri ile ÜOB faaliyetlerine son vermek zorunda kalmıştır.³⁵¹

3.1.1.2. Genç Ülkücüler Teşkilatı

CKMP, partinin gençlik kolları dışında; Anadolu'da partiye sempati duyan gençleri bir araya getirebilecek ve gerektiğinde partinin propaganda faaliyetlerinde yardımcı olabilecek yeni bir teşkilatın kurulmasına ihtiyaç duymuştur. Bu nedenlerden

³⁴⁷ Turhan, a.g.e., s. 28-29.

³⁴⁸ *Devlet*, 22.06.1970, s. 9.

³⁴⁹ *Devlet*, 29.06.1971, s. 4.

³⁵⁰ Cezmi Kırımlıoğlu, "TRT'nin Niyeti", *Devlet*, 29.06.1971, s. 4.

³⁵¹ *Milliyet*, 28.04.1971, s. 1.

dolayı yeni kurulacak olan teşkilatın çalışmalarına başlanmış ve bu süreç 29 Şubat 1968³⁵² tarihinde GÜT'ün kurulmasıyla tamamlanmıştır. Teşkilatın kurucuları İbrahim Çıtal, Salih Dilek, Kamber Gündoğdu gibi isimlerden oluşmaktadır. Ayrıca GÜT isminde ilk kez “ülkücü” kelimesi bulunmasından dolayı ülkücü hareketin tarihinde bir ilke imza atmış olup “ülkücü” kimliğiyle kurulan ilk teşkilat olma özelliğine sahiptir.³⁵³

Dernek tüzüğü'nün 2. maddesine göre amaçları “*Gençliğin ülkücü, milliyetçi bir ruh ile yetişmesini sağlamak, her türlü bölücü ve zararlı faaliyetlerle mücadele etmek.*” olarak belirtilmiştir. Aynı zamanda tüzüğü'nün 12. Maddesinde “*Merkez Yönetim Kurulu beynelmilelci Türklük düşmanı ve gayesi milli ahlakça hoş görülme-yen parti ve derneklere giremeyeceği hakkında karar verir.*”³⁵⁴ denilerek üyelerinin faaliyetlerde bulunamayacağı kurumların özellikleri belirtilmiştir. Bu maddelerden de anlaşılacağı üzere derneğe üye olan gençlerin karşı görüşteki derneklere veya siyasi partilere üye olmasının önüne geçilmek istenmiştir. Aynı zamanda da derneğin tamamen ülkücü hareketin siyasi görüşleri doğrultusunda kurulmuş olduğu görülmektedir.

Kurucu başkanı Salih Dilek'in anılarında belirttiğine göre; kuruluş toplantısında dönemin CKMP Genel Başkan Yardımcısı Dünder Taşer ve Genel Sekreter Yardımcısı Lütfi Önsoy kurulmakta olan derneği ziyarete gelmişlerdir. Kurulacak olan derneğe isim arayışları devam ederken (aslında aralarında belirledikleri isim Genç Köylüler Teşkilatı) Taşer “Dokuz Işık” doktrinini anlatmış, derneğe Ülkü-Ülkücülük veya bağlantılı bir isim konulursa hareketin lideri olan Türkeş’inde hoşuna gideceğinden bahsetmiştir. Yapılan bu konuşmanın sonucunda ise derneğin isminin Genç Ülkücüler Teşkilatı olmasına karar verilmiştir. Teşkilat kurulduktan sonra; 1 Mart 1968 tarihinde Ankara Opera’da bulunan Ticaret lisesinin

³⁵² Salih Dilek yazmış olduğu anılarında dernek tüzüğü'nün normalde 1967 yılının sonunda oluşturulduğunu ve derneği kurmak için Valiliğe başvuru yapıldığını söylemiştir. Lakin gençlerin dernek kurmak için yaşlarının tutmadığı gerekçesiyle başvuruları geri çevrilmiştir. Bu nedenden dolayı gençler 1968 yılının Şubat ayını beklemek zorunda kalmışlar ve yaş sorunu çözüldüğü zaman derneğin kuruluşunu gerçekleştirmişlerdir. <http://www.eskimeyendostlar.net/makale/ilk-ulkucu-teskilat-genc-ulkuculer-teskilati-salih-dilek/5162>, (E.T: 18.02.2019)

³⁵³ Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 2, s. 205-206.

³⁵⁴ Turhan, a.g.e., s. 137-138.

salonunda, Ankara'da okuyan lise talebelerine yönelik bir konser düzenlemiştir. Düzenlenen konser ile ortaöğretim gençliğine GÜT'ün kuruluşu duyurulmuştur.³⁵⁵

Konserin ortaöğretim gençliğine hitap etmesi ve lisede okuyan gençlere derneğin kuruluşunun bildirilmesi dikkat çekicidir. Bu noktada GÜT'ün kendisine faaliyet alanı olarak ortaöğretim gençliğini seçmiş olduğu görülmektedir. Nitekim GÜT'ün gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerde genellikle bu yönde olmuştur. Ayrıca ülkeye günden güne artan bir anarşi ortamının hâkim olmasıyla beraber GÜT çeşitli bildiriler yayınlamıştır. GÜT'ün yayınlamış olduğu bu bildiriler incelendiği zaman göze çarpan noktalardan biriside şiddetin liselere yani ortaöğretim kademelerine yayılmasından bahsedilmiş olmasıdır. Bu durum ise GÜT'ün ortaöğretim alanında faaliyet göstermesini destekler nitelikte farklı bir örnek teşkil etmektedir. Teşkilatın isminin “Dokuz Işık” doktrini anlatılırken şekillenmesi ise doktrinin gençler tarafından benimsenmesinin yanı sıra Türkeş'in gençler üzerindeki etkisini de gösterir nitelikte olmuştur. Nitekim Türkeş'in gençler üzerindeki bu etkisinin günden güne artmış olduğu görülmektedir. Sayın'ın hatıralarında anlatmış olduğuna göre “*liseli gençlerin*” teşkilatı olan GÜT'ün İstanbul'da kuruluşu ise “*Pertevniyal-Vefa*” liselerindeki teşkilatlanmaya dayanmaktadır.³⁵⁶

GÜT kuruluşundan sonra çeşitli yayın organları çıkarmış ve bu yayın organları vasıtasıyla gündeme ve ülke meselelerine dair görüşlerini açıklamıştır. GÜT'ün çıkarmış olduğu ilk yayın organı, “*Ülkücü Gençliğin Dergisi*” sloganıyla 1968-1970 yılları arasında çeşitli aralıklarla yayınlanan *Milli Ülkü* dergisidir.³⁵⁷ İlerleyen süreçte *Milli Ülkü* dergisinin yayınlanmasına son verilmiş ve yerine başka bir isim ile farklı bir dergi yayınlanmaya başlanmıştır. Yeni yayınlanan dergi “*Türk'ün Sesi*” adıyla çıkmış ve Nejdet Sançar, Yılmaz Öztuna gibi ünlü isimlerin de dergide yazıları yayınlamıştır.³⁵⁸ Sançar ve Öztuna gibi milliyetçi camiada değer gören isimlerin, gençlerin çıkarmış olduğu dergide yazılarının yayınlanması önemli bir noktayı teşkil etmektedir. Sançar ve Öztuna'nın bu davranışı ülkücü camiada gençlere verilen değeri

³⁵⁵<http://www.eskimeyendostlar.net/makale/ilk-ulkucu-teskilat-genc-ulkuculer-teskilati-salih-dilek/5162>, (18.02.2019)

³⁵⁶ Sayın, a.g.e., s. 33.

³⁵⁷ Ali Kuzu, *Alparslan Türkeş Dokuz Işık Ülkücü Hareketin Tarihi*, Kariyer Yayınları (2. Baskı), İstanbul, Aralık 2015, s. 566.

³⁵⁸ Satılmış-Turhan, *Ülkücü Hareketin ABC'si*, C. 3, s. 754.

göstermesinin yanı sıra gençleri fikirlerini açıklamaya ve yayın organlarını etkin bir şekilde kullanmaya teşvik edici bir nitelikte olmuştur.

GÜT'ün bünyesinde yetişen milliyetçi gençler, üniversite çağına geldiğinde veya üniversite de öğrenime başladıklarında, üniversitelerde teşkilatlanmış Ülkü Ocakları-ÜOB katılmışlardır. Nitekim Taşer, ÜOB'den bahsederken teşkilatın kaynağının ortaöğretim kademesinde teşkilatlanmış bulunan GÜT olduğunu vurgulamış ve bunun öneminden bahsetmiştir.³⁵⁹ Bu amaçla GÜT, Ankara'ya üniversite eğitimi için gelen gençlere, Atatürk Yurdu'nun konferans salonunda "Türkçülük" konulu konferans vermiştir. Yapılan konferansa konuşmacı olarak Sançar katılmış ve şair Refet Köroğlu "Tutsak Menem" ve "Yumruklarım" isimli şiirleri okumuştur.³⁶⁰ Bu bağlamda GÜT'ün işlevlerinden birisinin de lise çağındaki gençlerin üniversite döneminde ÜOB'ye katılımları için hazırlaması olmuştur.

GÜT ve kurulan şubeleri tarafından çeşitli sosyal aktiviteler de düzenlenmiştir. Bu aktivitelere; 3 Ekim 1970 tarihinde Yalova'da düzenlenen "*Milliyetçi Türkiye Şöleni*", 7 Ocak 1971 tarihinde Ankara'da düzenlenen ve Türkes'inde katılımında bulunacağı "*Malazgirt Gecesi*", 28 Mart 1971 tarihinde İzmit'te Hacıeminoğlu'nun katılımıyla "*Tarih Şuuru*" konusunda verilen konferans örnek olarak gösterilebilir.³⁶¹ Aynı zamanda GÜT'ün merkez ve şubelerinden, gündemdeki olaylarla ilgili çeşitli bildirimler yayınlanmış ve bu bildirimler ile ülkede yaşanan olaylara karşı GÜT'ün bakış açısı ifade edilmiştir. Bu şekilde yayınlanan bildirimler GÜT'ün milliyetçi bir görüşe sahip bir teşkilat olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

GÜT'ün 12 Mart 1971 Muhtırası'ndan sonra faaliyetlerine daha rahat devam edebilmesi için 23 Nisan 1971'de tüzüğünde değişiklik yapılmıştır. Tüzükte yapılan bu değişiklik ile derneğin merkezinin Ankara'dan Yozgat'a taşınmıştır. 26 Nisan 1971 tarihinde ise ilan edilen sıkıyönetim sonrasında GÜT ve şubeleri kapatılmıştır.³⁶²

³⁵⁹ Dündar Taşer, "Tarafların Durumu", *Devlet*, 20.07.1970, s. 12.

³⁶⁰ Nejdet Sançar'ın yapmış olduğu konuşmanın tam metni için bkz: *Devlet*, 27.07.1970, s. 9.

³⁶¹ Turhan, a.g.e., s. 160-167.

³⁶² Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 2, s. 223.

3.1.2. 1971-1980 Yılları Arasında Kurulan Ülkücü Gençlik Teşkilatları

Bu dönemde ülkücü teşkilatların kurulması çok zor olmamıştır. Çünkü daha önce kapatılan teşkilatlar, daha sonra yerini alacak yapılanmaların bir nevi temellerinin atılmasına olanak sağlamıştır. Bu kapsamda 12 Mart 1971 Muhtırası'ndan sonra ülkücü hareketin gençlik yapılanması olarak; Türk Ülkücüler Teşkilatı (TÜT), Büyük Ülkü Derneği (BÜD), Ülkü Ocakları Derneği (ÜOD), Ülkücü Gençlik Derneği (ÜGD) ve Ülkü Yolu Derneği (ÜYD) gibi dernekler kurulmuştur. Fakat bu derneklerin kurulmasıyla geçmiş dönemdeki sorunlarla yeniden karşılaşmıştır. Nitekim bazıları sıkıyönetim tarafından kapatılırken, en son kurulan derneğin kapatılması ise 12 Eylül 1980 Darbesi'yle olmuştur.

3.1.2.1. Türk Ülkücüler Teşkilatı

12 Mart 1971 Muhtırası ile gençlik teşkilatlarının kapatılmasından sonra ülkücü hareketin gençlik yapılanmasında bir boşluk hissedilmiştir. Bu bağlamda 15 Şubat 1972 tarihinde ise Çankırı'da TÜT kurulmuştur. Derneğin kurucuları ise Şevket Barutçu, İlyas Özkan, Atıf İyisezer, Ahmet Sarıkaya, Fahri Sevgili'dir. TÜT, 12 Mart Muhtırası'ndan sonra kapatılan GÜT'ten doğan boşluğu doldurmak amacıyla kurulmuştur. Nitekim derneğin kuruluşundan sonra; muhtıra sonrasında kapatılan GÜT şubeleri, TÜT Genel Merkezine başvuru yaparak yeni kurulan teşkilatın şubelerini oluşturmak için müracaat etmişlerdir.³⁶³ Bu bağlamda TÜT'ün kendisinden daha önce kurulan ve kapatılan GÜT'ün görevini devir almıştır. Bu nedenle de kendisine faaliyet alanı olarak ortaöğretim gençliğini seçmiş ve bu alanda teşkilatlanmaya başlamıştır.

Derneğin tüzüğünde amacı "*Türk ülküsünü benimsemiş ülkücüleri bir çatı altında toplayıp, birlik şuurunu galip kılmak ve hâkim fikir haline getirmektir.*"³⁶⁴ şeklinde açıklanmıştır. Bu bağlamda dernek, ülkücü hareketin kurulan diğer teşkilatları gibi Türk milliyetçiliği ekseninde faaliyetler göstermiştir. Nitekim derneğin başkanlık görevini yürüten Barutçu yazmış olduğu yazıda "*Biz Türk'e, Türk devletine*

³⁶³ Turhan, a.g.e., s. 186.

³⁶⁴ Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 2, s. 332.

ve Türk milletine yüzde yüz bağlı, hiçbir karşılık beklemeden onun mutluluğu için çalışan Türk milliyetçileriyiz.”³⁶⁵ değerlendirmesini yapmıştır.

8 Nisan 1973 tarihinde ise derneğin genel merkezinin bulunduğu Çankırı’da yapılan birinci olağan kongre ile TÜT tüzüğünde tadilat yapılmıştır. Kongrede yapılan tadilat ile TÜT’ün ismi “Ülkücüler Teşkilatı Derneği (ÜTD)” olarak değiştirilmiştir. Tüzük tadilatının ve isim değişikliği yapılmasının sebebi bu dönemde çıkarılan yeni dernekler kanunu olmuştur. Ayrıca kongrede eski Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay’a ülkücü gençlere göstermiş olduğu manevi destekten dolayı, teşekkür etmek amacıyla telgraf da çekilmiştir.³⁶⁶

Dönemin Ankara Şube Başkanı Muzaffer Kader’in, 6 Mart 1973 tarihinde “Ülkücü Hareket’in Temeli” başlığı ile yayınlanan yazısı ülkücü hareketi anlatması bakımından önemlidir. Kader, kaleme almış olduğu yazı da bir hareketin başarıya ulaşması için; bazı kurumlara ihtiyaç olduğunu ve bu kurumlarında yerine getirmesi gereken bazı ödevlerin yani sorumlulukların olduğundan bahsetmiştir. Sözü edilen sorumlulukları ise Ülkücü Hareket için; 1-doktrin 2-lider 3-teşkilat 4-disiplin 5-mücadele azmi olmak üzere 5 madde de incelemiştir. Özetle Kader: “*Milli bir doktrin, büyük bir lider, kuvvetli bir teşkilat ve sağlam bir disiplin etrafında birleşen bir kitlenin başarılı olmasına engel hiçbir sebep yoktur.*” değerlendirmesini yapmıştır. Bu bağlamda milli doktrin denilerek “Dokuz Işık” doktrini işaret edilmiştir. Aynı zamanda Kader, mücadele azmini de ülkücü olabilmenin bir şartı olarak kabul etmiştir.³⁶⁷

Teşkilat faaliyette bulunduğu süre zarfında çeşitli sosyal faaliyetler düzenlemiştir. Bu bağlamda düzenlenen sosyal faaliyetler olarak; 2 Aralık 1972’de Kula şubesi “*Moskof Sehпасı*”, 7 Aralık 1972 tarihinde Kastamonu Şubesi tarafından “*Kırımlı Murat Destanı*” gibi oyunlar, 26 Ocak 1973 tarihinde ise Aydın Şubesi tarafından “*Kazım Karabekir’i Anma Gecesi*”, 3 Mart 1973’te Kırşehir Şubesi tarafından “*Altaylardan Tuna ’ya*” isimli müzik ve folklor gecesi düzenlenmiştir.³⁶⁸

³⁶⁵ Şevket Barutçu, “Biz Türk Milliyetçileriyiz Ya Siz?”, *Bozkurt*, S. 3. Aralık 1972, s. 11.

³⁶⁶ *Bozkurt*, Mayıs 1973, S. 9, s. 4.

³⁶⁷ Muzaffer Kader, “Ülkücü Hareket’in Temeli”, *Bozkurt*, S. 6, Mart 1973, s. 3.

³⁶⁸ Turhan, a.g.e., s. 196-197-200-205.

Teşkilat ortalama iki yıl boyunca aktif bir şekilde faaliyette bulunmuştur. Nitekim 1974 yılında gelindiğinde ÜTD kendisini feshetmiş ve şubeleriyle beraber ÜOD'nin bünyesine katılmıştır.³⁶⁹

3.1.2.2. Büyük Ülkü Derneği

12 Mart 1971 Muhtırası'ndan sonra, ülkücü harekette doğan boşluğu doldurmak amacıyla kurulan derneklerden birisi de Büyük Ülkü Derneği (BÜD) olmuştur. Kayseri merkezli 22 Aralık 1972 yılında kurulmuş olan dernek, faaliyetlerine esas itibari ile Haziran 1973'te başlamıştır. Derneğin kurucuları Muzaffer Tok, Osman Eren, Güray Artuner, Namık Yücesan, Osman Dumlupınar'dır. Başkanlık görevini ise Muzaffer Tok yerine getirmiştir.³⁷⁰

Tüzüğü'nün 2. maddesine göre derneğin gayesi, "*Türk milliyetçiliği fikrinin yayılması, Türk milletine ait maddi, manevi, kültürel temellerin korunması ve gelişmesi çalışmaktadır.*" şeklinde açıklanmıştır. Dernek kendisine koymuş olduğu amaçlara ulaşmak için; seminer vermek, bildiri yayınlamak, yürüyüş ve miting düzenlenmek ve bunların yanı sıra sosyal organizasyonlar düzenlemeyi düşünmüştür.³⁷¹

Dernek tüzüğü'nün 3. maddesinde; derneğin herhangi bir siyasi partiyle alakasının olmadığı vurgulanmış ve üyelerinin "Türk Ülküsüne" aykırı olmayan kuruluşlarda faaliyetlerde bulunmasına izin verilmiştir. Lakin dernek mensuplarının bölgecilik, mezhepçilik ve bölücülük yapılan kuruluşlarda faaliyet gösterilmesine izin verilmemiştir.³⁷²

Derneğin kuruluşunu Şevket Bülent Yahnici, *Bozkurt* Dergisindeki köşesinden "Büyük Ülkü" isimli yazısı ile bildirmiştir. Bu yazıda Yahnici'nin ifadeleri dikkat çekici bir özelliktedir. Yahnici, derneğin kuruluş amacını "*Milliyetçi büyük Türkiye'nin temelini harç olacak gençleri yetiştirmek, milletin tersine işleyecek kaderini gene tersine çevirecek "Ülkücü Aydınlar Kadrosu"nun nüverilerini*

³⁶⁹ Satılmış-Turhan, *Ülkücü Hareketin ABC'si*, C. 3, s. 787.

³⁷⁰ Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 2, s. 338.

³⁷¹ Turhan, a.g.e., s. 213.

³⁷² A.g.e., s. 213.

*hazırlamak*³⁷³ olarak belirtmiştir. Ülkücü hareket için milliyetçi Türkiye'yi kurma aşamasında kadro oluşturmak önemli bir noktayı oluşturmuştur. Bu anlamda BÜD'ün amaçları arasında ulaşılması hedeflenen milliyetçi Türkiye ideali için gençliği milliyetçi bir ruh ile yetiştirmek önemli bir yer tutmuştur.

BÜD faaliyetlerini ortaöğretim gençliği üzerinde göstermiş ve gençleri ülkücü ilkeler doğrultusunda eğitmeyi amaçlamıştır.³⁷⁴ Bu bağlamda bakıldığında BÜD kendisine çizmiş olduğu yön bakımından 12 Mart Muhtırası ile kapatılan GÜT ile benzer özellikler göstermiştir. BÜD'ün ortaöğretim gençliğine yönelik faaliyetleri kapsamında, Sorgun Şubesi tarafından 1974 yılının Temmuz ayında açmış olduğu kurs gösterilebilir.³⁷⁵ Nitekim açılan kurslarda orta okul ve lise talebelerine parasız bir şekilde bütünleme kurslarının verileceği bildirilmiştir. Aynı şekilde 20 Ağustos 1975 yılında İstanbul BÜD tarafından orta öğretim gençliğinin sorunlarına dair bir bildiri yayınlanmıştır. Bildiride beklemeli olan öğrencilerin durumu ele alınarak; orta öğretim gençliğine eylül ayında ek sınav hakkı tanınması olumlu karşılanmış fakat girecekleri üniversite sınavında başarılı oldukları takdirde kayıt yaptırılmayacak olmaları vurgulanarak, bu durumun bir çözüme kavuşturulması istenmiştir.³⁷⁶

BÜD'ün tüzüğünde yazılmış olduğu üzere çeşitli sosyal aktivitelerin düzenlenmiştir. Bu faaliyetlere örnek olarak; 14 Haziran 1975 tarihinde Sincan Şubesi tarafından "Bahar Şöleni", 11 Nisan 1977 tarihinde İstanbul BÜD tarafından teşkilatlar arasında kültür yarışması, 17 Ocak 1978 tarihinde Küçükçekmece Şubesi tarafından "Şehit İsmail Güzel" adlı şiir yarışması düzenlenmesi gösterilebilir.³⁷⁷

BÜD tarafından yayınlanan diğer bildirimler genel olarak komünizme tehdidine karşı, Türk milletini ve Türk gençliğini uyandırılması amacıyla yayınlanmıştır. Dernek ayrıca gerçekleştirmiş olduğu seminer, toplantı vs. faaliyetler ile kuruluş amacına uygun olarak Türk milliyetçiliğinin yayılması için çaba göstermiştir

³⁷³ Şevket Bülent Yahnici, "Büyük Ülkü", Bozkurt, S. 15. Mayıs 1973, s. 11.

³⁷⁴ Türkiye'deki Anarşi ve Terörün Gelişmesi, Sonuçları ve Güvenlik Kuvvetleri ile Önlenmesi, Başbakanlık Basımevi, Ankara, Nisan 1962, s. 59.

³⁷⁵ Turhan, a.g.e., s. 227.

³⁷⁶ A.g.e., s. 236.

³⁷⁷ A.g.e., s. 230-319-334.

BÜD tarafından yayın organı olarak kullanılan *Büyük Ülkü* gazetesi 1974 yılının Ocak ayı itibarıyla yayın hayatına başlamıştır. *Büyük Ülkü* gazetesi 12. sayısından sonra Aralık 1974 ile Şubat 1977 arasında yayın hayatına belirli bir süre ara vermiştir. 1977 yılında ise yayın hayatına tekrar başlamış ve 1978 yılının Mayıs ayına kadar yayınlanmaya devam etmiştir. Bu süre zarfında ise 15 sayı yayınlanmıştır.³⁷⁸

BÜD Ankara Şubesi 1976 yılının Ağustos ayından itibaren, kapağında “*Ülkümüz İçin Çarpacak Yüreğimiz*” yazacak olan *Liseli Genç* adında dergi yayınlamaya başlamıştır. BÜD tarafından yayın hayatına giren derginin daha sonraki süreçte yayınlanması ÜGD bünyesinde oluşturulan “liseliler masası” tarafından ettirilmiştir.³⁷⁹ Yayınlanan derginin daha sonra ülkücü hareket içerisinde gençler tarafından kurulacak olan başka bir derneğe devredilmiş olması, teşkilatların birbirinin devamı şeklinde rol oynaması konusunda bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda bu dönemde kurulan ve faaliyette olan dernekler arasında da bir ilişki söz konusudur. 6 Nisan 1974 tarihinde BÜD Erzincan şubesi tarafından “*Ülkü Gecesi*” düzenlenmiştir. Düzenlenen geceye Erzurum Ülkü Ocakları Başkanı Yılma Durak da katılmış ve gecenin açılış konuşması Durak tarafından yapılmıştır.³⁸⁰ Durak’ın geceye katılması ve açılış konuşmasını yapması ise ülkücü gençlik teşkilatları arasındaki etkileşimi gösteren farklı bir örnek olmuştur.

1977 yılının Şubat’ına gelindiğinde BÜD tarafından ülke çapında “Kur’an-ı Kerim Ders Olarak Okutulmalıdır” şeklinde bir kampanya başlatmıştır. BÜD tarafından yayın organı olarak kullanılan *Büyük Ülkü* dergisinde de bu konu hakkında çeşitli yazılar yayınlanmıştır.³⁸¹ BÜD’ün yürütmüş olduğu bu kampanyaya aynı zamanda MHP tarafından da destek verilmiştir. Bu bağlamda dönemde aktif bir şekilde faaliyet gösteren ve farklı bir ülkücü kuruluş olan “*Ülkücü Öğretim Üyeleri ve Öğretmenler Birliği (ÜLKÜ-BİR)*” 5. Genel Kurulu’nda konuşma yapan Türkeş’in de bu görüşleri paylaştığı görülmektedir. Türkeş yapmış olduğu konuşmada, imam hatip okullarında uygulanan modeli örnek vererek, bu modele uygun olarak ortaöğretimdeki

³⁷⁸ Hakkı Öznur, *Ülkücü Hareket: Yayın Organları, Makaleler, Temel Kavranlar*, C. 4, Alternatif Yayınları, Ocak 1999, s. 22.

³⁷⁹ Satılmış-Turhan, *Ülkücü Hareketin ABC’si*, C. 2, s. 387.

³⁸⁰ Turhan, a.g.e., s. 223.

³⁸¹ Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 2, s. 340.

seçmeli derslere “Kur’an-ı Kerim” dersinin de alınması gerektiğini vurgulamış ve din bilgisi ders saatlerinin de atılarak üç saate çıkarılması gerektiğini söylemiştir.³⁸² MHP, BÜD ve ÜLKÜ-BİR tarafından dile getirilen bu talepler ilerleyen yıllarda gündeme gelmiş ve gerçekleştirmiştir. Nitekim ülkücü hareketin 1977 yılından bu yana dile getirdiği bu talep 2012 yılında yapılan değişiklik ile gerçekleşmiştir. Değişiklik sırasında yapılan oylamada MHP’li milletvekillerinin “evet” oyu vermesi ise ülkücü hareketin geçmişten bu yana bu politikayı sahiplendiğini ve bir süreklilik olduğunu göstermektedir.

1979 yılına gelindiğinde ise BÜD ülke genelindeki şubeleriyle birlikte kendisini feshederek ÜGD’ye katılmıştır.³⁸³ Bu bağlamda BÜD’ün kendisinden sonra kurulan yeni bir ülkücü gençlik teşkilatına katılması yeni kurulan teşkilata güç katmıştır. Çünkü Anadolu’ya yayılmış vaziyette bulunan BÜD şubeleri ÜGD için bir altyapı oluşturmuştur.

3.1.2.3. Ülkü Ocakları Derneği

12 Mart 1971 Muhtırasından sonra Türkes tarafından Ülkü Ocakları’nın tekrar kurulup, faaliyete geçmesi düşünülmüştür. Nitekim Türkes daha önceki dönemlerde Ülkü Ocakları başkanlığı yapan Ongun’a, Ülkü Ocakları’nın tekrar kurulması için görev vermiştir. Ongun ise kendisine verilen bu görev üzerine çalışmalara başlamış ve Bursa’daki ülkücü gençlere Bursa Ülkü Ocakları’nı kurdurtmuştur.³⁸⁴ Bu bağlamda 15 Eylül 1973 tarihinde Bursa Ülkü Ocakları’nın kurulduğu görülmektedir. Derneğin kuruları; İbrahim Boysal, Mahir Töker, Adil Aşnuk, Bahattin Yücel, Ali Aydın, Hasan Bıldıırki, Ali Sarı, A. Yavuzçehre, Necati Uyanık, Fevzi Ülgü, Fevzi Akdemir gibi isimlerden oluşmaktadır. 23 Aralık 1973 tarihinde ise Bursa Ülkü Ocakları kurultay yapmış ve bu kurultayda alınan karar ile ÜOD’ye dönüşmüştür. Derneğin merkezi ise Ankara’ya taşınmıştır. Yapılan kurultay da ise başkanlık görevine Muharrem Şemşek seçilmiştir.³⁸⁵

³⁸² Devlet, 14.02.1977, s. 10.

³⁸³ Turhan, a.g.e., s. 213.

³⁸⁴ Akpınar, a.g.e., s. 311.

³⁸⁵ Öznur, Ülkücü Hareket, C. 2, s. 346.

ÜOD tüzüğü'nün 2. Maddesine göre derneğin gayesi; “Üyelerini hak, adalet, ahlak, dayanışma, hürriyet, disiplin prensiplerine saygılı, Tanrıya, Türklüğe, vatana bağlı, tarihini, dilini, kültürünü, soyunu, milli mukadderatını bilerek seven, milletine karşı görevini eksiksiz yapan, milli birliğimizi bozucu cereyanlarla mücadele eden Türk milliyetçiliği şuurunu işleyip, güçlendirerek onları memlekete yararlı birer Türk milliyetçisi haline getirmektir.” şeklinde açıklanmıştır. Derneğin bu amaçlarına ulaşmak için; seminer, konferans, anma günleri, eğlence geceleri gibi çeşitli sosyal organizasyonlar düzenleyeceği belirtilmiştir.³⁸⁶

ÜOD ve şubeleri aktif oldukları dönemde çeşitli sosyal organizasyonlar düzenlemişlerdir. Bu bağlamda ÜOD ve şubeleri tarafından gerçekleştirilen sosyal faaliyetlere örnek olarak; 2 Mart 1974 tarihinde Ezine Şubesi'nde Mehmet Kafalı tarafından “Türk Dünyası ve Meseleleri” adlı konferans³⁸⁷, Oğuzeli Şubesi tarafından 22 Şubat 1975 tarihinde düzenlenen “Bozkurtlar Gecesi”³⁸⁸, 17 Mart 1975 tarihinde ÜOD Genel Merkezi tarafından tertiplenen “Milli Musiki Kavgamız” adlı gece³⁸⁹, 22 Kasım 1975 tarihinde Konya Şubesi tarafından düzenlenen “Gençlik Yürüyüşü”³⁹⁰ gösterilebilir.

İstanbul Ülkü Ocakları tarafından 15 Ocak 1975 yılından itibaren onbeş günde bir yayınlanan *Genç Arkadaş* dergisi çıkarılmaya başlanmıştır. Dergi “*Bütün karanlıklar seninle aydınlanacak*” sloganını kullanmıştır. 1 Ağustos 1976 tarihinden itibaren Ü.O.D Genel Merkezi tarafından yayın yeri Ankara'ya taşınarak, yayınlanmaya devam etmiştir. İlerleyen süreçte ise iktidar baskısından dolayı yayın hayatına belli bir süre ara vermiş ve 1979 yılının Şubat ayında ise kapatılmıştır.³⁹¹

ÜOD tarafından yayınlanan bir başka dergi de *Hasret* olmuştur. Aylık olarak yayınlanan *Hasret* 1975 yılının Nisan ayında yayınlanmaya başlamıştır. İlk yayınlandığında logosunun altında “*Zafer ya da hiç değil, Zafer ya da Zafer*” yazmaktadır. Derginin 4. sayısından sonra dergide bazı değişimler yaşanmıştır. Derginin ismi *Büyük Türkiye 'ye Hasret* ismiyle ve logosunun altında bulunan yazı ise

³⁸⁶ Turhan, a.g.e., s. 336.

³⁸⁷ Devlet, 11.03.1974, s. 10.

³⁸⁸ Devlet, 17.03.1975, s. 9.

³⁸⁹ Turhan, a.g.e., s. 367.

³⁹⁰ Devlet, 22.12.1975, s. 9.

³⁹¹ Kuzu, a.g.e., s. 568-569.

“Ruhumuzun Açlığı Seninle Giderilecek” şeklinde değiştirilmiştir. 21. sayıdan sonra ise logo yazısı yine değişmiştir. Nitekim bu sayıdan itibaren logoda “İslamiyet Ruhumuz Türklük Bedeniz” ifadesi yer almaya başlamıştır. Dergi ilk önce Ankara İmam-hatip Lisesi mezunları tarafından çıkarılmaya başlanmış ve ÜOD’nin dikkatini çekmiştir. Daha sonra ise dönemin başkanı ÜOD Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu ile dergiyi çıkaran kadro arasında görüşme yapılmış ve derginin kontrolü ÜOD’ye bırakılmıştır. Dergi yayın hayatına Nisan 1979’a kadar devam etmiş ve 1978-1979 yılları arasında dönemin CHP iktidarı tarafından iki kez toplatılmasına karar verilmiştir.³⁹² *Hasret* dergisini yayımlandığı süre zarfında ÜOD’dan ÜGD’ye dönüşüm olduğu için ÜGD tarafından yayımlanan yayın organları arasında da göstermek mümkündür.

1977 yılının Mayıs ayında “*Türk Kızının Sesi*” sloganını ile Ülkü Ocakları Genel Merkezi Kızlar Masası tarafından *Bizim Gergef* adında yeni bir dergi yayın hayatına başlamış ve 1980 yılına kadar yayın hayatına devam etmiştir. Yayımlanan dergi de güncel konulardan, toplum ve aile ilişkilerine kadar çeşitli konularda görüşler belirtilmiştir.³⁹³

ÜOD’nin yayınlamış olduğu bildirimler incelendiği zaman TRT’ye karşı olan tutumun değişmediği görülmektedir. Nitekim bu dönemde de tıpkı ÜOB gibi, TRT taraflı yayın yaptığı gerekçesiyle suçlanmış ve protesto edilmiştir. Bu bağlamda 7 Haziran 1974 günü ÜGD Genel Başkanı Şemşek tarafından yapılan basın toplantısı da bu bakış açısını teyit eder niteliktedir. Nitekim toplantıda Şemşek; yaşanan olaylar karşısında TRT’nin taraflı yayın yaptığını vurgulamıştır.³⁹⁴ Aynı şekilde 10 Haziran 1974 tarihinde ise İstanbul ÜOD de TRT’nin yayın politikasına karşı bir bildiri yayınlamıştır. Bu bildiri de ise TRT’den “Marksist iftiracıların yatağı oldu” şeklinde bahsedilerek, olayların bilinçli bir şekilde çarpıtıldığı ve yanlış aktarıldığı vurgulanmıştır.³⁹⁵

ÜOD’nin yayınlamış olduğu bildirimler ile gündemdeki meselelere dair görüşlerini açıkladığı da görülmektedir. Bu dönemde “Kıbrıs Meselesi” ülke

³⁹² Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 4, s. 19-20-21.

³⁹³ Satılmış-Turhan, *Ülkücü Hareketin ABC’si*, C. 1, s. 146.

³⁹⁴ Turhan, a.g.e., s. 344.

³⁹⁵ A.g.e., s. 345

gündeminde önemli bir yer işgal etmiştir. Bu durumun ise ÜOD'nin yayınlamış olduğu bildirimlere de yansımış olduğu görülmektedir. İstanbul ÜOD 19 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs meselesiyle ilgili bir basın açıklaması yapmıştır. Yapılan açıklamada son zamanlarda Kıbrıs meselesinde yaşanan gelişmelerin aktif olarak takip edildiği söylenmiş ve gerektiği takdirde ülkücü gençlerin TSK'nın emrinde olduğu vurgulanmıştır.³⁹⁶ 20 Temmuz 1974 tarihinde ise ÜOD Genel Başkanı Muharrem Şemşek, yanındaki heyetle beraber Genel Kurmay Başkanlığına ziyarete gitmiştir. Ziyarete giden ekip, dönemin Genel Kurmay Başkanı Semih Sancar'ın toplantıda bulunmasından dolayı kendisini temsilen bir Korgeneral ve Albay tarafından karşılanmıştır. Gerçekleştirilen ziyarette ülkücü gençliğin; Türk ordusunun emrinde ve hizmetinde olduğu vurgulanmıştır. Daha sonra ise heyet tarafından "Kur'an-ı Kerim, kılıç ve Türk bayrağı" hediye edilmiştir.³⁹⁷ Ülkücü gençlerin Kıbrıs konusundaki faaliyetlerine yönelik, dönemin Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Emin Alpkaya tarafından ÜOD Başkanı Muharrem Şemşek'e teşekkür telgrafı çekilmiştir. Alpkaya, memnuniyetini ifade ettiği telgrafında: "*Kıbrıs'ta barışı sağlamak maksadıyla yapılan girişim ve çabalarda, sizlerin vatansever ilgi ve katkılarımızdan büyük destek almaktayız. Asil duygularınızdan ötürü sizi takdir eder, sağlık ve mutluluk dilerim*"³⁹⁸ değerlendirmesini yapmıştır.

ÜOD tarafından yayınlanan diğer bildirimler incelendiğinde; genel olarak 1974 yılından sonra artan komünizm tehdidine karşı Türk milletini ve Türk gençliğini uyandırılması amaçlanmıştır. Aynı zamanda ÜOD gerçekleştirmiş olduğu sosyal faaliyetler ile Türk milliyetçiliğinin yayılması ve gelişmesi için de özel bir çaba göstermiştir.

1976 yılında dönemin ÜOD Genel Başkanı Ali Batman, *Devlet* gazetesine vermiş olduğu demeçte; ÜOD'nin 700'den fazla şubesinin bulunduğunu ve 700.000 civarı gencinde ÜOD çatısı altında birleştiğini vurgulamıştır.³⁹⁹ Nitekim ÜOD'nin 26

³⁹⁶ A.g.e., s. 349.

³⁹⁷ *Devlet*, 29.07.1974, s. 8.

³⁹⁸ *Devlet*, 05.08.1974, s. 5.

³⁹⁹ *Devlet*, 01.03.1976, s. 3

Ocak 1977 tarihinde 1111. şubesinin Yozgat'ta faaliyete geçtiği ve 2 Nisan 1978 tarihinde yapılan kurultaya ise 1250 şubeden delege katıldığı görülmektedir.⁴⁰⁰

1978 yılının Mayıs ayında Ankara 1. Asliye ceza mahkemesi tarafından ÜOD'nin kapatılmasına dair karar verilmiştir. Verilen kapatma kararının gerekçesi olarak; ÜOD'nin MHP'yi desteklemesi nedeniyle, dernekler yasasına aykırı faaliyetlerde bulunması gösterilmiştir. Yine aynı karar sonucunda ÜOD Genel Başkanı Ali Batman 10 ay hapis cezasına ve 2500 lira ağır para cezasına çarptırılırken, yönetim kurulu üyeleri ise açılan davadan beraat etmişlerdir.⁴⁰¹ ÜOD'nin kapatılmasından sonra ise ülkücü gençler faaliyetlerine ÜGD çatısı altında devam etmiştir.

3.1.2.4. Ülkücü Gençlik Derneği

ÜOD için kapatılma davası açılınca ülkücü gençler tarafından faaliyetlerin durmaması maksadıyla yeni bir derneğin kurulması düşünülmüştür. Bu bağlamda herhangi bir kapatılma kararını karşı tedbir amaçlı olarak, 15 Haziran 1977 tarihinde Konya merkezli Ülkücü Gençler Derneği kurulmuştur. ÜOD için kapatılma davası açılınca; başta ÜOD Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu olmak üzere merkez kadrodan bazı isimler ayrılarak yeni kurulan derneğe geçmiştir. 25 Mayıs 1978 tarihinde ise derneğin kurultayı yapılmış, derneğin ismi ise Ülkücü Gençlik Derneği olarak değiştirilmiştir. Başkanlık görevine de Muhsin Yazıcıoğlu getirilmiştir.⁴⁰²

ÜOD'nin ÜGD'ye dönüşmesini Ağaoğulları dernek yöneticilerinin aynı kişilerden oluşması ve derneklerin aynı binalarda faaliyet göstermesini gerekçe göstererek, bu değişimin adli tatbikattan kurtulmak için yapıldığı şeklinde yorumlamıştır.⁴⁰³ Nitekim ÜOD'den ÜGD'ye geçiş aşamasında kurulan Ülkücü Gençlik Derneği Genel Başkanı Şefkat Çetin'nin de yapmış olduğu açıklamalardan bu sonuca ulaşmak mümkündür. Çetin; ülkücü gençliğin mücadelesinin devam ettiğini,

⁴⁰⁰ Turhan, a.g.e., s. 336.

⁴⁰¹ Milliyet, 23.11.1978, s. 14.

⁴⁰² Öznur, Ülkücü Hareket, C. 2, s. 502.

⁴⁰³ Mehmet Ali Ağaoğulları, "Aşırı Milliyetçi Sağ", Geçiş Sürecinde Türkiye, (Der. Irvin C. Schink, E. Ahmet Tonak), Belge Yayınları, (5. Baskı), Ekim 2006, s. 340.

bu mücadelenin dernek kapatmakla engellenemeyeceğini vurgulamış ve açıklamasını “*Ülkü Ocakları Kapanmamıştır, kapatılamaz da*”⁴⁰⁴ diyerek bitirmiştir.

ÜGD tüzüğü'nün 2. maddesinde derneğin amacı “*Türk gençliğini Türk milliyetçili ülküsü altında toplamak*” şeklinde açıklanmıştır. Tüzüğü'nün 3. maddesinde ise derneğin bu amaca ulaşmak için; seminer, konferans, anma günleri, eğlence geceleri gibi çeşitli programlar yapabileceği ve dergi, bülten, gazete yayınlatabileceğinden bahsedilmiştir.⁴⁰⁵

Liseli Genç dergisi BÜD'den ÜGD'ye devir edildikten sonra derginin kapağında bulunan yazıda bir değişim yaşanmıştır. BÜD zamanında derginin kapağında “*Ülkümüz İçin Çarpacak Yüreğimiz*” yazmaktayken, ÜGD'ye devredildikten sonra “*Kanımız Aksa da Zafer İslam'ın*” şeklinde bir değişim yaşanmıştır.⁴⁰⁶

Hasret ve Genç Arkadaş dergilerinin kapatılmasından sonra ülkücü gençler tarafından *Ülkü Ocağı* dergisi yayınlanmaya başlanmıştır. 6 Haziran 1979 yılında yayın hayatına başlayan dergi sadece 4 ay yayın hayatını sürdürebilmiştir. *Ülkü Ocakları* dergisinin kapatılmasından sonra ÜGD tarafından 5 Ekim 1979 yılında *Nizam-ı Alem* gazetesi çıkarılmaya başlanmıştır. İlerleyen dönemde gazetenin içeriğinde çok fazla İslami unsurlara yer verilmesinden dolayı bizzat Türkeş tarafından yayın hayatına son verilmesi istenmiş ve gazetenin yayın hayatı sona ermiştir.⁴⁰⁷

ÜGD'nin aktif olarak faaliyette bulunduğu dönem ülkede anarşinin tekrar zirveye çıktığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde ÜGD tarafından yayınlanan bildirilerde, anarşinin kaynağı olarak ülkedeki sol faaliyetler gösterilmiştir. Bu dönemdeki siyasal atmosferden dolayı ÜGD üzerindeki baskılar yoğunlaşmıştır. Aslında bu durumun dernekler arasında bir süreklilik bulunmasından dolayı kaynaklandığı görülmektedir. Nitekim baskılardan kurtulmak ve faaliyetlere daha

⁴⁰⁴ İsim konusunda Milliyet Gazetesinde Şefkat Yetkin yazmaktadır. Diğer kaynaklarda ise o dönemde Genel Başkanlık görevini Şefkat Çetin'nin üstlendiği görülmektedir. Bu nedenden dolayı isim Şefkat Çetin olarak kullanılmıştır. *Milliyet*, 25.11.1978, s. 1-14.

⁴⁰⁵ Turhan, a.g.e., s. 859.

⁴⁰⁶ Satılmış-Turhan, *Ülkücü Hareketin ABC'si*, C. 2, s. 387.

⁴⁰⁷ Öznur'un eserinde *Nizam-ı Alem* gazetesinin yayın hayatına başladığı tarih olarak 5 Ekim 1978 yazmaktadır. Lakin kronolojik olarak sıra takip edildiğinde ve *Ülkü Ocakları* dergisinin son sayısında *Nizam-ı Alem* dergisinin kurulacak haberinin olmasından dolayı derginin yayın hayatına giriş tarihinin 5 Ekim 1979 olduğu düşünülmektedir. Öznur, *Ülkücü Hareket*, C.4, s. 23-25-27-28-29-30-31.

rahat devam edebilmek amacıyla yeni bir derneğin kurulmasına karar verilmiş olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ÜGD faaliyetlerine yeni kurulan dernek üzerinden devam etmiştir.

3.1.2.5. Ülkü Yolu Derneği

ÜGD'nin üzerinde artan baskılar sonucunda yeni bir dernek kurulmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda daha önceden Nevşehir'de kurulmuş ve yerel nitelikte faaliyet gösteren Ulu Ülkü Derneği (UÜD) ulusal düzeyde teşkilatlandırılmıştır. Nitekim UÜD'nin yapılan kongresinde tüzük ve tadilat değişikliğinin yanı sıra isim değişikliği de yapılmıştır. Bu değişiklik ile UÜD ismini Ülkü Yolu Derneği (ÜYD) olarak değiştirilmiş ve ÜYD'nin kuruluşu sağlanmıştır. ÜYD'nin başkanlığına ise 12 Eylül 1980 darbesine kadar görevine devam edecek olan Yaşar Yıldırım getirilmiştir.⁴⁰⁸ İsim değişikliği konusunda Akpınar; "Ülkü Yolu" isminin seçilmesini, Türkeş ve ülkücü hareket tarafından topluma sunulan üçüncü yola atıf yapıldığı şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur.⁴⁰⁹ ÜYD'nin faaliyete geçmesinden sonra Türkeş'inde gençlere tebrik mesajı göndererek, onları kutladığı görülmektedir.⁴¹⁰

Derneğin tüzüğü incelendiği zaman kendisinden önce kurulan derneklerle paralellik gösterdiği görülmektedir. Dernek tüzüğünün 2. maddesine göre derneğin gayesi "*Türk milliyetçiliği fikrinin yayılmasını ve gelişmesini sağlamaktır*" şeklinde açıklanmıştır. Derneğin bu amaca ulaşmak için; seminer, açık oturum, konferans düzenleyeceği ve Türk milliyetçiliğinin yayılmasına vesile olacak sosyal organizasyonların düzenleneceği belirtilmiştir.⁴¹¹

Tüzüğünün 3. maddesinde derneğin diğer kuruluşlarla olan ilişkisini düzenlenmiştir. Bu bağlamda derneğin; siyasi partilerle ilişkisi olmadığı yazılmış ve mensuplarının "Türk Ülküsüne" aykırı faaliyet göstermeyen kuruluşlarda çalışabileceğini vurgulamıştır. "Türk Ülküsüne" aykırı faaliyet gösteren kuruluşlar ise

⁴⁰⁸ Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 2, s. 583.

⁴⁰⁹ Akpınar, a.g.e., s. 313.

⁴¹⁰ *Milliyet*, 12.03.1980, s. 10.

⁴¹¹ Turhan, a.g.e., s. 954.

bölgecilik, mezhepçilik, bölücülük faaliyetlerini yürüten gruplar olarak tanımlanmıştır.⁴¹²

Ülkücü gençler tarafından bu dönemde son çıkarılan yayın organı *Birliğe Çağrı* olmuştur. 5 Aralık 1979 ile 28 Temmuz 1980 arasında çıkarılan dergide; ülkücü şehitler ve teşkilat ile ilgili konuların yanı sıra aktüel konularda da yayınlar yapılmıştır.⁴¹³ Aslında *Birliğe Çağrı* gazetesinin ÜGD tarafından çıkarılmaya başlandığı görülmektedir. Lakin ÜGD'nin kapatılması ve yerine ÜYD'nin geçmesiyle beraber yayın döneminin büyük çoğunluğunu ÜYD çatısı altında sürdürmüştür.

ÜYD tarafından “3 Mayıs Türkçüler Günü” ile ilgili bir bildiri yayınlanmış ve o dönemde komünizme karşı verilen mücadele hatırlatılarak, mücadelenin devam ettiği vurgulanmıştır.⁴¹⁴ Yayınlanan bildiri ülkücü hareketin köklerinin geçmişe dayandığını göstermesi bakımından önemli bir noktayı teşkil etmektedir. Nitekim ÜYD tarafından yayınlanan bu bildiri; Türk milliyetçileri açısından tarihi bir dönüm noktası olan 3 Mayıs'a atıf yapılarak, komünizme karşı milliyetçilerin mazide yürütmüş olduğu mücadeleye sahip çıktığı görülmektedir.

12 Eylül 1980'de gerçekleşen darbe ile ÜYD'nin varlığına son verilmiştir. Bu bağlamda ÜYD, 1966'dan 12 Eylül 1980 Darbesi'ne kadar kurulan teşkilatlar arasında ülkücü gençler tarafından kurulan son teşkilat olma özelliğine sahiptir.

3.1.3. 12 Eylül 1980 Darbesinden Sonra Ülkücü Gençlerin Teşkilatlanma Dönemi

12 Eylül 1980'de gerçekleşen darbeden ve etkilerinden Ülkücü Hareket'te oldukça etkilenmiştir. Darbe sonucunda, ülkücü hareketi siyasi arenada temsil eden MHP kapatılmış ve başta gençliğin “başbuğ” olarak gördüğü Türkeş olmak üzere partinin yönetim kadrosu tutuklanmıştır. Aynı zamanda darbeden sadece MHP'nin değil gençlik teşkilatları da etkilenmiştir. Nitekim darbeden sonra kurulan gençlik teşkilatları kapatılmış ve teşkilatlarda yönetici olarak görev yapan isimlerin yanı sıra birçok ülkücü gençte tutuklanmıştır. Bundan dolayı darbe sonrasında ülkücü hareketin

⁴¹² A.g.e., s. 954.

⁴¹³ Satılmış-Turhan, *Ülkücü Hareketin ABC'si*, C. 1, s. 144.

⁴¹⁴ Turhan, a.g.e., s. 967-968.

teşkilatlanma döneminde belli bir süre boşluk oluşmuştur. Bu durumun yaşanmasında darbenin yaratmış olduğu atmosfer en önemli etken olmuştur.

Dönemin koşulları gereği dernek kurmanın çok zor olmasından dolayı teşkilatlanma sürecinde ülkücü gençler tarafından farklı bir yöntem izlenmiştir. Nitekim gençler bu dönemde izin yerine bildirim tabii olmasından dolayı çıkaracakları dergi üzerinden teşkilatlanmayı sağlamışlardır.⁴¹⁵ Bu bağlamda ülkücü gençler tarafından; Ankara merkezli çıkarılan *Bizim Ocak* dergisinin, 1983 yılında yayın hayatına başlamıştır. Yayınlanan dergi vasıtasıyla; önce üniversitedeki gençlerin teşkilatlanması sağlanmış daha sonra ise verilen temsilcilikler vasıtasıyla ülke çapında teşkilatlanmaya gidilmiştir. Aynı zamanda bu dönemde gerçekleştirilen konferans, şölen, panel gibi sosyal organizasyonlar *Bizim Ocak* dergisinin tüzel kişiliği altında gerçekleştirilmiştir.⁴¹⁶

Bizim Ocak dergisi ile başlayan faaliyetlerin 1989 yılında dernekleşme yolu ile devam ettirilmesine karar verilmiş ve Gençlik Kültür ve Sanat Ocakları kurulmuştur. 1993 yılından sonra ise günümüzde de aktif olarak faaliyetlerine devam eden Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı kurulmuştur.⁴¹⁷

3.2. ÜLKÜCÜ GENÇLİK HAREKETİNİN MHP İLE İLİŞKİSİ

Milliyetçi gençlerin toplu bir şekilde teşkilatlanarak birlik oluşturmalarında CKMP-MHP'nin rolü göz ardı edilemeyecek derecede fazla olmuştur. Teşkilatların kuruluş aşamalarında, partinin gençleri bizzat desteklediği ve yardımcı olmuştur. Öyle ki bu destek bazen partinin gençlik kolları vasıtası ile sağlanmış, bazen de bizzat Türkeş'in en yakın kurmayları tarafından sağlanmıştır. Bu nedenden dolayıdır ki ülkücü gençlerin siyasal alanda CKMP-MHP'yi desteklemişler ve kendilerine lider olarak da Türkeş'i benimsemişlerdir. Aynı şekilde Ülkücü gençler doktrin olarak da "Dokuz Işık" doktrinini benimsediği gözlemlenmektedir. Bu nedenle ülkücü gençlik hareketini ve gençlik teşkilatlarını CKMP-MHP'den bağımsız bir şekilde düşünmek mümkün gözükmemektedir.

⁴¹⁵ Adnan İslamoğulları, *Bizimkisi Bir Ocak Hikayesi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, Mart 2017, s. 19.

⁴¹⁶ Akpınar, A.g.e., s. 313.

⁴¹⁷ Hasan Acar, *Milliyetçi-Türkiye: "Ülkücü Hareketin Dünü, Bugünü ve Geleceği"*, Nobel Yayın Dağıtım, (2. Baskı), Kasım 2018, s. 105-106.

Kurulan teşkilatların çoğunun tüzüğünde siyasetle ilgisi bulunmadığına dair bir madde yer almaktadır. Ancak kurulan derneklerin tüzükleri incelendiğinde, üyelerinin faaliyette bulunabileceği teşkilatların özelliklerine bakıldığı zaman siyasal alanda CKMP-MHP'yi işaret ettiği görülmektedir. Bu anlamda resmiyette ülkücü gençlik teşkilatları ile CKMP-MHP arasında her ne kadar organik bir bağ bulunmasa bile birlikte hareket etmişlerdir. Nitekim Türkeş'te partimizle aynı ideolojiyi paylaşan gençlik kuruluşları var derken bu durumu işaret etmiştir. Ülkücü gençlik teşkilatları, her ne kadar resmiyette yer almasa bile CKMP-MHP'nin gençlik kolları gibi hareket etmiştir. Nitekim ülkücü gençler seçim dönemlerinde; CKMP-MHP'nin seçim çalışmalarına katılmış, partinin ve “Dokuz Işık” doktrinin propagandasını yapmışlardır. 1973 yılında *Devlet* gazetesinin Türkeş ile yapmış olduğu söyleşide sorulan “*Milliyetçi Hareket'in geleceği hakkındaki düşünceleriniz; gençliğe emir ve tavsiyeleriniz, yapılacak seçimlerle ilgili istekleriniz neler olacaktır.*” sorusuna, Türkeş; Türk Milletini gelecekte büyük tehlikelerle karşı karşıya olduğunu vurgulamış ve “*Milliyetçi Hareketi*” gelecekte büyük bir mücadelenin beklediğini söylemiştir. Devamında ise; 14 Ekim 1973 yılında yapılacak olan seçimlerde, “*Ülkücü Bozkurtların*” seçim çalışmaları için harekete geçmeleri gerektiğini söyleyerek hedefin davayı “*Türk köyüne ve köylüsüne*” götürmek olduğunu belirtmiş ve milliyetçi gençliğin milleti ile bütünleşmesi gerektiğini vurgulamıştır.⁴¹⁸ Bu konuda Yalçın'da bu dönemde kurulan ülkücü gençlik teşkilatlarının, MHP'nin gençlik kolları gibi görevler üstlendiğini ve faaliyetlerde bulunduğunu ifade etmiştir.⁴¹⁹ Aynı zamanda ÜOD'nin, MHP ile bağlantılı olduğu gerekçesiyle kapatılması ise farklı bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim gençler ülkücü hareketi siyasi arenada temsil eden MHP için seçim çalışmaları yapmış, propaganda faaliyetlerine katılmış ve adeta gençlik kolları gibi görevler üstlenmiştir.

Ülkücü gençlik teşkilatları ile CKMP-MHP arasındaki ilişkiyi gösteren bir başka olgu ise teşkilatlanma aşamasında ortaya çıkmaktadır. Nitekim ülkücü gençlerin teşkilatlanmasında Taşer'in etkisi azımsanmayacak derecede fazla olmuştur. Taşer kurulan eğitim kamplarında rol aldığı gibi kurulan gençlik teşkilatlarında da yer almıştır. Aynı şekilde Türkeş'in 1973 yılında Ongun'a bizzat görev vererek ÜOD'yi

⁴¹⁸ Türkeş'in vermiş olduğu demeç için bkz. *Devlet*, 14.05.1973, s. 8.

⁴¹⁹ Yalçın, a.g.e., s. 133.

kurdurtması ise bu olgunun farklı bir örneği olmuştur. Nitekim 12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonra ülkücü harekete karşı açılan davanın ismi "MHP ve Ülkücü Kuruluşlar" şeklinde belirlenmiştir. Dava isminin bu şekilde yer alması ise MHP ve ülkücü kuruluşların tek bir yapılanmanın farklı kolları olarak görüldüğüne bir örnek oluşturmaktadır. Nitekim darbeden sonra gençlik kuruluşlarında görev yapmış ve ülkücü hareketin gençlik kuruluşlarıyla ilişkili olan birçok genç tutuklanmış ve davanın kapsamına konu olmuştur.

MHP ve gençlik teşkilatları arasında çift yönlü bir etkileşim söz konusu olmuştur. Nitekim MHP'nin gelişip, güçlendiği zaman gençlik teşkilatlarının da bu doğrultuda geliştiği, gençlik teşkilatlarının geliştiği dönemde ise MHP'nin de bu durumdan olumlu yönde etkilendiği görülmektedir. Nitekim Çalık'ın vermiş olduğu bilgiler de bu durumu doğrular niteliktedir. 1969-1971 yılları arasında MHP'nin Gümüşhane'de çok fazla etkili olamadığını belirten Çalık, bu etkinliğin oluşmasında TÜT'ün oynadığı role vurgu yapmıştır. 1972 yılında şehir dışına üniversite eğitimi için giden gençlerin; yaz mevsiminde memleketlerine geri döndükleri zaman ülkücü hareketin şehirdeki etkinliğinin arttığından bahsetmektedir. Nitekim gençlerin memlekete dönüşüyle birlikte ülkücü hareket adına aktif bir faaliyet gerçekleştirilmiş ve yine 1972'nin yaz aylarında TÜT'ün Gümüşhane şubesi kurulmuştur. Aynı zamanda TÜT'ün kurulmasıyla beraber şehirdeki ülkücü hareket adına olan inisiyatif gençlere geçmiştir.⁴²⁰

19 Kasım 1975 yılında MHP Gençlik Kolları tarafından ikincisi düzenlenen Türk Gençlik kurultayına MHP lideri Türkeş'te katılmıştır. Kurultayda Türkeş ülkücü gençlere hitap etmiş ve konuşmasını şu şekilde bitirmiştir: "*Milliyetçi Hareket, muzaffer olacak ve Türk milletinin yüzünü güldürecektir. Bu zafer, ülkücü gençlik olarak sizlerin eseriniz olacak ve mutlu büyük Türkiye sizlerin ülkücü başlarınızdan ve deniz gibi engin, inançlı yüreklerinizden doğacaktır.*"⁴²¹ Bu bağlamda Türkeş, ulaşılabilecek zaferde en büyük pay sahibinin ülkücü gençlerin olduğunu vurgulamış ve zafere gençleri de dahil etmiştir. Türkeş'in konuşmasını bu şekilde bitirmesi ülkücü

⁴²⁰ Çalık, a.g.t., s. 72-73.

⁴²¹ Devlet, 24.11.1975. s. 2-11.

gençlik ile MHP'nin ilişkisini ortaya koyması bakımından önemli olup bu durum aynı zamanda MHP'nin gençlik kesiminden aldığı gücü de gösterir nitelikte olmuştur.

3.3. ÜLKÜCÜ HAREKETTE EĞİTİM

Ülkücü camianın içinde sık sık sözü edilen ülkücü aydınlar kadrosunun oluşturulması için gençlik kilit bir rol oynamıştır. Nitekim iktidara gelindiğinde milliyetçi Türkiye'yi kurmak için gerekli olan kadronun, ülkücü hareketin milliyetçi bir ruh ile eğitmiş olduğu gençler tarafından oluşturulacağına inanılmıştır. Bu noktada Türkeş kullanmış olduğu milli elit kavramı ile yetiştirilecek olan ülkücü aydınlar kadrosunu işaret etmiştir.⁴²² Aynı zamanda Bilge Erdem'de ülkücü gençleri “*gelecekteki büyük Türkiye'nin yiğit mimarı*”⁴²³ olarak nitelemiş ve ülkücü gençliğin geleceğin Türkiye'sini kuracağını ifade etmiştir. Bu bağlamda CKMP-MHP için gençlik son derece önemli bir noktada yer almış ve gençliğin eğitilmesi için yoğun bir çaba gösterilmiştir.

Gençlik kesimi için yapılan eğitim çalışmalarının ilk kez 1965 yılında Türkeş'in genel başkan seçilmesiyle birlikte CKMP Genel Merkezi'nde başlamıştır. Bu eğitimler ilk başlarda 15-20 kişinin katılımıyla parti genel merkezinde gece dersleri şeklinde başlamış ve devamında gündüz dersleri şeklinde devam etmiştir. Derslere katılım sayısının artmasıyla beraber belli bir süre Türk Ocakları'nın salonları kullanılmıştır.⁴²⁴ İlk başlarda eğitimler “Türk Tarihi”, “Milli Ülkü”, “Türk Milliyetçiliği” gibi konular üzerinden bizzat Türkeş tarafından verilmiştir. Eğitim çalışmaları 1967-1969 yılları arasında ülke geneline yayılacak şekilde planlanmış ve bütün gençlik kolları başkanları Ankara'da eğitime tabi tutulmuştur. Bir ay süren bu eğitim faaliyetlerinde Türkeş'in yanı sıra Dünder Taşer, Muzaffer Özdağ, Galip Erdem gibi önemli isimler katılmışlardır. Eğitim çalışmaları 1969-1972 yılları arasında Türk Ocakları'nın tarihi binasında devam etmiştir. Nitekim bu binada GÜT ve ÜOB'nin de yerleri bulunmaktadır. 12 Mart Muhtırası ile gençlik teşkilatlarının kapanmasından sonra eğitim faaliyetlerine MHP Gençlik Kolları Merkezi'nden devam edilmiştir. İlerleyen süreçte gençlik teşkilatlarının tekrar kurulmasıyla beraber eğitim çalışmaları aktif

⁴²² Türkeş, *Dokuz Işık*, s. 387.

⁴²³ Bilge Erdem, “Ülkücü Gençlik”, *Devlet*, 24.11.1975, s. 5.

⁴²⁴ Turgut, a.g.e., s. 401.

olarak kurulan teşkilatlar üzerinden yapılmıştır. 1975 yılında ise ÜOD tarafından eğitim faaliyetlerinde gençlere danışmalık yapması için başkanlığını akademisyen kimliği olan Doc. Dr. Kamil Turan'ın yaptığı Yüksek İstişare Kurulu kurulmuştur. Kurul üyeleri gençlik kuruluşlarında görev yapmış İbrahim Doğan, Ramiz Ongun, Muharrem Şemsek, Sami Bal, Türkmen Onur gibi kişilerden oluşmuştur. 1976 yılına kadar görev yapan kurul tarafından düzenli olarak akademisyenlerin katıldığı seminerler organize edilmiştir.⁴²⁵

Türkeş'in başkanlığındaki CKMP Türk milliyetçiliği ekseninde bir ideolojik partiye dönüşmüş ve Türk milliyetçiliğini siyasi bir aksiyon haline getirmeye çalışmıştır. Bu bağlamda iktidara gelebilmek için fikirlerin seçmenlere anlatılması ve propaganda yapılması gerekmiştir. Parti merkezinde başlayan seminerlere ilk başlarda Türkeş ve Taşer öncülük etmiş ve bizzat kendileri vermiştir. Parti merkezinde başlayan eğitim faaliyetlerine olan ilgi zamanla artmaya başlamış ve ülkücü hareketteki teşkilatlanmanın yurt çapına yayılmasıyla beraber eğitimlere olan taleplerde artmaya başlamıştır. Taleplerdeki bu artışın ülkücü harekete bazı sorunlar ortaya çıkarmaya başlamıştır. Bunlardan birincisi eğitime dair uygulanan seminer, konferans vs. verebilecek eğitimci kadrosunun taleplere yetişebilecek ölçüde geniş olmamasıdır. Sorunlardan bir diğeri ise ülkücü hareketin kendi fikirlerini ulaştıramadığı yerlerde, özellikle gençler arasında ideolojinin yanlış algılanması istenmeyen sonuçlar vermesi şeklinde bir ihtimali ortaya çıkarmıştır.⁴²⁶ Bu noktada ülkücü hareket için yapılan eğitim faaliyetleri çok önemli bir noktayı teşkil etmiştir.

12 Şubat 1976 yılında *Ortadoğu* gazetesine vermiş olduğu demeçte Türkeş: “Geleceğin iktidarı olan gençlerimizin milliyetçi bir iktidarı gerçekleştirmek üzere demokratik mücadeleye girmelerinde en büyük görev partimize ve gençlerin düşüncelerini yoğuran milliyetçi fikir adamlarımıza ve yazarlarımıza düşmektedir (..)”⁴²⁷ diyerek gençlerin gelecek için hazırlanmasında milliyetçi entelektüellere büyük bir sorumluluk düştüğünü vurgulamaktadır. 1977 yılında ise MHP tarafından başkanlığını Namık Kemal Zeybek'in üstleneceği 70 kişilik “eğitimciler kadrosu”

⁴²⁵ Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 4, s. 600-601-602.

⁴²⁶ Nevzat Kösoğlu, *Tarihe Konuşmalar: Millet Meclisinde ve Askeri Mahkemede*, Ötügen Neşriyat A.Ş., (3. Baskı), İstanbul, 2010, s. 316-317-318.

⁴²⁷ Nalbantoğlu, a.g.e., s. 199.

oluşturulmuştur. Oluşturulan kadronun görevi ise yurt içindeki teşkilatlara eğitim vermenin yanı sıra geniş halk kitlelerine fikirlerin yayılması için çalışmalar yapmaktır.⁴²⁸

MHP Gençlik Kolları Genel Başkanı Türkmen Onur tarafından il ve ilçe teşkilatlarına gönderilen genelgede teşkilatlarda gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri üzerinde durmuştur. Genelgede bütün teşkilatlardan “Dokuz Işık” doktrinini temel alarak bir eğitim programı hazırlanması istenmiştir. Hazırlanan program etrafında yapılacak olan seminer faaliyetleri ise kitap, broşür, dergi gibi materyaller üzerinden yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır. Aynı zamanda teşkilatlardan “Dokuz Işık” doktrinini yanı sıra “Türk Töresi, Türk Tarihi, Disiplin ve Vazife Şuuru” konularında da çalışmalar yapılması ve eğitim verilmesi istenmiştir. Bunlara ek olarak ise kitap okumayı teşvik amaçlı bir kampanya başlatılmıştır.⁴²⁹

Gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinden bir diğerini ise CKMP-MHP tarafından kurulan gençlik kampları oluşturmaktadır. Gençlere bu kamplarda belirli dönemler boyunca sportif eğitimin yanı sıra fikri eğitim verilmiş ve kendilerini geliştirmeleri sağlanmıştır. Bu bağlamda ülkücü harekette gençlerin eğitimi üzerine özellikle düşünülmüştür. Çeşitli kadrolar oluşturulmuş, kamplar kurulmuş, seminerler, konferanslar vs. olmak üzere ülkücü gençlerin kendilerini geliştirmeleri için birçok yöntem kullanılmıştır.

Bu durum farklı bir olguyu ortaya çıkarmaktadır. MHP ve ülkücü gençlik teşkilatları, Orta-Doğu Anadolu'nun taşra kesiminde gençliğin siyasete adım atacakları mekanizmalar olarak görülmüştür. Nitekim gençlik döneminde MHP ve gençlik kuruluşlarında çalışıp yetişkinlik dönemine geldiğinde ise AP'de aktif olarak siyaset yapan kişilerin sayısı azımsanmayacak derecede çoktur.⁴³⁰ Bu olgu sadece çalışmanın yapıldığı 1968-1980 arasındaki dönemle sınırlı kalmamıştır. Önceden ülkücü harekette yetişen birçok genç, 12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonra başta Anavatan Partisi olmak üzere diğer partilerde de aktif siyasete devam etmiştir. Bu açıdan 1980 öncesinde ülkücü hareket ve kurulan gençlik teşkilatları adeta bir “siyaset

⁴²⁸ Öznur, *Ülkücü Hareket*, C. 4, s. 599.

⁴²⁹ *Devlet*, 15.03.1976, s. 8.

⁴³⁰ Bora-Can, a.g.e., s. 51.

okulu” gibi bir işlev görmüştür. Nitekim merkez sağ olarak kategorize edilen partilerin, ülkücü hareket tarafından yetiştirilen kadrolardan aktif bir şekilde yararlandığı görülmektedir.⁴³¹

3.4. İRKÇILIK-FAŞİZM-NAZİZM SUÇLAMALARI

1968-1980 arası dönemde ülkücü harekete yönelik gerek basında gerekse karşıt görüşler tarafından çeşitli iddialar atılmıştır. Bu iddiaların başında ülkücü harekete karşı yapılan Faşizm/Nazizm suçlamaları gelmektedir. Ülkücü harekete karşı yönlendirilen bir diğer iddia da hareketin “ırkçılık” ekseninde bir görüşe sahip olduğu yönünde olmuştur. Ülkücü harekete yönelik yapılan bu suçlamalarda kimi zaman ideolojik tutum, kimi zamanda ülkücü harekete yönelik karşıt propagandalar etkili olmuştur. Buna karşın isnat edilen suçlamaları ise ülkücü hareket hiçbir zaman kabul etmemiştir.

Faşizm/Nazizm suçlamalarında ülkücü gençlerin belirli bir dönem kullanmış oldukları “milliyetçi-toplumcular” ismi önemli faktörlerden birisi olmuştur. Nitekim bu isim belirli çevreler tarafından “nasyonal sosyalizm” şeklinde algılanmış ve bu yönde propaganda yapılmıştır. Fakat bu suçlamayı ülkücü hareket hiçbir zaman kabul etmemiştir. Nitekim 1969 yılında daha önceleri ülkücü hareket içerisinde bulunan bir grup tarafından; İzmir’de “Nasyonal Aktivitede Zinde İnkişaf (NAZİ)” adında bir dernek kurulmuş ve derneğe karşı ilk tepkiyi ülkücü hareket göstermiştir.⁴³² İlerleyen dönemlerde ise “milliyetçi-toplumcu” tabirinin harekete zarar vermemesi ve yapılan karşıt propagandaların önüne geçilmek istenmesinden dolayı bizzat Türkeş tarafından “milliyetçi-toplumcu” tabirinin kullanılması yasaklanmıştır.⁴³³ Aynı şekilde “milliyetçi-toplumcu” tabiri 12 Eylül sonrasında ülkücü harekete karşı açılan “MHP ve Ülkücü Kuruluşlar” davasında da argüman olarak kullanılmış ve ülkücü hareketin faşist bir yapıda bulunduğu iddiasına delil olarak gösterilmiştir. Öyle ki “milliyetçi-toplumcu” tabiri ülkücü hareketin doktrini olarak sunulmuştur. Türkeş ise yapmış olduğu savunmada milliyetçilik ve toplumculuk ilkelerinin, Dokuz Işık doktrininin sadece maddelerinden ikisi olduğu vurgulamış ve tabirin farklı manalara

⁴³¹ Türkeş bu dönemde 250.000 gencin ülkücü hareket tarafından eğitildiğini söylemiştir. Turgut, a. g. e., s. 404.

⁴³² Bora-Can, a.g.e., dipnot 5, s. 44.

⁴³³ Satılmış-Turhan, Ülkücü Hareketin ABC’si, C. 2, s. 445.

çekilmesinden dolayı süreç içerisinde kullanımının yasaklandığını söylemiştir. Ayrıca Türkes yapmış olduğu savunmada Gökalp'e atıf yaparak, toplumsuluk ilkesinin Gökalp'in kullanmış olduğu tenasütçülük/dayanışmacılık kavramının bir karşılığı olarak kullanıldığını ifade etmiştir.⁴³⁴

Ülkücü hareketin, Faşizm/Nazizm'in bir benzeri olduğu yönünde yapılan bu suçlamalara Türkes: *"Türk milliyetçiliği her çeşit taklitten arınmış, kendi cemiyetinin değerlerine bağlı ve o değerleri geliştirici bir harekettir. Özentiye ihtiyacı yoktur"*⁴³⁵ şeklinde cevap vermiştir. Nitekim Ülkücü gençlik teşkilatlarından TÜT'ün kurucusu ve başkanı olan Şevket Barutçu da bu konuya dikkat çekmiştir. Barutçu; TÜT'ün, ÜTD olarak isminin değiştirildiği kongrede yapmış olduğu konuşmada faşizm suçlamalarına değinmiş ve ülkücü hareketin içerisindeki hiçbir arkadaşlarının bu suçlamalardan hüküm giymediğini vurgulamıştır.⁴³⁶ İsmail Alev Arık da faşizm konusunda hüküm vermek için gerek milliyetçi hareketin lider kadrosunun gerekse de gençlik kuruluşlarının vermiş olduğu beyanlar, bildirimler, yapılan toplantılar vs. gibi kaynakların incelenmesi gerektiğini söylemiştir. Bu incelemeler sonucunda ise milliyetçi hareketin, faşizm ile uyuşmadığını vurgulamıştır.⁴³⁷ Aynı şekilde ülkücü gençlerin etmiş oldukları ülkücü yeminine bakıldığında da karşı olunan ideolojiler arasında faşizmin yer aldığı görülmektedir.⁴³⁸

İrkçilik suçlamaları ise ülkücü hareketin ideolojisinden yani Türk milliyetçiliğini benimsemesinden kaynaklanmaktadır. İrkçilik hakkında Türkes tarafından: *"Açıkça söylüyorum biz ırkçı değiliz. Duymayanlar duysun ırkçı değiliz"*⁴³⁹ sözleri bu suçlamalarında ülkücü hareket tarafından kabul edilmediğini göstermektedir. Aynı zamanda Türkes milliyetçiliğe bakış açısını; *"Milliyetçilik anlayışımız manevi şuurlanmaya dayanır, milli sınırlarımız üzerinde Türklük şuuruna erişmiş, samimi olarak "Ben Türk'üm" diyen herkes Türk'tür. Milliyetçilik ve Türk'ün tayininde bölücü unsurlara, antropolojik ırkçılığa, mezhepçilik ve bölgeliğe inanmıyoruz."*⁴⁴⁰ sözleri ile etmiştir. Bu bağlamda ülkücü hareketin Nazizm/Faşizme

⁴³⁴ Türkes, 12 Eylül Adaleti(!) Savunma, s. 84.

⁴³⁵ Türkes, Dokuz Işık, s. 114.

⁴³⁶ Bozkurt, Mayıs 1973, S. 9, s. 4.

⁴³⁷ İsmail Alev Arık, "Milliyetçi Hareket "Faşist" Bir Hareket Değildir", Devlet, 12.05.1969, s. 8.

⁴³⁸ Satılmış-Turhan, Ülkücü Hareketin ABC'si, C. 3, s. 786-787.

⁴³⁹ Türkes, Dokuz Işık, s. 88.

⁴⁴⁰ A.g.e., s. 123.

veya ırkçılığa varan bir milliyetçilik görüşüne sahip olmadığı görülmektedir. Esasen ülkücü hareketin Türk milliyetçiliğine bakış açısının Gökalp'in çizmiş olduğu bir ekseninde olduğu belirtilmelidir. Gökalp'in izleri, Türkeş tarafından kaleme alınan Dokuz Işık doktrininde de açık bir şekilde görülmektedir.⁴⁴¹ Aynı şekilde Gökalp'in görüşlerinin ülkücü hareket üzerindeki etkisi gösteren farklı bir örnek ise; gençlik kuruluşları tarafından düzenli olarak 25-31 Ekim tarihleri arasında “Ziya Gökalp Haftası” düzenlenmesidir. Bu durum ülkücü hareket tarafından Gökalp'e özel bir değer atfedildiğini göstermektedir. Bu bağlamda ülkücü hareketin milliyetçilik anlayışının ırkçı bir çizgiye dayanmadığı ve bir kültür milliyetçiliği olduğu görülmektedir.

⁴⁴¹ Sebahattin Pul, “Alparslan Türkeş'in Milliyetçi-Toplumcu Fikirleri ve Türk Siyasal Yaşamına Etkileri (1965-1971)”, *Yeni Düşünce*, S. 823, Şubat 2019, s. 55.

SONUÇ

Türk siyasal hayatında, Türk milliyetçiliğinin önemli ve belirleyici bir konumda olmuştur. Türk milliyetçiliğinin uzun yıllar süren kurumsallaşma ve kitleselleşme süreci ülkücü hareketin, Türk siyasal hayatına girişiyle beraber farklı bir aşamaya geçmiştir. Nitekim ülkücü hareketle beraber Türk milliyetçiliği toplumun belli kesimlerinde daha fazla teşkilatlanma aşamasına geçmiştir. Bu bağlamda ülkücü hareketin gençlik teşkilatları önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Çünkü kurulan ülkücü gençlik teşkilatları vasıtasıyla Türk milliyetçiliğinin gençler üzerinde yayılması konusunda çaba gösterilmiştir. Nitekim kurulan gençlik teşkilatlarının tüzükleri incelendiğinde amaç kısmında bu olgu açıkça görülmektedir. Teşkilatlar kendilerine koymuş oldukları amaçlara ulaşmak için ülke çapında kapsamlı bir şekilde faaliyetler icra etmiştir. Gençlik teşkilatları tarafından bu dönemde birçok yayın organı yayınlanmış, milliyetçi aydınlar vasıtasıyla gençlere seminerler verilmiş ve konferanslar düzenlenmiştir. Aynı zaman milli şuurun daha iyi işlenebilmesi içinse Türk tarihi açısından önemli olan günlerde şölenler ve geceler düzenlenmiştir.

Türk milliyetçiliği fikrinin geliştirilmesine ve yayılmasına yönelik bu tür faaliyetler, ülkücü hareketten önce kurulan çeşitli milliyetçi dernekler tarafından da yapılmıştır. Ancak ülkücü hareketin bu noktada farklı bir özelliği ve önemi ortaya çıkmaktadır. Öncelikle ülkücü hareketle birlikte Türk milliyetçiliği siyasal alanda temsil edilmeye başlanmıştır. Bu durum ortaya çıkan en önemli faktörlerden birisidir. Diğer bir faktör ise uzun yıllar boyunca farklı teşkilatlarda dağılmış olan milliyetçi gençliği, ülkücü hareketin kendi bünyesi etrafında tek bir çatı altında birleştirmiştir. Nitekim milliyetçiler daha önceki dönemlerde de tek bir çatı altında birleşmek için çeşitli faaliyetler gerçekleştirmiş ve bu faaliyetler Türk Milliyetçiler Derneği'nin kurulması ile sonuçlanmıştır. Ancak Türk Milliyetçiler Derneği'nin faaliyette bulunduğu dönem çok kısa bir süreyi kapsamıştır. Daha sonra ise milliyetçiler tarafından bu birleşmenin, ülkücü hareket tarafından gençlik teşkilatlarının kuruluşuna kadar gerçekleştirilemediği görülmektedir.

1968-1980 yılları arasında ülkücü hareket ve gençlik kuruluşları tarafından verilen mücadelenin farklı bir özelliği ise, ülkücü gençlerin devleti koruma iddiasıyla üstlenmiş olduğu misyondur. Bu bağlamda tarihten alınan mirasın önemli bir yer

tuttuğu görülmektedir. Nitekim Türk milliyetçilerinde özellikle 1940'lı yıllarda başlayan anti-komünist reaksiyon bu dönemde ülkücü harekete etki etmiştir. Aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin, Türk kimliğine dayalı bir ulus devlet olarak kurulması da devletin korunması konusunda farklı bir etken olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum ise kendisini ülkücü gençler tarafından kullanılan "Yıkılsın Düzen, Yaşasın Devlet" sloganında açık bir şekilde göstermektedir. Bu bağlamda dönem boyunca ülkücü hareket ve gençler devleti koruma iç güdüsü ile hareket etmişlerdir. Ülkücü hareketin bu şekilde bir davranışta bulunmasında ülkedeki sol devrimci dalganın yükselişe geçmesi etkili olmuştur. Dönem boyunca ülkücü hareket tarafından ülkede sol bir ihtilalin provasının yapıldığı ileri sürülmüştür. Nitekim ülkücü hareketin; ülkede yaşanan sol gençlik hareketlerini ve sol tarafından ortaya koyulan Milli Demokratik Devrim tezini bu şekilde değerlendirmiştir. Bu durum ise geçmişten bu yana mücadele edilen sosyalist düşüncenin gelinen koşullarda sadece milliyetçiliği değil, devletin ve rejimin de tehdit edildiği şeklinde bir algıyı ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda 1968-1980 yılları arasında ülkücü gençlerin vermiş olduğu mücadelenin temelini, anti-komünist bir refleks ve kendisine atfettiği devleti koruma misyonu oluşturmuştur.

Ülkücü hareketin anti-komünist bir reaksiyon göstermesi, hareketin aksiyon olmak için ortaya koymuş olduğu uğraşları sekteye uğratmıştır. Nitekim Dokuz Işık doktrini, topluma komünizm ve kapitalizm dışında bir üçüncü yol sunulmuştur. Ancak dönemin içinde bulunduğu koşullar göz önüne alındığında bu doktrinin uygulanması için bir fırsatın bulunmadığı görülmektedir. Bu durum ise geçmişten gelen bir özelliği ortaya çıkarmaktadır. Nitekim Türk milliyetçiliğinin tarihi incelendiğinde ideolojiye etki eden durumların daha çok tepkilerden kaynaklandığı görülmektedir. Gerek Osmanlı Devleti'nde milliyetçiliğin ortaya çıkışı gerek 1944 yılında yaşanan devlet ile ayrışma da genel itibariyle tepkisel bir durum söz konusudur.

Geçmişten gelen miras kendisini sadece anti-komünizm ekseninde göstermemiştir. Öyle ki ülkücü hareket tarafından kullanılan ve rağbet gören sloganlardan "Tanrı Türk'ü Korusun" ve "Tanrı Dağı Kadar Türk, Hıra Dağı Kadar Müslümanız" gibi sloganlar 1946 yılında kurulan Türk Gençlik Teşkilatı tarafından kullanılmıştır. Ayrıca daha önceki dönemlerde kurulmuş olan milliyetçi teşkilatlarda

aktif olarak faaliyetlerde bulunan gençler, ilerleyen dönemlerde ülkücü hareket içerisinde faaliyetlerde bulunmuş ve ülkücü gençler üzerinde etkili olmuştur. Nitekim bu isimler gençliğin yetişmesi için verilen eğitim çalışmalarında görev almış, yazmış oldukları yazılar ile de gençliğe etki etmişlerdir. Aynı şekilde ülkücü hareketin fikri kökleri geçmişe dayandırılmış ve geçmiş dönemdeki milliyetçi aydınlara, olaylara sık sık atıf yapılmıştır. Bu bağlamda ülkücü harekete geçmişten köklü bir fikri mirasın kalmasının yanı sıra insan kaynağı ve tecrübenin de miras kaldığı görülmektedir.

1968-1980 döneminde ülkücü hareket tarafından kurulan gençlik teşkilatları çeşitli sebepler ile kapanmış ve faaliyetleri durdurulmuştur. Ancak kısa bir süre içerisinde amacı ve gayesi aynı olan teşkilatlar ülkücü gençler tarafından farklı isimler altında tekrar kurulmuş ve aktif bir şekilde faaliyete geçmiştir. Bu durum dönem boyunca ülkücü hareketin gençlik teşkilatlarında bir sürekliliğin yaşandığını göstermektedir. Aynı zamanda bu dönemde kurulan ülkücü gençlik teşkilatları adeta bir siyaset okulu gibi işlev görmüştür. Bu bağlamda ülkücü hareketin gençlik teşkilatlarından yetişen birçok genç, ilerleyen yıllarda farklı siyasi partilerde görev almış ve Türk siyasal hayatına katılmıştır. Ülkücü hareket tarafından siyasal hayatta kalıcı olabilmek ve iktidara geldiğinde istediği hedeflere ulaşabilmek için gençlik kesimine özel bir önem verildiği görülmektedir. Bu nedenle ülkücü gençlerin eğitilmesi ve kendilerini geliştirmesi için özellikle ilgilenilmiş ve gelecek için gençlerden kadro oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda yetiştirilen kadrolar sadece MHP saflarında yer almamış, merkez sağ denilebilecek partiler de bu kadrolardan yararlanmışlardır.

Sonuç olarak ülkücü hareketin siyaset sahnesine çıkmasıyla beraber Türk milliyetçiliğinin seyrinde bir değişiklik meydana gelmiştir. Nitekim uzun yıllar dernekler ve dergiler aracılığıyla temsil edilen Türk milliyetçiliği, ülkücü hareketin ortaya çıkmasıyla siyasi partiler bazında temsil edilmeye başlanmıştır. Yaşanılan bu değişiklik milliyetçi gençler üzerinde de etkili olmuştur. Bu bağlamda milliyetçi gençler; ülkücü hareketin çatısı altında toplanmış ve gerçekleştirilen faaliyetlere en büyük katkıyı gençler sağlamıştır. Nitekim bu konuda Türkeş'te ulaşılacak bir zaferde en büyük payın ülkücü gençlere ait olduğunu söylemiştir. Milliyetçi gençlerin ülkücü hareket şeklinde bir çatı altında toplanması Türk milliyetçiliğinin kitleselleşmesine

büyük bir yarar sağlamıştır. Bu bağlamda başlangıçta belli bir entelektüel aydın tarafından savunulan Türk milliyetçiliği zaman içerisinde toplumsal tabana inmiş ve kitleselleşme yönünde önemli bir adım atmıştır. Bu adım atılmasında ise ülkücü gençler tarafından kurulan teşkilatlar kilit bir rol oynamıştır.

KAYNAKÇA

A) Kitaplar

ACAR, Hasan, **Milliyetçi-Türkiye: “Ülkücü Hareketin Dünü, Bugünü ve Geleceği”**, Nobel Yayın Dağıtım, (2. Baskı), Kasım 2018.

AHMAD, Feroz, **Modern Türkiye'nin Oluşumu**, (Çev. Yavuz Alogan), Kaynak Yayınları, (15. Baskı), Ağustos 2016.

AKÇURA, Yusuf, **Üç Tarz-ı Siyaset**, (Haz. Mehmet Ali Erdem), Lotus Yayınevi, (3. Baskı), Ocak 2008.

-----, **Türkçülük: Türkçülüğün Tarihi Gelişimi**, İlgı Kültür Sanat Yayıncılık, (2. Baskı), İstanbul, Kasım 2009.

AKPINAR, Hakan, **Kurtların Kardeşliği CKMP'den MHP'ye Ülkücü Hareketin Kısa Tarihi**, Kamer Yayınları, İstanbul, 2016.

ALİKOÇ, Fethi, **1968-2018 50 Yıl Önce 50 Yıl Sonra ... ve Ülkü Ocakları**, Togan Yayıncılık, Aralık 2018.

ARAI, Masami, **Jön Türk Dönemi Türk Milliyetçiliği**, (Çev. Tansel Demirel), İletişim Yayınları, (6. Baskı), İstanbul, 2016.

ATATÜRK, Mustafa Kemal, **Nutuk**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2012.

ATEŞ, Toktamış, **Yaşasın Cumhuriyet: Konferanslar**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Kasım 2000.

BAŞGİL, Ali Fuad, **27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri**, (Çev. Cemal Aydın), Yağmur Yayınevi, (7. Baskı), İstanbul, 2017.

BAYKAM, Bedri, **68'li Yıllar Eylemciler**, İmge Kitabevi, Aralık 1998.

BORA, Tanıl-CAN, Kemal, **Devlet Ocak Dergâh: 12 Eylül'den 1990'lara Ülkücü Hareket**, İletişim Yayınları, (10.Baskı), İstanbul, 2015.

- BORA, Tanıl, **Cereyanlar Türkiye’de Siyasi İdeolojiler**, İletişim Yayınları, (2. Baskı), İstanbul, 2017.
- ÇAVDAR, Tevfik, **Türkiye’nin Demokrasi Tarihi: 1950’den günümüze**, İmge Kitapevi, (85. Baskı), Ankara, Ekim 2013.
- DARENDELİOĞLU, İlhan, **Türkiye’de Komünist Hareketleri**, Toker Yayınları, (5. Baskı), İstanbul, 1979.
- , **Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri**, Toker Yayınları, 1968.
- Dokuz Işık Milliyetçilik Yolu**, M.H.P Genel Merkez Yayınları, Emel Matbaacılık, Ankara, 1974.
- DURAL, Baran, **Pratikten Teoriye Milliyetçi Hareket Cilt 1-2**, Bilge Karınca, İstanbul, 2011.
- ERDEM, Galip, **Suçlamalar-1 Sağcılık Faşizm**, Ötüken Neşriyat, (4. Baskı), İstanbul, Şubat 2017.
- ERSAN, Vehbi, **1970’lerde Türkiye Solu**, İletişim Yayınları, (3. Baskı), İstanbul, 2014.
- ERYILMAZ, Bilal, **Osmanlı Devleti’nde Millet Sistemi**, Ağaç Yayıncılık, İstanbul, 1992.
- FEYİZOĞLU, Turhan, **FKF Fikir Kulüpleri Federasyonu**, Ozan Yayıncılık, (3.Baskı), Ocak 2015.
- , **Fırtınalı Yıllarda Ülkücü Hareket**, Ozan Yayıncılık, (3.Baskı), Nisan 2005.
- , **Fırtınalı Yılların Gençlik Liderleri Konuşuyor**, Ozan Yayıncılık, (4. Baskı), İstanbul, 2010.
- GEORGEON, François, **Osmanlı-Türk Modernleşmesi 1900-1930**, (Çev. Ali Berktaş), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ocak 2006.

- , **Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri Yusuf Akçura 1876-1935**, (Çev. Alev Er), Yurt Yayınları, Ankara, Ocak, 1986.
- GİRİTLİ, İsmet, **Gençlik Hareketleri ve Ötesi**, Garanti Matbaası, İstanbul, 1976.
- GÖKALP, Ziya, **Türkçülüğün Esasları**, Tümce Yayınları, Şubat 2008.
- , **Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak**, (Haz. Osman Karatay), Akçağ Yayınları, Ankara, 2006.
- GÜLER, Kadir Kaan, **Alparslan Türkeş, Türk Milliyetçiliği Fikri ve CKMP**, Deli Dumrul Kitap, Haziran 2017.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin, **Milliyetçilik Ülkücülük Aydınlar**, Töre-Devlet Yayınevi, (2. Baskı), Ankara, 1976.
- Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri**, (Haz. İrfan Neziroğlu, Tuncer Yılmaz), Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yayınları, C. 5, Aralık 2013.
- İSLAMOĞULLARI, Adnan, **Bizimkisi Bir Ocak Hikayesi**, Ötüken Neşriyat, İstanbul, Mart 2017.
- KABACALI, Alpay, **Türkiye’de Gençlik Hareketleri**, Gürer Yayınları, (2. Baskı), Ekim 2007.
- KAFESOĞLU, İbrahim, **Türk Milliyetçiliğinin Meseleleri**, Ötüken Neşriyat, (5. Baskı), İstanbul, Aralık 2013.
- KARABACAK, Ahmet B., **Üç Hilal’in Hikayesi**, Bilgeoğuz Yayınevi, İstanbul, 2015.
- KARPAT, Kemal H., **Osmanlı’dan Günümüze Kimlik ve İdeoloji**, (Çev. Güneş Ayas), Timaş Yayınları, (3. Baskı), İstanbul, 2009.
- , **Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller**, Afa Yayıncılık, Ekim 1967.

- KILINÇ, Erol, **İhtilal, İhtiras ve İdeal 68 Kuşağı Hakkında**, Ötüken Neşriyat AŞ, İstanbul, 2012.
- KIŞLALI, Ahmet Taner, **Öğrenci Ayaklanmaları**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1974.
- KÖKNEL, Özcan, **Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1981.
- KÖSEOĞLU, Nevzat, **Tarihe Konuşmalar: Millet Meclisinde ve Askeri Mahkemede**, Ötüken Neşriyat, (3. Baskı), İstanbul, 2010.
- KUSHNER, David, **Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu (1876-1908)**, (Çev. Şevket Serdar Türet, Rekin Ertem, Fahri Erdem), Kervan Yayınları, İstanbul, 1979.
- KUZU, Ali, **Alparslan Türkeş Dokuz Işık Ülkücü Hareketin Tarihi**, Kariyer Yayınları (2. Baskı), İstanbul, Aralık 2015.
- KÜÇÜKİZSİZ, Recep, **Bu Davaya Can Verenler**, Yalnızkurt Yayınları, (2. Baskı), İstanbul, 1996.
- LANDAU, Jacob M., **Pantürkizm**, (Çev. Mesut Akın), Sarmal Yayınevi, Aralık, 1999.
- , **Türkiye’de Aşırı Akımlar**, (Çev. Erdinç Baykal), Turhan Kitapevi, Ankara, 1978.
- LEWIS, Bernard, **Modern Türkiye’nin Doğuşu**, (Çev. Boğaç Babür Turna), Arkadaş Yayınları, (7. Baskı), Ankara, 2014.
- LÜKÜSLÜ, Demet, **Türkiye’nin 68’, Bir Kuşağın Sosyolojik Analizi**, Dipnot Yayınları, Ankara, 2015.
- MARDİN, Şerif, **Jön Türklerin Siyasi Fikirleri 1895-1908**, İletişim Yayınları, (5. Baskı), Ağustos 1994.
- M.H.P ve Ülkücü Kuruluşlar İddianamesi**, (Ankara, Çankırı, Kastamonu İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı), Ankara, 1981.

- MÜFTÜOĞLU, Mustafa, **Çankaya'da Kabus, 3 Mayıs 1944**, Yağmur Yayınevi, İstanbul, 1977.
- NALBANTOĞLU, Muhiddin, **Alparslan Türkeş ile Tarihi Aydınlatan Sohbetler**, Toker Yayınları, İstanbul, 2010.
- ÖKSÜZ, İskender, **Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemi**, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2015.
- ÖZDAĞ, Ümit, **Menderes Döneminde Ordu-Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali**, Boyut Kitapları, (2. Baskı), 2004.
- ÖZNUR, Hakkı, **Ülkücü Hareket: CKMP'den MHP'ye**, C. 1, Alternatif Yayınları, Ocak 1999.
- , **Ülkücü Hareket: Milliyetçi Kuruluşlar, Ülkücü Kuruluşlar, Şehitlerimiz**, C. 2, Alternatif Yayınları, Ocak 1999.
- , **Ülkücü Hareket: Yayın Organları, Makaleler, Temel Kavramlara Ülkücü Bakış, Tebliğler, Ülkücü Hareket'te Eğitim ve Teşkilat**, C. 4, Alternatif Yayınları, Ocak 1999.
- SANÇAR, Nejdet, **Türkçülük Üzerine Makaleler**, Töre-Devlet Yayınevi, Ankara, 1976.
- SARINAY, Yusuf, **Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları 1912-1931**, Ötüken Neşriyat AŞ, İstanbul, 1994.
- SATILMIŞ, Alihan-TURHAN, Metin, **Ülkücü Hareketin ABC'si**, C. 1, Altinküre Yayınları, Ankara, 2002.
- , **Ülkücü Hareketin ABC'si**, C. 2, Altinküre Yayınları, Ankara, 2002.
- , **Ülkücü Hareketin ABC'si**, C. 3, Altinküre Yayınları, Ankara, 2002.

SAYILGAN, Aclan, **Türkiye’de Sol Hareketler**, Doğu Kütüphanesi, (5. Baskı), İstanbul, 2009.

SAYIN, Mehmet, **Ülkücü Hafıza**, Bilgeoğuz Yayınevi, Ocak 2015.

SEFERCİOĞLU, Necmettin, **Türk Milliyetçiler Derneği ve Kapatılış Davası**, Bilgeoğuz Yayınevi, İstanbul, 2012.

-----, **3 Mayıs 1944 ve Türkçülük Davası**, Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayınları, Mart 2009.

SUNAY, Cengiz, **Türk Siyasetinde Sivil-Asker İlişkileri**, Orion Kitabevi, Ankara, 2010.

-----, **Türk Siyasi Hayatı ve İlgili Literatür**, Orion Kitabevi, Ankara, 2015.

TAYLAK, Muammer, **27 Mayıs ve Türkeş**, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1977.

-----, **Türkiye’de Öğrenci Hareketleri**, Hamle Yayınevi, İstanbul, 1997.

TEKİN, Arslan, **Alparslan Türkeş’in Liderlik Sırları**, Okumuş Adam Yayınları, (3. Baskı), İstanbul, Mayıs 2015.

TOKER, Metin, **Solda ve Sağda Vuruşanlar**, Akis Yayınları, Temmuz 1971.

TUNAYA, Tarık Zafer, **Türkiye’nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri**, Yedigün Matbaası, İstanbul, 1960.

-----, **Türkiye’de Siyasi Partiler**, İletişim Yayınları, (4. Baskı), C. 1, İstanbul, 2011.

TURAN, Şerafettin, **Türk Devrim Tarihi: Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (27 Mayıs 1960-12 Eylül 1980)**, Bilgi Yayınevi, C. 5, Ocak 2002.

TURGUT, Hulusi, **Türkeş’in Anıları Şahinlerin Dansı**, ABC Yayınları, Ekim 1995.

TURHAN, Metin, **Ülkü Ocakları**, Bilgeoğuz Yayınevi, İstanbul, 2010.

- TÜRKEŞ, Alparslan, **Dava**, (Haz. İlhan Bahar), Kamer Yayınları, İstanbul, 2014.
- , **Dokuz Işık**, Burçak Yayınları, (4. Baskı), İstanbul, Mayıs 2000.
- , **Türkiye'nin Meseleleri**, Kutluğ Yayınları, (6. Baskı), İstanbul, 1976.
- , **1944 Milliyetçilik Olayı**, Kutluğ Yayınları, (11. Baskı), İstanbul, 1975.
- , **12 Eylül Adaleti(!) Savunma**, Hamle Yayınevi, İstanbul, 1994.
- Türkiye'deki Anarşi ve Terörün Gelişmesi, Sonuçları ve Güvenlik Kuvvetleri ile Önlenmesi**, Başbakanlık Basımevi, Ankara, Nisan 1962.
- UÇAR, Fuat, **Üç Tarz-ı Siyaset "Türkçülüğün Manifestosu" (Osmanlıcılık İslamcılık-Türkçülük)**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, (2. Baskı), İstanbul, Mart 2009.
- Ülkücü Komando Kampları**, Kaynak Yayınları, (4. Baskı), Nisan 1977.
- ÜSTEL, Füsun, **İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları (1912-1931)**, İletişim Yayınlar (3. Baskı), İstanbul, 2010.
- YALÇIN, E. Semih, **Başbuğ Alparslan Türkeş**, Berikan Yayınevi, Ankara, 2017.
- YILDIRIM, Ali, **FKF Dev-Genç Tarihi**, Doruk Yayıncılık, (3. Baskı), Mayıs 2008.
- YILMAZ, Tansel Sülker, **Türkiye'de Gençlik Hareketleri**, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997.
- YORGANCILAR, Serkan, **Akıncılar: İslamcı Gençliğin Yazılmamış Öyküsü**, Otorite Kitap, Ocak 2016.
- ZÜRCHER, Erik Jan, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, (Çev. Yasemin Saner), İletişim Yayınları, (30. Baskı), İstanbul, 2015.
- 1965-1971 Türkiye'de Devrimci Mücadele ve Dev-Genç**, Kurtuluş Yayınları, Mart 1971.

B) Makaleler ve Kitap Bölümleri

ABADAN, Nermin, “Türk Gençliğinin Değer Yargıları ve Siyasi Davranışı”, **AÜSBF Dergisi**, C 20, S. 1, 1965 (ss. 199-221)

AĞAOĞULLARI, Mehmet Ali, “Aşırı Milliyetçi Sağ”, **Geçiş Sürecinde Türkiye**, (Der. Irvin C. Schink, E. Ahmet Tonak), Belge Yayınları, (6. Baskı), Aralık 2013 (ss. 287-358)

AKYOL, Taha, “Milliyetçi Liberalizmden Liberal Milliyetçiliğe”, **Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce: Milliyetçilik**, (Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekin), İletişim Yayınları, (5. Baskı), C. 4, İstanbul, 2017 (ss. 718-750)

ARIK, İsmail Alev, “Milliyetçi Hareket “Faşist” Bir Hareket Değildir”, **Devlet**, 12.05.1969.

ATILGAN, Gökhan, “Sanayi Kapitalizminin Şafağında”, **Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Siyasal Hayat**, (Haz. Gökhan Atılğan, Cenk Saraçoğlu, Ateş Uslu), Yordam Kitap, 2015 (515-656)

-----, “Türkiye’de Toplumsal Sınıflar: 1923-2010”, **1920’den Günümüze Toplumsal Yapı ve Değişim**, (Der. Faruk Alpkaya, Bülent Duru), Phoenix Yayınevi, (2 Baskı), Eylül 2012 (ss. 323-366)

ATSIZ, Hüseyin Nihal, “3 Mayıs 1944”, **Orkun II**, S. 3-4, Nisan-Mayıs 1962.

-----, “Başvekil Saracoğlu Şükrü’ye Açık Mektup”, **Orhun**, S. 15, Mart 1944.

-----, “Başvekil Saracoğlu Şükrü’ye İkinci Açık Mektup”, **Orhun**, S. 16, Nisan 1944.

AYDEMİR, Sefa Salih, **12 Mart 1971 Askeri Muhtırasına Giden Süreçte Üniversite Olayları**, Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, C. 3, S. 5, 2014 (ss. 43-51)

AYDIN, Suavi, “Milli Demokratik Devrim’den Ulusal Sola Türk Solunda Özgücü Eğilim”, **Toplum ve Bilim**, S. 78, 1998 (ss. 59-89)

- BARUTÇU, Şevket “Biz Türk Milliyetçileriyiz Ya Siz?”, **Bozkurt**, S. 3, Aralık 1972.
- BEŞİRLİ, Hayati, “Milliyetçi-Toplumcu Model ve Dokuz Işıktaki Toplumculuk İlkesi”, **Doğumunun 100. Yılında Alparslan Türkeş’e Armağan**, (Haz. Saadettin Yağmur Gömeç, Tuba Tombuloğlu), Berikan Yayınevi, Ankara 2018 (ss. 73-88)
- BORA, Tanıl, “Alparslan Türkeş”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik**, (Ed. Tanıl Bora), İletişim Yayınları, (5. Baskı), C. 4, İstanbul, 2017 (ss. 686-695)
- CAN, Kemal, “Ülkücü Hareketin İdeolojisi”, **Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce: Milliyetçilik**, (Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekin), İletişim Yayınları, (5. Baskı), C. 4, İstanbul, 2017 (ss. 663-685)
- ÇİLLİLER, Yavuz, “Modern Milliyetçilik Kuramları Açısından 19. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu Fikir Akımları”, **Akademik İncelemeler Dergisi**, C. 10, S. 2, 2015 (ss. 45-65)
- DARENDELİOĞLU, İlhan E., “Ülkü Ocakları”, **Devlet**, 25.05.1970.
- DEVELİ, Tefik Orkun, “Tanrıdağ Dergisinin Değişen Yüzü (1942 ve 1950-1951)”, **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, C. 11, S. 1, Mart 2014 (ss. 43-76).
- ERDEM, Bilge, “Ülkücü Gençlik”, **Devlet**, 24.11.1975.
- EROĞUL, Cem, “Çok Partili Düzenin Kuruluşu: 1945-1971”, **Geçiş Sürecinde Türkiye**, (Der. Irvin C. Schink, E. Ahmet Tonak), Belge Yayınları, (5. Baskı), Ekim 2006 (ss. 112-158)
- ERTEN, A. Bağış, “Türkiye’de 68”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Sol**, (Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekin), İletişim Yayınları, (2. Baskı), C. 8, İstanbul, 2008, (ss. 834-846)
- GÖZE, Ergün, “Komandolar ve Hukuk”, **Devlet**, 08.06.1970.

GÜMÜŞOĞLU, Firdevs, “Türk Yurdu”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik**, (Ed. Tanıl Bora), İletişim Yayınları, (5. Baskı), C. 4, İstanbul, 2017, (ss. 269-283).

HANIOĞLU, Şükrü, “Osmanlıcılık”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, C. 5, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985 (ss. 1389-1393)

-----, “Türkçülük”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, C. 5, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985 (ss. 1394-1399)

HOCAOĞLU, Durmuş, “Cumhuriyet Tarihinde Milliyetçilik Serüveni”, **Türk Yurdu**, C. 18, S. 134, Ekim 1998 (ss. 7-13)

İNALCIK, Halil, “Tanzimat Nedir?”, **Tanzimat: Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu**, (Ed. Halil İnalcık-Mehmet Seyitdanlıoğlu), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Mayıs 2011 (ss. 29-56)

KADER, Muzaffer, “Ülkücü Hareket’in Temeli”, **Bozkurt**, S. 6, Mart 1973.

-----, “Ülkücüler ve Kadrolaşma Meselesi”, **Devlet**, 24.11.1975.

KARAER, İbrahim, “Türk Ocakları ve Türk Milliyetçiliği”, **Türk Yurdu**, C. 19, S. 139-140-141, Mart-Nisan-Mayıs 1999, (ss. 176-179)

KARAKAŞ, Mehmet, “Türkçülük ve Türk Milliyetçiliği”, **Doğu-Batı Düşünce Dergisi Milliyetçilik I**, Yıl 9, S. 38, 2006, (ss. 57-76)

KIRIMLIOĞLU, Cezmi, “Başkan’a Teşekkür”, **Devlet**, 11.01.1971.

-----, “TRT’nin Niyeti”, **Devlet**, 29.06.1971.

KİRİŞÇİOĞLU, Fatih, “Türk Milliyetçiliğinin Politik Gelişimine Dair”, **Türk Yurdu**, C. 19, S., 139-140-141, Mart-Nisan-Mayıs 1999 (ss. 134-137)

KÖSOĞLU, Nevzat, “Türk Milliyetçiliği İdeolojisinin Doğuşu ve Özellikleri”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik**, (Ed. Tanıl Bora), İletişim Yayınları, (5. Baskı), C. 4, İstanbul, 2017, (ss. 208-225)

MARDİN, Şerif, “İslamcılık”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, C. 5, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985 (ss. 1400-1404)

-----, “Türkiye’de Gençlik ve Şiddet”, **Türk Modernleşmesi Makaleler** 4, (Der. Mümtazer Türköne, Tuncay Önder), İletişim Yayınları, İstanbul, 1991 (ss. 251-290)

ÖZTAN, Güven Gürkan, “Ezeli Düşman ile Hesaplaşmak: Türk Sağında “Moskof” İmgesi”, **Türk Sağı: Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri**, (Der. İnci Özkan Kerestecioğlu, Güven Gürkan Öztan), İletişim Yayınları, (2. Baskı), İstanbul, 2014 (ss. 75-104)

ÖZTEKİN, Hülya, “1944 Irkçılık-Turancılık Davası ve Basındaki Tartışmalar”, **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi**, C. 11, S. 1, 2018 (ss. 212-236)

PUL, Sebahattin, “1930-1940 Döneminde Uygulanan Devlet Politikalarının Gençlik Hareketlerine Etkisi”, **Türkiye’de Toplum, Yerleşim ve Yönetim Tartışmaları Kaysem 12 Bildiriler E-Kitabı**, (Ed. Hasan Yaylı), <http://kaysem12.kku.edu.tr/tr/KAYSEM012.pdf> (ss. 696-705)

-----, “Alparslan Türkeş’in Milliyetçi-Toplumcu Fikirleri ve Türk Siyasal Yaşamına Etkileri (1965-1971)”, **Yeni Düşünce**, S. 823, Şubat 2019 (ss.47-55)

SAKLI, Ali Rıza, “Osmanlı Döneminde Türk Milliyetçiliği”, **Akademik Bakış Dergisi**, (E-Dergi), S. 33, Kasım-Aralık 2012, <http://www.akademikbakis.org/eskisite/33/29.pdf>, (E.T.: 27.02.2018)

SARINAY, Yusuf, “Atatürk Döneminde Milliyetçilik Anlayışı ve Uygulamaları”, **Türk Yurdu**, C. 19, S., 139-140-141, Mart-Nisan-Mayıs 1999 (ss. 431-436)

SEVİNÇ, Murat, “Türkiye’de Anayasal Düzen: 1920-2012”, **1920’den Günümüze Toplumsal Yapı ve Değişim**, (Der. Faruk Alpkaya, Bülent Duru), Phoenix Yayınevi, (2 Baskı), Eylül 2012 (ss. 107-159)

“Strateji”, **Devlet**, 12.04.1971.

SUNAY, Cengiz, “Türk Milliyetçiliğinin Doğuş Evresinde; Yusuf Akçura ve Üç Tarz-ı Siyaset”, **Düşünen Siyaset: Osmanlı ve İdeolojisi II**, S. 8, Ankara, 2008 (ss. 31-54)

TAŞER, Dündar, “Milliyetçi Hareket ve Gençlik”, **Devlet**, 08.09.1969.

-----, “Tarafların Durumu”, **Devlet**, 20.07.1970.

-----, “Ülkücü Olmak”, **Bozkurt**, S. 11, Ağustos 1973.

TOMBULOĞLU, Tuba, **Alparslan Türkeş’in Hayatı, Doğumunun 100. Yılında Alparslan Türkeş’e Armağan**, (Haz. Saadettin Yağmur Gömeç, Tuba Tombuloğlu), Berikan Yayınevi, Ankara 2018 (ss. 9-24)

UÇAR, Fuat, “Türk Düşüncesinde Osmanlılık Fikrinin Ortaya Çıkışı ve Türk Siyasal Hayatına Etkileri”, **Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 10, S. 18, 2018 (ss. 81-108)

-----, “Üç Tarz-ı Siyaset’in Bir Unsuru Olarak İslamcılık ve Türk Siyasal Hayatına Etkileri”, **International Journal Of History Studies**, C. 10, S. 4, Haziran 2018, (ss. 191-217)

UZUN, Turgay, “Osmanlı Devleti’nde Milliyetçilik Hareketleri”, **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, C. 4, S. 2, İzmir 2000, (ss. 257-275)

ÜNAL, Mehmet Ali, “MHP Hareketi ve Devlet”, **Türk Yurdu**, C. 19, S. 139-140-141, Mart-Nisan-Mayıs 1999 (ss. 219-224)

ÜNÜVAR, Kerem, “Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (1970-1971)”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Sol**, (Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekin), İletişim Yayınları, (2. Baskı), C. 8, İstanbul, 2008 (ss. 830-833)

YAHNİCİ, Şevket Bülent, “Büyük Ülkü”, **Bozkurt**, S. 15, Mayıs 1973.

-----, “Ülkücü Aydınlar Kadrosu”, **Bozkurt**, S. 10, Temmuz 1973.

YETİM, Fahri, “II. Meşrutiyet Döneminde Türkçülüğe Geçişte Kapsayıcı Formül: “Millet-i Hâkime” Düşüncesi ve Etkileri, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 8, Aralık 2008, (ss. 71-84)

YILDIRMAZ, Sinan, “Nefretin ve Korkunun Rengi: “Kızıl””, **Türk Sağı: Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri**, (Der. İnci Özkan Kerestecioğlu, Güven Gürkan Öztan), İletişim Yayınları, (2. Baskı), İstanbul, 2014 (ss. 47-73)

C) Tezler

AYDEMİR, Sefa Salih, **1960-1980 Arası Türkiye Üniversitelerindeki Öğrenci Olayları İçin Bir Kaynak Olarak Türk Basını (Cumhuriyet-Milliyet ve Tercüman Gazetesi Örnekleri)**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, Mersin, 2014.

ÇALIK, Mustafa, **Siyasi Kültür ve Sosyolojinin Bazı Kavramları Açısından MHP Hareketi'nin Kaynakları ve Gelişimi**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1991.

ÇULHA, Mehmet Serdar, **Türkiye’de 1960-1971 Yılları Arasında Yaşanan Gençlik Hareketleri ve Siyasal Hayata Etkileri**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2018.

GÜNER, Fethullah, **Milliyetçilik Akımına Bir Alternatif Olarak “Osmanlılık” Hareketi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2008.

KILIÇ, Murat, **Liberalleşme Sürecinde Türk Milliyetçiliği ve Türk Milliyetçiler Derneği (1945-1953)**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2011.

ÖZTÜRK, Ali, **1960-1980 Döneminde Milliyetçi İdeolojiyi Savunan Dergi Muhtevalarının Tahlili (Toprak, Bozkurt, Devlet)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2008.

ÖZTÜRK, Emine, 1960-1971 Yılları Arasında Türkiye’de Öğrenci Hareketleri, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2016.

ŞAHİN, İbrahim, 12 Mart’tan 12 Eylül’e 68 Kuşağı Öğrenci Hareketi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir, 2014.

ŞEN, Erkan, Tarihi, Siyasi ve Fikri Arka Planıyla 9 Mart 1971 Darbe Girişimi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversite, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014.

TAŞ, Alper, 1950’li Yıllarda Türkiye’de Milliyetçilik: Türk Milliyetçiler Derneği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler ABD, Karabük, Haziran 2015.

YORGANCILAR, Serkan, 1965 Sonrası İslamcı Bir Öğrenci Hareketi Olarak Milli Türk Talebe Birliği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ABD, İzmir, 2006.

D) Süreli Yayınlar

Ant

Bozkurt

Devlet

Milli Hareket

Milliyet

E) İnternet Kaynakları

<https://www.turkocaklari.org.tr/basin-aciklamalari/190-askeri-tibbiyelininin-mektubu-1-5634>, (E.T.: 16.02.2019)

<https://www.turkocaklari.org.tr/turk-ocagi-tarihi/turk-ocaklarinin-kisa-tarihcesi-3496>, (E.T.: 17.03.2019)

<https://www.turkocaklari.org.tr/genel-baskanlar/prof-dr-orhan-duzgunes>,
(E.T.: 15.04.2019)

<http://www.eskimeyendostlar.net/makale/ilk-ulkucu-teskilat-genc-ulkuculer-teskilati-salih-dilek/5162>, (E.T: 18.02.2019)

<http://www.mttb.org.tr/sayfalar/tarihce/94>, (E.T.: 31.03.2019)

<https://www.ulkuocaklari.org.tr/ulku-ocaklari-hakkinda/>, (E.T.: 06.04.2019)

<http://ysk.gov.tr/>, (E.T: 13.02.2019)

https://www.mhp.org.tr/htmldocs/basbug/hayati/mhp/basbugumuzun_hayati.html,
(E.T.: 28.03.2019)

ÖZGEÇMİŞ

Sebahattin PUL

15.09.1992 yılında Giresun'da doğdu. İlk ve orta okul eğitimini Giresun Espiye Atatürk İlköğretim Okulu'nda; lise eğitimini ise 2007-2010 yılları arasında Giresun Aksu Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2011 yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde başladığı lisans eğitimini 2015 yılında tamamladı. Lisans eğitiminin ikinci sınıfını Farabi öğrenci değişim programından yararlanarak Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde geçirdi. 2016 yılında ise Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2019 yılında yüksek lisans eğitimini tamamladı.